

1924 ΛΥΣ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

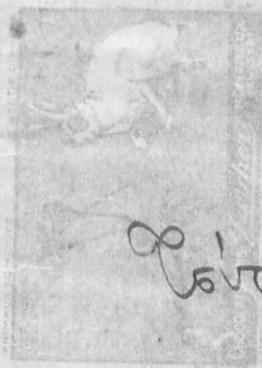
ΛΥΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΘΕΝΤΕΣ

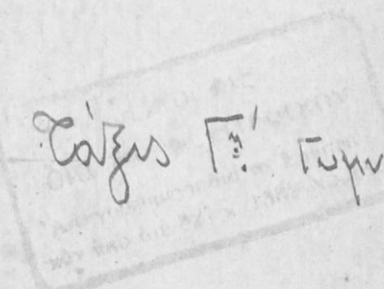
ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Λόγος

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΝΑΤΗ

Λόγος * *Λόγος Γ' Γυμνασίου*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

44 - ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ - 44

1924

Handwritten scribbles or marks on the left side of the page.

Handwritten text or markings in the lower middle section of the page.

1924 ΛΥΣ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

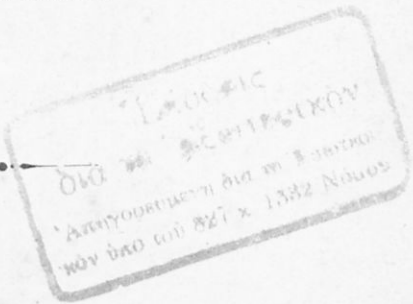
ΛΥΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΟΘΕΝΤΕΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΝΑΘΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 - ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ - 44

1924

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὀλογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Handwritten signature

Τύποις Σεργιάδου, Γεωργίου Σταύρου 10.

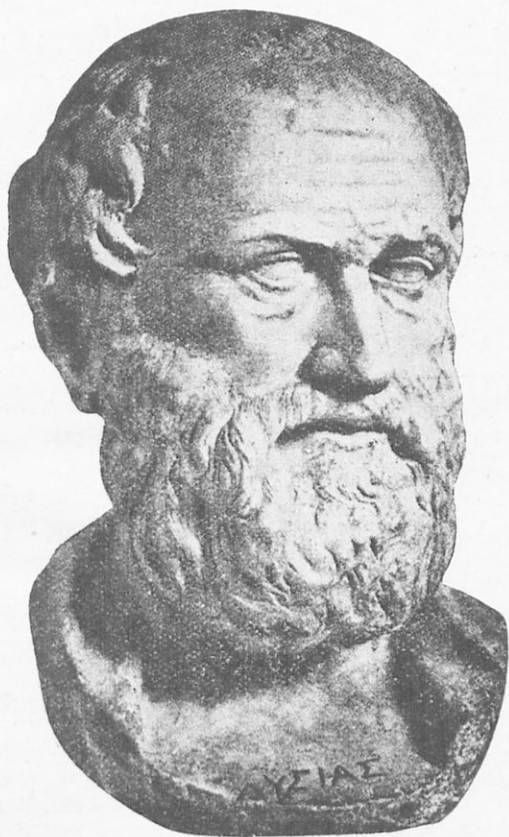
ΒΑΣΙΛΕΙΩ, Π. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ,

ΓΕΝΙΚΩ, ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ ΧΑΡΙΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ ΤΟΔΕ

ΛΥΣΙΑΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

Υ Εἰ μὴ συνήδειν, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῦν βουλομένοις 1
 ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν
 εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἤγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως δια-
 βεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες
 ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμέ-
 νων κατασιῆναι. ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, 2
 ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀγῶνως διακείμενος,
 ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μετα-
 μελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον
 ἡγήσεσθαι.

Ἄξιόν δέ, ὦ βουλή, ἐάν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἀποδείξω, 3
 ὡς εὖνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκ-
 ασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι
 πλεόν εἶναι· ἐάν δὲ φαίνομαι καὶ περὶ τὰ ἄλλα μετρίως
 βεβιωκώς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους
 τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους
 δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι.

Πρῶτον δὲ ἀποδείξω, ὡς οὐχ ἵππευον ἐπὶ τῶν τριάκοντα, 4
 οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας. ἡμᾶς γὰρ ὁ πατὴρ πρὸ
 τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ
 διαιτησομένου ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαι-

ρουμένων ἐπεδημοῦμεν οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ καταλ-
 5 θεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλο-
 τῶν κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἑξαμαρ-
 τάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον.

6 Ἐπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἱππεύσαντας σκοπεῖν εὐχθὲς ἐστίν· ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἱππεύειν οὐκ ἔνευσιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμ-
 μένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἱππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν.
 7 Ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν παραλαβόντα. καίτοι πᾶσι βῆδιον τοῦτο γινῶναι, ὅτι ἀναγκαιὸν ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιουῖσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκεῖνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων βῆδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἱππεύσαντας ἀναγκαιὸν ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

8 Ἐτι δέ, ὦ βουλῆ, εἶπερ ἱππευσα, οὐκ ἂν ἕξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας, ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἱππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἱππάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περι-

φανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον. ✕

MARTYRIA.

Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας, οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω 9 λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὡ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογία, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθεῖ- 10 σης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρᾳ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην, ὥστ' ἐκεῖνον πλεονόμοιοι εἶναι ἐμοῦ τῶν πατρῶν, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα, ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

Καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διήκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι 11 μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικειᾶς, ὅτι τῶν νεωτέρων, ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλείστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους· αἱτοὶ δὲ δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. ἔτι δέ, ὡ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναιτο 12 οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην· αἱτοὶ ἐτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καθεστηκότας.

Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς 13 τοὺς πολεμίους σκέψασθε, οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὁρθοβούλου κατειλεγμένος ἱππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἱππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους, ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὁρθοβούλῳ ἐξαλείψαι με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχυρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι. καὶ μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

- 14 Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίῳ δὲ ἀποροῦντας, εἶπον, ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμάς ἑκατέρῳ, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καὶ μοι ἀνάβητε.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

- 15 Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδόντων, ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἐτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην, ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης καὶ πλείστων ἀποθανόντων ὕστερος ἀνεχώρησα τοῦ σεμινοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος.
- 16 Καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ

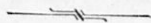
δύνασθαι παριέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρῆσαι τάξεις, αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων—εἰκότως, ὃ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγω πρότερον σεσφισμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι—, προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν.

Ὡστ' εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ¹⁷ ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχουσι· οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποιοῦν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποιοῦν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἠγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

MARTYRES.

Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπε- ¹⁸ λείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρῆ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖνι τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελείσθε ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὃ βουλή, οὔτε ¹⁹ φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἵτιοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

- 20 Ἦδη δὲ τινῶν ἡσθόμην, ὣ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθο-
 μένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ.
 ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἐμαυτοῦ πρα-
 γμάτων δημηγορήσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἐμαυτῷ δοκῶ φιλο-
 τιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων
 ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαινανται τὰ τῆς πόλεως πράττον-
 21 τες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν — τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν — τοὺς
 τοιοῦτους μόνους ἀξίους τινὸς νομίζοντας εἶναι· ὥστε ὁρῶν
 ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράτ-
 τειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιοῦτοις
 ἀχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταί εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

II.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ

Ὁμιγν μὲν, ὦ βουλή, οὐκ ἂν ποτ' εἰς τοῦτο τόλμης ¹
 Φίλωνα ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμα-
 σθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἓν τι μόνον, ἀλλὰ πολλὰ τολμη-
 ρός ἐστιν, ἐγὼ δὲ ὁμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον τὰ
 βέλτιστα βουλευσείν τῇ πόλει, ἔνεστί τε ἐν τῷ ὄρκῳ ἀποφαί- ²
 νειν, εἴ τίς τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βου-
 λεύειν, ἐγὼ τὴν κατὰ τουτουὶ Φίλωνος ποιήσομαι κατηγο-
 ρίαν, οὐ μέντοι γε ἰδίαν ἔχθραν σϋδεμίαν μεταπορευόμενος
 οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰσθέσθαι λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθεῖς, ἀλλὰ
 τῷ πλήθει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ πιστεύων καὶ τοῖς ὄρκοις,
 οἷς ὄμοσα, ἐμμένειν ἀξιῶν.

Γνώσεσθε μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἐγὼ τε ³
 τοῦτον ἐλέγξω, οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε πονηρὸς
 εἶναι· ὅμως δ' εἴ τι ἐγὼ ἐλλείποιμι τῷ λόγῳ τῆς κατηγο-
 ρίας, οὐκ ἂν δίκαιος εἶη οὗτος διὰ τοῦτο ὠφελῆσθαι, ἀλλὰ
 μάλλον, ὅ τι ἱκανῶς διδάξαιμι, ἐκ τούτων ἀποδοκιμασθῆναι.
 ἐνδεῶς μὲν γὰρ διὰ τὴν ἀπειρίαν πάντων τῶν τούτῳ πεπρα- ⁴
 γμένων, ἱκανῶς δὲ διὰ τὴν περὶ αὐτὸν κακίαν εἰρηκῶς ἂν εἶην.
 ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμῶν οἷτινες δυνατώτεροι ἐμοῦ εἰσι λέγειν, ἀπο-
 φῆναι μείζω ὄντα αὐτοῦ τὰ ἀμαρτήματα, καὶ ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ
 ὑπολίπω, πάλιν αὐτούς, περὶ ὧν ἴσασι, κατηγορήσασθαι Φίλω-

νος· οὐ γὰρ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων δεῖ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ, ὁποῖός ἐστι, σκέψασθαι.

- 5 Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλους τινὰς φημι δίκαιον εἶναι βουλεύειν περὶ ἡμῶν, ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι πολίτας καὶ ἐπιθυμοῦντας τούτου. τούτοις μὲν γὰρ μεγάλα τὰ διαφέροντά ἐστιν εὖ τε πράττειν τὴν πόλιν τήνδε καὶ ἀνεπιτηδεῖως διὰ τὸ ἀναγκαῖον σφίσι αὐτοῖς ἡγεῖσθαι εἶναι μετέχειν τὸ μέρος τῶν
- 6 δεινῶν, ὡσπερ καὶ τῶν ἀγαθῶν μετέχουσι· ὅσοι δὲ φύσει μὲν πολῖται εἰσι, γνώμη δὲ χρῶνται. ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστίν, ἐν ἣ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι δῆλοί εἰσιν, ὅτι βραδίως ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα ἑαυτοῖς ἡγεῖσθαι.
- 7 Ἐγὼ τοίνυν ἀποφανῶ Φίλωνα τουτονὶ περὶ πλείονος ποιησάμενον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἢ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κίνδυνον, καὶ ἡγησάμενον κρεῖττον εἶναι αὐτὸν ἀκινδύνως τὸν βίον διάγειν ἢ τὴν πόλιν σφῆζειν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πολίταις κινδυνεύοντα.
- 8 Οὗτος γάρ, ὡ βουλή, ὅτε ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἦν (ἧς ἐγὼ, καθ' ὅσον ἀναγκάζομαι, κατὰ τοσοῦτον μέμνημαι), ἐκκεκμηρυγμένος ἐκ τοῦ ἄστεως ὑπὸ τῶν τριάκοντα μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους τῶν πολιτῶν τέως μὲν ᾔκει ἐν ἀγρῷ, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπὸ Φυλῆς κατήλθον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐ μόνον οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ, οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ συνελέγοντο, καὶ καθ' ὅσον ἕκαστος οἶός τ' ἦν, κατὰ τοσοῦτον ἐβοήθει τῇ πατρίδι, τὰ ἐναντία
- 9 ἅπασιν τοῖς ἄλλοις πολίταις ἐποίησε· συσκευασάμενος γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἐνθένδε εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξώκησε, καὶ ἐν Ὠρωπῷ μετοίκιον κατατιθεῖς ἐπὶ προστάτου ᾔκει, βουλευθεὶς παρ' ἐκείνοις μετοικεῖν μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν πολίτης εἶναι. οὐ

τοίνυν οὐδ' ὥσπερ ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλλοντο, ἐπειδὴ ἐώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς, ἐν οἷς ἔπραττον, εὐτυχοῦντας, οὐδὲ τούτων τι τῶν εὐτυχημάτων ἠξίωσε μετασχεῖν, ἐπὶ κατειργασμένοις μᾶλλον ἐλθεῖν βουλόμενος ἢ συγκατελθεῖν κατεργασάμενός τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτεία συμφερόντων· οὐ γὰρ ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οὐδ' ἔστιν ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξαι παρέσχε.

Καίτοι γε ὅστις εὐτυχοῦντας ὁρῶν ὑμᾶς ἐτόλμα προδιδόναι, 10 τί ποτε ὡς μὴ ἐβουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; ὅσοι μὲν τοίνυν διὰ συμφορᾶς ἰδίας οὐ μετέσχον τῶν τότε γενομένων τῇ πόλει κινδύνων, συγγνώμης τινὸς ἄξιοί εἰσι τυχεῖν· οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ἐκούσιον δυστύχημα γίγνεται· ὅσοι δὲ 11 γνώμη τοῦτο ἔπραξαν, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν· οὐ γὰρ διὰ δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἐπιβουλήν ἐποίησαν αὐτό. καθέστηκε δέ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων μάλιστα ὀργίζεσθαι τοῖς μάλιστα δυναμένοις μὴ ἀδικεῖν, τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδυνάτοις τῇ σώματι συγγνώμην ἔχειν διὰ τὸ ἠγεῖσθαι ἄκοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν.

Οὗτος τοίνυν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἐστι τυχεῖν· οὔτε 12 γὰρ τῇ σώματι ἀδύνατος ἦν ταλαιπωρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ὁράτε, οὔτε τῇ οὐσίᾳ ἄπορος λειτουργεῖν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω. ὅστις οὖν ὅσον δυνατὸς ἦν ὠφελεῖν, τοσοῦτον κακὸς ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπὸ πάντων ὑμῶν μισοῖτο; ἀλλὰ 13 μὴν οὐδ' ἀπεχθήσεσθέ γε τῶν πολιτῶν οὐδενὶ τοῦτον ἀποδοκιμάσαντες· ὅς οὐχ ὅτι τοὺς ἐτέρους, ἀλλ' ἀμφοτέρους φανερός ἐστι προδούς, ὥστε μήτε τοῖς ἐν τῇ ἄστει γενομένοις φίλον προσήκειν εἶναι τοῦτον (οὐ γὰρ ἠξίωσεν ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν κινδυνεύοντας), μήτε τοῖς τὸν Πειραιᾶ καταλαβοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠθέλησε συγκατελθεῖν ἀπὸ Φυλῆς, καὶ ταῦτα καὶ ἄσιδος λεγόμενος. εἰ μὲντοι τι μέρος περίεστι 14

τῶν πολιτῶν, ὅτι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῃ πραγμάτων, μετ' ἐκείνων, ἐάν ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) λάθῃσι τὴν πόλιν, βουλευεῖν ἀξιούτω.

Ὡς οὖν ᾄκει τε ἐν Ὁρωπῷ ἐπὶ προστάτου καὶ ἐκέκτητο ἱκανὴν οὐσίαν καὶ οὗτ' ἐν τῇ Πειραιεῖ οὗτ' ἐν τῇ ἄστει ἔθετο τὰ ὄπλα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτύρων.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

- 15 Ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν, ὡς τῇ μὲν σώματι δι' ἀσθένειάν τιν' ἐπιγενομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ ὀπλίσαι τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι λειτουργεῖν τοῖς σώμασιν,
- 16 ἵνα οὖν μὴ ἐγγένηται αὐτῷ ψευσαμένῳ ἐξαπατῆσαι, καὶ περὶ τούτων ἤδη σαφῶς ὑμῖν ἀποδείξω, ἐπειδὴ ὕστερον οὐκ ἐξέσται μοι παρελθόντι ἐνθάδ' ἐλέγχειν αὐτόν. Καὶ μοι κάλει Διότιμον Ἀχαρνέα καὶ τοὺς αἰρεθέντας μετ' αὐτοῦ τοὺς δημότας ὀπλίσαι ἀπὸ τῶν εἰσνεχθέντων χρημάτων.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ Αἰρεθέντων μετὰ Διοτίμου.

- 17 Οὗτος τοίνυν οὐχ ὅπως ὠφελήσει τὴν πόλιν ἐν τοιούτῃ καιρῷ καὶ τοιαύτῃ καταστάσει διενόηθη, ἀλλ' ὅπως τι κερδανεῖ ἀπὸ τῶν ὑμετέρων συμφορῶν παρεσκευάσατο· ὀρμώμενος γὰρ ἐξ Ὁρωποῦ, τοτὲ μὲν αὐτὸς μόνος, τοτὲ δ' ἐτέροις ἡγούμενος, οἷς τὰ ὑμέτερα δυστυχήματα εὐτυχήματα ἐγεγόναι, περιωὴν κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐντυγχάνων τῶν πολιτῶν τοῖς πρεσβυτάτοις, οἳ κατέμειναν ἐν τοῖς δήμοις ὀλίγα μὲν τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες, ἀναγκαῖα δέ, εὖνοι μὲν ὄντες τῇ

πλήθει, ἀδύνατοι δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βοηθεῖν, τούτους ἀφη-
ρεῖτο τὰ ὑπάρχοντα, περὶ πλείονος ποιούμενος αὐτὸς μικρὰ
κερδαίνειν ἢ ἐκείνους μηδὲν ἀδικεῖν· οἱ νῦν αὐτὸν δι' αὐτὸ
τοῦτο οὐχ οἰοί τε εἰσιν ἐπεξελεθῆν ἅπαντες, δι' ὅπερ καὶ τότε
ἀδύνατοι τῇ πόλει βοηθεῖν ἦσαν.

Οὐ μέντοι τοῦτόν γε χρὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν δις 19
ὠφεληθῆναι, τότε τ' ἀφελόμενον, ἃ εἶχον, νῦν τε δοκιμα-
σθέντα ὑφ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅστισοῦν παραγένηται τῶν ἀδι-
κηθέντων, μέγα αὐτὸ ἠγγήσασθε εἶναι, καὶ τοῦτον ὑπερμισή-
σατε, ὅστις ἐτόλμησεν, οἷς ἕτεροι διδόναι παρ' ἑαυτῶν τι
προηροῦντο διὰ τὴν ἀπορίαν οἰκτίραντες αὐτούς, τούτων
ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα. Κάλει μοι τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Οὐ τοίνυν ἔγωγε οἶδα, ὅ τι ὑμᾶς διαφερόντως δεῖ γινώ- 20
σκειν περὶ αὐτοῦ ἢ οἱ οἰκτεῖοι γινώσκουσι· τοιαῦτα γὰρ ἐστίν,
ὥστ', εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ ἄλλο ἡμάρτητο, διὰ μόνα ταῦτα
δίκαιον εἶναι ἀποδοκιμασθῆναι. οἷα μὲν οὖν ζῶσα ἢ μήτηρ
αὐτοῦ κατηγορεῖ, παρήσω· ἐξ ὧν δὲ τελευτῶσα τὸν βίον διε-
πράξατο τεκμαιρομένοις βράδιόν ἐστιν ὑμῖν γινῶναι, ὁποῖός τις
ἦν περὶ αὐτήν.

Ἐκείνη γὰρ τούτῳ μὲν ἠπίστησεν ἀποθανοῦσαν ἑαυτήν 21
ἐπιτρέψαι, Ἀντιφάνει δὲ οὐδὲν προσήκουσα πιστεύσασα ἔδω-
κεν εἰς τὴν ἑαυτῆς ταφήν τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου, παραλιποῦσα
τοῦτον υἷόν ὄντα ἑαυτῆς. ἄρα δῆλον, ὅτι εὖ ἤδει αὐτὸν οὐδὲ
διὰ τὸ προσήκειν αὐτῇ τὰ δέοντα ποιήσοντα; καίτοι εἰ μήτηρ, 22
ἢ πέφυκε καὶ ἀδικουμένη ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς παιδῶν μάλιστα
ἀνέχεσθαι καὶ μίκρ' ὠφελουμένη μεγάλα ἔχειν ἠγεῖσθαι διὰ
τὸ εὐνοία μᾶλλον ἢ ἐλέγχῳ τὰ γινόμενα δοκιμάζειν, ἐνό-

μιζε τοῦτον κἄν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν ἑαυτῆς, τί χρὴ ὑμᾶς
 23 περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι; ὅστις γὰρ περὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀναγκαι-
 οὺς τοιαῦτα ἁμαρτάνει ἁμαρτήματα, τί ἂν περὶ γε τοὺς
 ἄλλοτρίους ποιήσειεν; ὡς οὖν καὶ ταῦτ' ἀληθῆ ἔστιν, ἀκού-
 σατε αὐτοῦ τοῦ λαβόντος τὸ ἀργύριον καὶ θάψαντος αὐτήν.

ΜΑΡΤΥΣ.

24 Τί οὖν βουλευθέντες ὑμεῖς τοῦτον δοκιμάσατε; πότερον ὡς
 οὐχ ἡμαρτηκότα; ἀλλὰ τὰ μέγιστα περὶ τὴν πατρίδα ἠδίκη-
 κεν· ἀλλ' ὡς ἔσται βελτίων; τοιγάρτοι πρότερον βελτίων
 γενόμενος περὶ τὴν πόλιν ὑστερον βουλευεῖν ἀξιούτω, φανε-
 ρόν τι ἀγαθὸν ὥσπερ τότε κακὸν ποιήσας. σωφρονέστερον
 γὰρ ἔστιν ὑστερον πᾶσι τῶν ἔργων τὰς χάριτας ἀποδιδόναι·
 δεινὸν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, εἰ ἐξ ὧν μὲν ἤδη ἡμάρτηκε
 μηδέποτε τιμωρηθήσεται, ἐξ ὧν δὲ μέλλει εὖ ποιήσειν ἤδη
 25 τετιμῆσεται. ἀλλ' ἄρα ἵνα βελτίους ὣσιν οἱ πολῖται ὀρῶντες
 ἅπαντας ὁμοίως τιμωμένους, διὰ τοῦτο δοκιμαστέος ἔστιν;
 ἀλλὰ κίνδυνος καὶ τοὺς χρηστούς, ἐὰν αἰσθάνωνται ὁμοίως
 τοὺς πονηροὺς τιμωμένους, παύσεσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιτη-
 δευμάτων, τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι τοὺς τε κακοὺς τιμᾶν
 καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν.

26 Ἄξιαν δὲ καὶ τόδε ἐνθυμηθῆναι, ὅτι, εἰ μὲν τις φρούριόν τι
 προύδωκεν ἢ ναῦν ἢ στρατόπεδόν τι, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγχανε
 τῶν πολιτῶν ὄν, ταῖς ἐσχάταις ἂν ζημίαις ἐζημιούτο, οὗτος
 δὲ προδοὺς ἔλθῃ τὴν πόλιν οὐχ ὅπως τιμωρηθήσεται, ἀλλὰ
 καὶ βουλευεῖν παρασκευάζεται. καίτοι δικαίως γ' ἂν, ὅστις
 φανερώς, ὥσπερ οὗτος, προύδωκε τὴν ἐλευθερίαν, οὐ περὶ τοῦ
 βουλευεῖν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλεύειν καὶ τῆς μεγίστης τιμω-
 ρίας ἀγωνίζοιτο.

Ἄκουω δ' αὐτὸν λέγειν ὡς, εἴ τι ἦν ἀδίκημα τὸ μὴ παρὰ- 27
γενέσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, νόμος ἂν ἔκειτο περὶ αὐτοῦ
διαρρήδην, ὡσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. οὐ γὰρ
οἴεται ὑμᾶς γινώσκειν, ὅτι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος
οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἐγράφη νόμος. τίς γὰρ ἂν ποτε βήτωρ
ἐνεθυμήθη ἢ νομοθέτης ἤλπισεν ἁμαρτήσεσθαι τινα τῶν πο-
λιτῶν τοσαύτην ἁμαρτίαν; οὐ γὰρ ἂν δήπου, εἰ μὲν τις λίποι 28
τὴν τάξιν μὴ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης ἀλλ' ἐτέ-
ρους εἰς τοῦτο καθιστάσης, ἐτέθη νόμος ὡς μέγала ἀδικουόν-
τος, εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης λίποι τὴν
πόλιν αὐτήν, οὐκ ἂν ἄρα ἐτέθη. σφόδρα γ' ἂν, εἴ τις φήθη
τινὰ τῶν πολιτῶν ἁμαρτήσεσθαι τι τοιοῦτόν ποτε.

Τίς δ' οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν, εἰ τοὺς μετοί- 29
κους μὲν, ὅτι οὐ κατὰ τὸ προσήκον ἑαυτοῖς ἐβοήθησαν τῷ
δήμῳ, ἐτιμήσατε ἀξίως τῆς πόλεως, τοῦτον δέ, ὅτι παρὰ τὸ
προσήκον ἑαυτῷ προὔδωκε τὴν πόλιν, μὴ κολάσετε, εἰ μὴ
γε ἄλλῃ τινὶ μείζονι, τῇ γε παρούσῃ ἀτιμία; ἀναμνήσθητε 30
δέ, δι' ὃ τι ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας γιγνομένους περὶ τὴν
πόλιν τιμᾶτε καὶ τοὺς κακοὺς ἀτιμάζετε. εἰσέχθη γὰρ
ἀμφοτέρα ταῦτα οὐ τῶν γεγενημένων μᾶλλον τι ἕνεκα ἢ τῶν
γενησομένων, ἵν' ἀγαθοὶ προθυμῶνται γίγνεσθαι ἐκ παρα-
σκευῆς, κακοὶ δὲ μηδὲ ἐξ ἑνὸς τρόπου ἐπιχειρῶσιν.

Ἔτι δὲ ἐνθυμήθητε ποίων ἂν ὑμῖν δοκεῖ οὗτος ὅρκων 31
φροντίσαι, ὃς ἔργῳ τοὺς πατέρας θεοὺς προὔδωκεν; ἢ πῶς
ἂν χρηστόν τι βουλευσαί περὶ τῆς πολιτείας, ὃς οὐδὲ ἐλευ-
θερῶσαι τὴν πατρίδα ἐβουλήθη; ἢ ποῖα ἂν ἀπόρρητα τηρή-
σαι, ὃς οὐδὲ τὰ προειρημένα ποιῆσαι ἠξίωσε; πῶς δ' εἰκός
ἐστί τοῦτον, ὃς οὐδὲ τελευταῖος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἤλθε, πρό-
τερον τῶν κατεργασμένων καὶ σφσάντων τιμηθῆναι; σχέ-
τλιον δ' ἂν εἴη, εἰ οὗτος μὲν ἅπαντας τοὺς πολίτας περὶ οὐδε-

νός ἡγήσατο, ὑμεῖς δὲ τοῦτον ἓνα ὄντα μὴ ἀποδοκιμάσατε.

32 Ὅρῳ δὲ τινας, οἳ νῦν μὲν τούτῳ παρασκευάζονται βοη-
θεῖν καὶ δεῖσθαι ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐμὲ οὐκ ἠδύναντο πείσαι·
τότε δέ, ὅτε οἱ κίνδουνοι μὲν ὑμῖν καὶ οἱ μέγιστοι ἀγῶνες
ἦσαν, τὰ δὲ ἄθλα αὐτῆ ἢ πολιτεία ἔκειτο, καὶ ἔδει οὐ
μόνον περὶ τοῦ βουλευεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας
ἀγωνίζεσθαι, τότε οὐκ ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν καὶ
κοινῇ τῇ πόλει, καὶ μὴ προδοῦναι μήτε τὴν πατρίδα μήτε
τὴν βουλήν, ἣς νῦν ἀξιοὶ τυχεῖν οὐ μετὸν αὐτῶ, ἄλλων γε
33 κατεργασαμένων. μόνος δὴ, ὡ βουλή, δικαίως οὐδ' ἂν ἀγα-
νακτοίῃ μὴ τυχών· οὐ γὰρ ὑμεῖς νῦν αὐτὸν ἀτιμάζετε, ἀλλ'
αὐτὸς αὐτὸν τότε ἀπεστέρησεν, ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν
προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχούμενος περὶ
αὐτῆς καταστήναι μεθ' ὑμῶν.

34 Ἰκανά μοι νομίζω εἰρῆσθαι, καίπερ πολλά γε παραλιπών·
ἀλλὰ πιστεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτοὺς τὰ συμφέροντα
τῇ πόλει γνῶσεσθαι. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ὑμᾶς δεῖ περὶ τῶν
ἀξίων ὄντων βουλευεῖν τεκμηρίοις χρῆσθαι ἢ ὑμῖν αὐτοῖς,
ὅποιοί τινες ὄντες αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν ἐδοκιμάσθητε. ἔστι
γὰρ τὰ τούτου ἐπιτηδεύματα κοινὰ παραδείγματα καὶ πά-
σης δημοκρατίας ἀλλότρια.

ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Ἔμιν μὲν πολλὴν συγγνώμην ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταί, 1
 ἀκούουσιν τοιούτων λόγων καὶ ἀναμιμνησκομένοις τῶν γεγε-
 νημένων, ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄστει μείνασι·
 τῶν δὲ κατηγορῶν θαυμάζω, οἳ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν
 ἀλλοτρίων ἐπιμελοῦνται· οἳ σαφῶς εἰδότες τοὺς μηδὲν ἀδι-
 κοῦντας καὶ τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας ζητοῦσιν ὑμᾶς πεί-
 θειν περὶ ἁπάντων ἡμῶν τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν. εἰ μὲν 2
 οὖν οἴονται, ἃ ὑπὸ τῶν τριάκοντα γεγένηται τῇ πόλει, πάντα
 ἐμοῦ κατηγορηκέαι, ἀδυνάτους αὐτοὺς ἡγοῦμαι λέγειν· οὐδὲ
 γὰρ πολλοστὸν μέρος τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰρήχασιν·
 εἰ δέ, ὡς ἐμοί τι προσήκον, περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λόγους,
 ἀποδείξω τούτους μὲν ἅπαντα ψευδομένους, ἐμαυτὸν δὲ τοι-
 οῦτον ὄντα, οἷόςπερ ἂν τῶν ἐκ Πειραιῶς ὁ βέλτιστος ἐν ἄστει
 μείνας ἐγένετο. ✓

Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην 3
 ἔχειν τοῖς συκοφάνταις. τούτων μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ καὶ τοὺς
 μηδὲν ἡμαρτηκότας εἰς αἰτίαν καθιστάναι—ἐκ τούτων γὰρ
 ἂν μάλιστα χρηματίζονται—, ὑμέτερον δὲ τοῖς μηδὲν ἀδι-
 κοῦσιν ἐξ ἴσου τῆς πολιτείας μεταδιδόναι· οὕτω γὰρ ἂν τοῖς
 καθεστηκόσι πράγμασι πλείστους συμμάχους ἔχοιτε. ἀξιῶ δέ, 4
 ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν ἀποφῆνω συμφορᾶς μὲν μηδεμιᾶς

αἴτιος γεγεννημένος, πολλὰ δὲ κάγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς χρήμασι, ταῦτα γοῦν μοι παρ' ὑμῶν ὑπάρχειν, ὧν οὐ μόνον τοὺς εὖ πεποιηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικούντας τυγχάνειν δίκαιόν ἐστι.

5 Μέγα μὲν οὖν ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι, ὅτι, εἴπερ ἐδύναντο οἱ κατήγοροι ἰδία με ἀδικούντα ἐξελέγξαι, οὐκ ἂν τὰ τῶν τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγοροῦν, οὐδ' ἂν ᾔοντο χρήναι ὑπὸ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων ἑτέρους διαβάλλειν, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀδικούντας τιμωρεῖσθαι· νῦν δὲ νομίζουσι τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργὴν ἱκανὴν εἶναι καὶ τοὺς μηδὲν κακὸν
6 εἰργασμένους ἀπολέσαι. ἐγὼ δὲ οὐχ ἡγοῦμαι δίκαιον εἶναι οὔτε εἴ τις τῇ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος γεγένηται, ἄλλους τινὰς ὑπὲρ τούτων τιμὴν ἢ χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν, οὔτ' εἴ τις πολλὰ κακὰ εἰργασμένοι εἰσὶν, εἰκότως ἂν δι' ἐκείνους τοὺς μηδὲν ἀδικούντας δνειδούς καὶ διαβολῆς τυγχάνειν· ἱκανοὶ γὰρ οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει καὶ μέγα κέρδος νομίζοντες εἶναι τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστηκότας.

7 Πειράσομαι δ' ὑμᾶς διδάξαι, οὓς ἡγοῦμαι τῶν πολιτῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ οὓς δημοκρατίας. ἐκ τούτου γὰρ καὶ ὑμεῖς γνώσεσθε, καὶ γὰρ περὶ ἐμαυτοῦ τὴν ἀπολογίαν ποιήσομαι, ἀποφαίνων, ὡς οὔτε ἐξ ὧν ἐν δημοκρατία οὔτε ἐξ ὧν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πεποίηκα, οὐδὲν μοι προσήκον κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ.

8 Πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρή, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικὸς, ἀλλ' ἦτις ἂν ἐκάστῳ πολιτεία συμφέρη, ταύτην προθυμεῖται καθεστάναι· ὥστε οὐκ ἐλάχιστον ἐν ὑμῖν ἐστὶ μέρος ὡς πλείστους ἐπιθυμεῖν τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων. καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν πρότερον γεγεννημένων μαθήσεσθε.

σκέψασθε γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς προστάνας ἀμφο- 9
 τέρων τῶν πολιτειῶν, ὅσάκις δὴ μετεβάλλοντο. οὐ Φρόνιχος
 μὲν καὶ Πείσανδρος καὶ οἱ μετ' ἐκείνων δημαγωγοί, ἐπειδὴ
 πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον, τὰς περὶ τούτων δείσαντες τιμω-
 ρίας τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν κατέστησαν, πολλοὶ δὲ τῶν
 τετρακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατῆλθον, ἔνιοι δὲ
 τῶν ἐκείνους ἐκβαλόντων αὐτοὶ αὐθις τῶν τριάκοντα ἐγέν-
 οντο ; εἰσὶ δὲ οἵτινες τῶν Ἐλευσινάδε ἀπογραψαμένων,
 ἐξεληθόντες μεθ' ὑμῶν, ἐπολιόρκουν τοὺς μεθ' αὐτῶν. ✓

Οὐκ οὖν χαλεπὸν γινῶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ περὶ 10
 πολιτείας εἰσὶν αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί, ἀλλὰ περὶ τῶν
 ἰδίᾳ συμφερόντων ἐκάστω. ὑμᾶς οὖν χρὴ ἐκ τούτων δοκιμά-
 ζειν τοὺς πολίτας, σκοποῦντας μὲν, ὅπως ἦσαν ἐν τῇ δημο-
 κρατίᾳ πεπολιτευμένοι, ζητοῦντας δέ, εἴ τις αὐτοῖς ἐγένετο
 ὠφέλεια τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων· οὕτως γὰρ ἂν δικαιο-
 τάτην τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιήσθε. ἐγὼ τοίνυν ἠγοῦμαι, 11
 ὅσοι μὲν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἄτιμοι ἦσαν εὐθύνας δεδωκότες
 ἢ τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι ἢ ἄλλῃ τινὶ συμφορᾷ τοιαύτῃ
 κεχρημένοι, προσήκειν αὐτοῖς ἐτέρας ἐπιθυμεῖν πολιτείας,
 ἐλπίζοντας τὴν μεταβολὴν ὠφέλειάν τινα αὐτοῖς ἔσεσθαι.
 ὅσοι δὲ τὸν δῆμον πολλὰ κάγαθὰ εἰργασμένοι εἰσὶ, κακὸν δὲ
 μηδὲν πώποτε, ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς χάριν κομίσασθαι παρ'
 ὑμῶν μᾶλλον ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον
 τὰς τούτων ἀποδέχεσθαι διαβολάς, οὐδ' ἐὰν πάντες οἱ τὰ
 τῆς πόλεως πράττοντες ὀλιγαρχικοὺς αὐτοὺς φάσκωσιν εἶναι. ✓

Ἐμοὶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ 12
 συμφορὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὐδεμίᾳ πώποτε ἐγένετο, ἀνθ'
 ἦστινος ἂν προθυμούμενος τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῆναι
 ἐτέρων ἐπεθύμουν πραγμάτων, τριτηράρχηκά τε γὰρ πεντά-
 κισ, καὶ τετράκισ νεναιμάχηκα, καὶ εἰσφοράς ἐν τῷ πολέμῳ

πολλὰς εἰσενήνοχα, καὶ τὰλλα λελειτούργηκα οὐδενὸς χεῖρον
 13 τῶν πολιτῶν, καίτοι διὰ τοῦτο πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως
 προσταττομένων ἔδαπανώμην, ἵνα καὶ βελτίων ὑφ' ὑμῶν
 νομιζοίμην καί, εἰ πού μοι τις συμφορὰ γένοιτο, ἄμεινον ἀγωνι-
 ζοίμην. ὦν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀπάντων ἀπεστερούμην· οὐ
 γὰρ τοὺς τῷ πλήθει ἀγαθοῦ τινος αἰτίους γεγενημένους
 χάριτος παρ' αὐτῶν ἠξίου τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς πλείστα
 κακὰ ὑμᾶς εἰργασμένους εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν, ὡς ταύ-
 την παρ' ἡμῶν πίστιν εἰληφότες.

14 Ἄ χρὴ πάντας ἐνθυμουμένους μὴ τοῖς τούτων λόγοις
 πιστεύειν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν, ἃ ἐκάστω τυγχάνει
 πεπραγμένα. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε τῶν τετρα-
 κοσίων ἐγενόμην — ἢ τῶν κατηγορῶν ὁ βουλόμενος παρελ-
 θὼν ἐλεγξάτω — οὐ τοίνυν οὐδ' ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστη-
 σαν, οὐδεὶς με ἀποδείξει οὔτε βουλευσάντα οὔτε ἀρχὴν οὐδε-
 μίαν ἄρξαντα. καίτοι εἰ μὲν ἐξόν μοι ἄρχειν μὴ ἐβουλόμην,
 ὑφ' ὑμῶν νυνὶ τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι· εἰ δὲ οἱ τότε δυνάμενοι
 μὴ ἠξίου μοι μεταδιδόναι τῶν πραγμάτων, πῶς ἂν φανε-
 ρώτερον ἢ οὕτως ψευδομένους ἀποδείξαιμι τοὺς κατηγοροῦς;

15 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ
 πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἐν
 ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον, ὥστε, εἰ πάντες τὴν
 αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί, μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμιᾶ κεχρη-
 σθαι συμφορᾷ. ὑπ' ἐμοῦ γὰρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεὶς
 οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς τετιμωρημένος,
 16 οὔτε τῶν φίλων εὐ πεπονθώς. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυ-
 μάζειν· εὐ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν,
 ἐξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ βῆδιον. οὐ τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν
 κατάλογον Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι, οὐδὲ
 δίκαιαν καταδικαιησάμενος οὐδενός, οὐδὲ πλουσιώτερος ἐκ

τῶν ὑμετέρων γεγονῶς συμφορῶν. καίτοι ἐν τοῖς τῶν γεγενημένων κακῶν αἰτίοις ὀργίζεσθε, εἰκὸς καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας βελτίους ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι.

✚ Καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μεγίστην ἡγοῦμαι περὶ 17
ἐμαυτοῦ τῇ δημοκρατίᾳ πίστιν δεδωκέναι. ὅστις γὰρ τότε οὐδὲν ἐξῆμαρτον οὕτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας, ἣ που νῦν σφόδρα προθυμηθήσομαι χρηστὸς εἶναι, εὐεῖδῶς ὅτι, ἐὰν ἀδικῶ, παραχρῆμα δώσω δίκην. ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην διὰ τέλους γνώμην ἔχω, ὥστε ἐν ὀλιγαρχίᾳ μὲν μὴ ἐπιθυμῆναι τῶν ἀλλοτρίων, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ τὰ ὄντα προθύμως εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκειν. ✓

✚ Ἡγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς μισεῖν 18
τοὺς ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μηδὲν πεπονθότας κακόν, ἐξὸν ὀργίζεσθαι τοῖς εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκόσιν, οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόντας ἐχθροὺς νομίζειν, ἀλλὰ τοὺς ὑμᾶς ἐκβαλόντας, οὐδὲ τοὺς προθυμουμένους τὰ ἑαυτῶν σῆσαι, ἀλλὰ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἀφηρημένους, οὐδὲ οἱ τῆς σφετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα ἔμειναν ἐν τῇ ἄστει, ἀλλὰ οἵτινες ἐτέρους ἀπολέσαι βουλόμενοι μετέσχον τῶν πραγμάτων. εἰ δὲ οἴεσθε χρῆναι, οὓς ἐκεῖνοι παρέλιπον ἀδικοῦντες, ὑμεῖς ἀπολέσαι, οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ὑπολειφθήσεται. ✓

✚ Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶνδε, ὦ ἄνδρες δικασταί. πάντες 19
γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων πολλοὶ μὲν τὰ δημόσια ἐκλεπτον, ἔνιοι δ' ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἐδωροδόκουν, οἱ δὲ συκοφαντοῦντες τοὺς συμμάχους ἀφίστασαν. καὶ εἰ μὲν οἱ τριάκοντα τούτους μόνους ἐτιμωροῦντο, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ὑμεῖς ἂν αὐτοὺς ἡγείσθε· νῦν δέ, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων τὸ πλῆθος κακῶς ποιεῖν ἡξίουν, ἡγανακτεῖτε, ἡγούμενοι δεινὸν εἶναι τὰ τῶν ὀλιγῶν ἀδικήματα πάσῃ τῇ πόλει κοινὰ γίνεσθαι. οὐ τοίνυν 20
ἄξιον χρῆσθαι τούτοις, οἷς ἐκείνους ἐωρᾶτε ἐξαμαρτάνοντας,

- οὐδὲ ἂ πάσχοντες ἄδικα ἐνομίζετε πάσχειν, ὅταν ἑτέρους ποιῆτε, δίκαια ἠγεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθόντες περὶ ὑμῶν αὐτῶν γνώμην ἔχετε, ἦν περ φεύγοντες περὶ αὐτῶν εἶχετε· ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὁμόνοιαν πλείστην ποιήσετε, καὶ ἡ πόλις ἔσται μεγίστη, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρότατα ψηφιεῖσθε.
- 21 ✓ Ἐνθυμηθῆναι δὲ χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγεννημένων, ἵνα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήματα ἄμεινον ὑμᾶς ποιήσῃ περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν βουλευσασθαι. ὅτε μὲν γὰρ ἀκούετε τοὺς ἐν ἅστει τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, μικρὰς ἐλπίδας εἶχετε τῆς καθόδου, ἠγγούμενοι τὴν ἡμετέραν
- 22 ὁμόνοιαν μέγιστον κακὸν εἶναι τῇ ὑμετέρα φυγῇ· ἐπειδὴ δὲ ἐπυνθάνεσθε τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας, τοὺς ἄλλους δὲ πολίτας ἐκ τοῦ ἅστεως ἐκκεκηρυγμένους, τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους δὲ ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότε ἤδη καὶ κατιέναι προσεδοκᾶτε καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην. ταῦτα γὰρ τοῖς θεοῖς ἠὔχεσθε, ἅπερ ἐκείνους ἐωρᾶτε ποιοῦντας, ἠγγούμενοι διὰ τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν πολὺ μᾶλλον σωθῆσεσθαι ἢ διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύναμιν κατιέναι.
- 23 ✓ Χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῖς πρότερον γεγεννημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλευσασθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, καὶ τούτους ἠγεῖσθαι δημοτικωτάτους, οἵτινες ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι, νομίζοντες καὶ τῆς πόλεως ταύτην ἱκανωτάτην εἶναι σωτηρίαν καὶ τῶν ἐχθρῶν μεγίστην τιμωρίαν· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη αὐτοῖς χαλεπώτερον τούτων, ἢ πυνθάνεσθαι μὲν ἡμᾶς μετέχοντας τῶν πραγμάτων, αἰσθάνεσθαι δὲ οὕτως διακειμένους τοὺς πολίτας ὥσπερ μηδεὶς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γεγεννημένου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οἱ φεύγοντες τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλή-
- 24

σθαι καὶ ἠτιμῶσθαι βούλονται, ἐλπίζοντες τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀδικουμένους ἑαυτοῖς ἔσσεσθαι συμμάχους, τοὺς δὲ συκοφάντας εὐδοκιμεῖν δέξαιντο ἂν παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τὴν γὰρ τούτων πονηρίαν ἑαυτῶν ἠγγοῦνται σωτηρίαν.

Ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους 25 πραγμάτων· εὐ γὰρ εἴσεσθε ὅτι, ἃ μὲν οὗτοι συμβουλεύουσιν, οὐδεπώποτε ὑμῖν ἐλυσιτέλησεν, ἃ δ' ἐγὼ παραινῶ, ἀμφοτέραις ἀεὶ ταῖς πολιτείαις συμφέρει. ἴστε γὰρ Ἐπιγένην καὶ Δημοφάνην καὶ Κλεισθένην ἰδίᾳ μὲν καρπωσαμένους τὰς τῆς πόλεως συμφοράς, δημοσίᾳ δὲ ὄντας μεγίστων κακῶν αἰτίους. ἐνίων μὲν γὰρ ἔπεισαν ὑμᾶς ἀκρίτων θάνατον καταψηφίσασθαι, 26 πολλῶν δὲ ἀδίκως δημεῦσαι τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐξελάσαι καὶ ἀτιμῶσαι τῶν πολιτῶν· τοιοῦτοί γὰρ ἦσαν, ὥστε τοὺς μὲν ἠμαρτηκότας ἀργύριον λαμβάνοντες ἀφιέναι, τοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες ἀπολλύναι. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς στάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφοράς κατέστησαν, αὐτοὶ δ' ἐκ πενήτων πλούσιοι ἐγένοντο.

Ἦμεῖς δὲ οὕτως διετέθητε, ὥστε τοὺς μὲν φεύγοντας κατε- 27 δέξασθε, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε, τοῖς δ' ἄλλοις περὶ ὁμονοίας ὄρκους ὤμνυτε· τελευτῶντες δὲ ἦδιον ἂν τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ἐτιμωρήσασθε ἢ τοὺς ἄρξαντας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. καὶ εἰκότως, ὡ ἄνδρες δικασταί· πᾶσι γὰρ ἦδη φανερόν ἐστιν, ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δημοκρατία γίγνεται, διὰ δὲ τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δις κατέστη. ὥστε οὐκ ἄξιον τούτοις πολλάκις χρῆσθαι συμβούλοις, οἷς οὐδὲ ἄπαξ ἐλυσιτέλησε πειθομένοις.

Σκέψασθαι δὲ χρῆ, ὅτι καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς οἱ μεγίστην 28 δόξαν ἔχοντες καὶ μάλιστα κεινδυνευκότες καὶ πλεῖστα ὑμᾶς

ἀγαθὰ εἰργασμένοι πολλάκις ἤδη τῷ ὑμετέρῳ πλῆθει διεκελεύσαντο τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν, ἡγούμενοι ταύτην δημοκρατίας εἶναι φυλακὴν· τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἄστεως ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ἄδειαν ποιήσειν, τοῖς δὲ ἐκ Πειραιῶς οὕτως πλείστον χρόνον τὴν πολιτείαν ἂν παραμείναι. οἷς ὑμεῖς πολὺ ἂν δικαιότερον πιστεύετε ἢ τούτοις, οἳ φεύγοντες μὲν δι' ἐτέρους ἐσώθησαν, κατελθόντες δὲ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν. ✓

29 Ἡγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς μὲν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοὶ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων φανεροὺς γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ ὅποιοί τινές εἰσι

30 πολῖται· τούτων δ' ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι ἂν ἐποίησαν, εἴ τις αὐτοὺς εἶασε τῶν τριάκοντα γενέσθαι, οἳ νῦν δημοκρατίας οὔσης ταῦτ' ἐκείνοις πράττουσι, καὶ ταχέως μὲν ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηται, πολλὰς δὲ ἀρχὰς ἄρχοντες οὐδεμιᾶς εὐθύνην διδῶσιν, ἀλλ' ἀντὶ μὲν ὁμονοίας ὑποψίαν κρὸς ἀλλήλους πεποιήμασιν, ἀντὶ δὲ εἰρήνης πόλεμον κατηγγέλκασιν, διὰ τούτους δὲ ἄπιστοι τοῖς Ἕλλησι γεγενήμεθα. ✓

31 ✓ Καὶ τοσοῦτων κακῶν καὶ ἐτέρων πολλῶν ὄντες αἴτιοι, καὶ οὐδὲν διαφέροντες τῶν τριάκοντα, πλὴν ὅτι ἐκείνοι μὲν ὀλιγαρχίας οὔσης ἐπεθύμουν ὡνπερ οὗτοι, οὗτοι δὲ καὶ δημοκρατίας τῶν αὐτῶν ὡνπερ ἐκείνοι, ὁμῶς οἴονται χρῆναι οὕτως ῥαδίως, ὃν ἂν βούλωνται, κακῶς ποιεῖν, ὥσπερ τῶν μὲν ἄλλων

32 ἀδικούντων, ἄριστοι δὲ ἄνδρες αὐτοὶ γεγενημένοι. καὶ τούτων μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ὑμῶν δέ, ὅτι οἴεσθε μὲν δημοκρατίαν εἶναι, γίγνεται δὲ ὅτι ἂν οὗτοι βούλωνται, καὶ δίκην διδῶσιν οὐχ οἳ τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἀδικούντες, ἀλλ' οἳ τὰ σφέτερα αὐτῶν μὴ διδόντες. ✓

33 ✓ Καὶ δέξαιντ' ἂν μικρὰν εἶναι τὴν πόλιν μᾶλλον ἢ δι' ἄλλους μεγάλην καὶ ἐλευθέραν, ἡγούμενοι νῦν μὲν διὰ τοὺς ἐκ

Πειραιῶς ἀκινδύνως αὐτοῖς ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅτι ἂν βούλωνται, ἔάν δ' ὕστερον ὑμῖν δι' ἐτέρους σωτηρία γένηται, τούτους μὲν ἐπιλύσεσθαι, ἐκείνους δὲ μείζον δυνήσεσθαι· ὥστε διὰ τὸ αὐτὸ πάντες ἐμποδῶν εἰσιν, ἔάν τι δι' ἄλλων ἀγαθὸν ὑμῖν φαίνηται. τοῦτο μὲν οὖν οὐ χαλεπὸν τῇ βουλομένῃ κατανοῆσαι· 34 αὐτοὶ τε γὰρ οὐκ ἐπιθυμοῦσι λανθάνειν, ἀλλ' αἰσχύνονται μὴ δοκοῦντες εἶναι πονηροί, ὑμεῖς τε τὰ μὲν αὐτοὶ ὄρατε, τὰ δ' ἐτέρων πολλῶν ἀκούετε. ✓

✓ Ἡμεῖς δέ, ὡ ἄνδρες δικασταί, δίκαιον μὲν ἡγοῦμεθ' εἶναι 35 πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς πολίτας ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν, ὅμως δέ, ὅταν μὲν ἴδωμεν τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δίκην διδόντας, τῶν τότε περὶ ὑμᾶς γεγενημένων μεμνημένοι συγγνώμην ἔχομεν, ὅταν δὲ φανεροὶ γένησθε τοὺς μηδὲν αἰτίους ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικοῦσι τιμωρούμενοι, τῇ αὐτῇ ψήφῳ πάντας ἡμᾶς εἰς ὑποψίαν καταστήσετε... ✓

IV.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὦ βουλή, τῷ κατηγορῷ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειξάμενος ψευδομένον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου. διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνας ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; οὐ γὰρ ἕνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ, οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ
- 3 πώποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. ἤδη τοίνυν, ὦ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾶ τούτου βελτίων εἰμι πολίτης. καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὦ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾶ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτὰ μοι εἰρήσθω ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἷός τ' ὦ διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς

πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῇ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου ζῆν· καὶ τεκμηρίοις χρήται τῆς μὲν τοῦ 5 σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.

Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν 6 ἐμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἴομαι γινώσκειν· ὁμῶς δὲ καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐρῶ. ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξιόμενον δὲ αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσσδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθί με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.

Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὃ βουλή, σφισί με δικαίως, 7 ἀπολέσγητε ἀδίκως· μηδὲ ἂ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γινόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι· νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδιώξητε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμήσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὃ 8 βουλή, εἰ, ὅτε μὲν ἀπλή μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν ἐφαινόμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γήρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος 9 ἂν ἐπιδειξάι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἐγὼ

κατασταθεὶς χορηγὸς τραγηδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἀνέλοιο χορηγήσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἄπαξ. καίτοι πῶς οὐ δεινόν ἐστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλήν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναιται συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δὲ ὦν ἐγὼ λέγω τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν ἂν ἐμὲ τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔτι πονηρότερον ;

10 Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἵππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνοίς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ ἠγγούμαι, ὦ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειρίζονται τὸ συμβεβηκὸς πάθος. ὦν εἰς ἐγὼ, καὶ περιπεπτωκὸς τοιαύτη συμφορᾶ ταύτην ἐμαυτῷ βραστώνην ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

11 Ὁ δὲ μέγιστον, ὦ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορᾶν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτος φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, βράδιόν ἐστι μαθεῖν. εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνάβαινον· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναιμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.

12 καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστίν, ὦ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὠχούμενον ἐώρα με, σιωπᾶν—τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν ;—, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἠτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι ; καὶ ὅτι μὲν δυσὶν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾶ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων ; οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.

13 Τοσοῦτον δὲ διεγνήνοχεν ἀναισχυντία τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὦν,

ὡς οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς
 ὑμῶν, ὦ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόν-
 των, καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελῆσθαι τὸν ὄβολον ὡς ὑγιαίνον-
 τος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; οὐ γὰρ
 δῆπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ
 διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι
 κωλύουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε 14
 γνώμην, οὔθ' οὗτος ὑμῖν. ὁ μὲν γὰρ εὖ ποιῶν ὡσπερ ἐπικλή-
 ρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἦκει καὶ πειράται
 πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὄρατε πάντες·
 ὑμεῖς δέ, ὁ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστί, μᾶλλον πιστεύετε
 τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὑβριστῆς εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15
 διακείμενος, ὡσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ
 λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσων. ἐγὼ
 δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ'
 ἐγγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει.
 οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρί- 16
 ζειν εἰκόσ, ἀλλὰ τοὺς πολλῶν πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτη-
 μένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς
 μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμαις· οὐδὲ τοὺς ἤδη προ-
 βεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς
 διανοαῖς χρωμένους. X

Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κιν- 17
 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν
 ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχά-
 νειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐξαμαρ-
 τάνουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18
 ἐγγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, ὑβρίζειν,
 τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἐστὶν οὔτε ὑβριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς

ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. ὥστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὑβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς πείσαι βουλόμενος, ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμῶδειν βουλόμενος, ὡσπερ τι καλὸν ποιῶν.

- 19 Ἔτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πονηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνγλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σφίζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ
- 20 εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς. ἕκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχῃ, καὶ πλείστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατασκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλείστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκεινων, ἀπάντων Ἀθηναίων· ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.
- 21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, ἤνπερ
- 22 καὶ πρότερον. μὴ οὖν, οὐ μόνου μεταλαθεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτοῦ ἀποστερήσητέ με· μὴ δ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος, εἰς ὧν, πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐφηφίσαστο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς

τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. πῶς οὖν 23
οὐκ ἂν δειλαιότατος εἶην εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων
διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἰμί, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε
προνοηθεῖσάτων οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαι-
ρεθείην; μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτῃ θῆσθε τὴν ψῆφον.

Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; πότερον ὅτι 24
δι' ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πρόποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν;
ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν. ἀλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμί καὶ
θρασύς καὶ φιλαπεχθήμων; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ
μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ'
ὅτι λίαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς
τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. ἀλλ' ὅτι ἐπὶ 25
τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-
λοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυ-
γον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύε-
σθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπόντων.

Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίως ὑμῶν 26
τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικοηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον
θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι
οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν,
οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ
περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιῶμαι τοὺς λόγους. καὶ οὕτως ὑμεῖς 27
μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν
ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς
ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περι-
γίγνεσθαι.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

- 1 Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὡς ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἤγειθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιουμένους συκοφαντεῖν νομίζετε. ἔθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἶπειν βούλομαι.
- 2 Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν βητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. ἠγγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίξασθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖη κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων, εἰ μὲν εἰσι ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.
- 3 Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστάς αὐτῶν κατηγοροῦν, καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις

τοῖς κειμένοις ἐβούθηον. ἤρξάμην μὲν οὖν τοῦτων ἕνεκα, 4
 δεδιώς τὰς αἰτίας· αἰσχρὸν δ' ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι,
 πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βούλησθε, ψηφίσησθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβητε. εἰπέε σὺ ἐμοί, μέτοικος εἶ; 5
 «Ναί». Μετοικεῖς δέ, πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς
 τῆς πόλεως, ἢ ὡς ποιήσω, ὅ τι ἂν βούλη; «Ὡς πεισόμε-
 νος». Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῖς ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποιήκας παρὰ
 τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία; «Ἐγωγε». Ἀπόκρι-
 ναι δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σίτον συμπρίασθαι πεντή-
 κοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. «Ἐγὼ τῶν
 ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην».

Ἐὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι 6
 νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σίτον, ἐὰν
 οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς
 καταψηφίσασθαι. ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον,
 ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σίτον πεντή-
 κοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἰκανὴν εἶναι ταύτην 7
 τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὃ δὲ
 νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμω-
 μόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρ-
 χόντων ψεύδοντα, ἀνάγκη καὶ μακρότερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρα- 8
 κάλεσαν τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. καὶ οἱ μὲν τέσσαρες οὐδὲν
 ἔφασαν εἰδέναί τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προ-
 τέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σίτος, τούτων ὑπερβαλόν-
 των ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλευ-
 σειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἠγούμενος συμφέρειν
 ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὄνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρία-
 σθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. ὡς τοί- 9

νυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι. συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

- 10 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὠνεῖσιν ὁμοί διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρή διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν ;
- 11 Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι· ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνωνοῦντο τὸν σῖτον, ἐν' ὡς ἀξιότατον ἡμῖν πωλοῖεν. μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ
- 12 καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴπερ ἡμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἐνίστε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

- 13 Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν δέη, ἢ πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἢ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρα παρανομήσαι. καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. τάναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλ-

λοις συμφέρει· τότε γὰρ πλείστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ
τινος ἀπαγγεληέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σίτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσιν, ὥστε 14
τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογο-
ποιοῦσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ
Λακεδαιμονίων ἐκπλεύσασας συνειληφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλιῖ-
σθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρήθῆσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' 15
ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν,
ὥσπερ οἱ πολέμοιοι. ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεό-
μενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ
περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσου-
τινοσοῦν προιάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν. ὥστ' ἐνίοτε εἰρή-
νης οὐσῆς ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.

Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας 16
ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὄνιοις ἅπασιν τοὺς
ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ
τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη
παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε,
ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. καί-
τοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε
καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσα- 17
σθαι. εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπό-
ρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν.
εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογία ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε
τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γάρ, ὁποτέρους βού-
λεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαίτε ποιεῖν, εἰ τοὺς
ὁμολογούντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; ἀναμνήσθητε 18
δέ, ὡς ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν,
καίπερ μάρτυράς παρεχομένων, θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέ-

ρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἶη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν.

- 19 Καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσονται, ἦντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνώτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφήτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὃ τι ἂν βούλωνται.
- 20 χρῆ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσσονται μόλις ἀνεκτοί. ἐνθυμείσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματος εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.
- 21 Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσατε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. εἰ δὲ μὴ, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὁμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;
- 22 Οὐκ οἶδα, ὃ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ἔθλου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σίτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μὴ, τιμιώτερον.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Είς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ

α') Αρχή τῆς ῥητορικῆς.

Ἡ δύναμις τοῦ λόγου ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἤδη χρόνων ἐθεωροεῖτο παρ' Ἑλλησιν ἀρετὴ παντὸς ἥρωος. Οἱ δυνατοὶ λέγειν καὶ οἱ συμβουλευόντες τὰ βέλτιστα ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ δήμου ἐτιμῶντο, ὡς καὶ οἱ ἀριστεύοντες ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ὀμηρικοὶ ἥρωες Μενέλαος, Ὀδυσσεύς, Νέστωρ καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας οἱ πολιτικοὶ τῶν Ἀθηνῶν ἄνδρες, Ἀριστείδης, Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ δαιμόνιος Περικλῆς. Ἄλλ' ἡ ῥητορικὴ αὐτῶν δεινότης ἦτο φυσικὴ· οἱ λόγοι τῶν ἦσαν φυσικώτατοι καὶ ἀπλούστατοι· δὲν εἶχον τὸ διδυραμβῶδες καὶ τὸ ἔντεχνον τῶν ἔπειτα ῥητόρων.

Ἀνάπτυξιν ἐντέχνου ῥητορείας εὐρίσκομεν μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἐν Ἀθήναις, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν σοφιστῶν. Δὲν ἀνεπτύχθη ὅμως ἡ ἐντεχνος ῥητορεία τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις, οὔτε οἱ σοφισταὶ ἦσαν οἱ εὐρόντες αὐτήν. Ἡ τέχνη ὠρμήθη ἐκ Σικελίας καὶ Συρακουσῶν, ἔνθα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος (465) πληθὺς ἰδιωτικῶν δικῶν παρείχεν ἄφθονον τροφήν εἰς τὴν δικανικὴν ῥητορείαν· πρῶτος δὲ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς ἦτο ὁ Κόραξ, ὅστις καὶ πρῶτος ἔδωκε τὸν ὄρισμὸν αὐτῆς, ὅτι εἶναι *πειθοῦς δημιουργός*. Ἄμεσος διάδοχος αὐτοῦ ἦτο ὁ Τεισίας, ὅστις καὶ *ῥητορικὴν τέχνην* συνέταξεν.

Ἐκ τῆς Σικελίας ἡ ῥητορικὴ μετεφευτεύθη εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ ῥήτορος καὶ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου· οὗτος σταλεῖς ὑπὸ

τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτῆς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 427, ἵνα ζητήσῃ παρὰ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν κατὰ τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῆς ῥητορικῆς του δεινότητος· ἐνοήσας δὲ ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο κατάλληλος πρὸς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του ἐπανῆλθε βραδύτερον εἰς Ἀθήνας, ἔνθα διδάσκων τὴν ῥητορικὴν ἔσχε πολλοὺς μαθητάς.

*β') Ἀνάπτυξις τῆς ῥητορικῆς ἐν Ἀθήναις
καὶ γένη αὐτῆς.*

*Ἄν καὶ ἡ ἔντεχνος ῥητορεία ἐφάνη τὸ πρῶτον ἐν Σικελίᾳ, ὅμως ἐν Ἀθήναις ἔλαβε μείζονα ἐπίδοσιν, διότι πολλοὶ λόγοι συνέβαλλον πρὸς ἀνύψωσιν τῆς νέας τέχνης, ἰδίᾳ αἱ συχναὶ δίκαι, αἱ ἐν τῷ φανερῷ περὶ πολιτικῶν συζητήσεις, ἡ δύναμις τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ δήμου καὶ ἡ εὐαρέστησις, ἣν ἠσθάνοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν λαμπρῶν λόγων. Ἐκ τούτου δ' ἠγκμασαν ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ τρία γένη τῶν λόγων, τὸ *δικανικὸν* ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὸ *συμβουλευτικὸν* ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ τὸ *ἐπιδεικτικὸν* ἢ *πανηγυρικὸν* ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσι.

II. ΛΥΣΙΑΣ

α') Βίος Λυσίου.

*Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τῷ 445 π. Χ. Ὁ πατήρ του Κέφαλος, ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, τῇ προσκλήσει τοῦ φίλου του Περικλέους κατέλιπε τὰς Συρακούσας καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα οὗτος ἔζη ὡς μέτοικος ἔχων πολλὰς μὲν οἰκίας, ἄξιον δὲ λόγου ἀσπιδοπηγεῖον.

*Ὁ Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἀπεδήμησε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, τοῦ Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐνταῦθα ἐδιδά-

χθη τὴν ῥητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τεισίου, τοῦ μαθητοῦ τοῦ Συρακοσίου Κόρακος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐπὶ Σικελίαν ἔκστρατειας τῶν Ἀθηναίων ὑπερίσχυεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη μερίς, τότε ἐπανῆλθεν αὐτὴς εἰς Ἀθήνας (412).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας ὡς πλούσιος *ἰσοτελής*¹, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἀσπιδοπηγεῖον ἐν Πειραιεῖ, ἐν ᾧ εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Τὰ δημοκρατικὰ του φρονήματα καὶ ἡ μεγάλη περιουσία του ἐξηρέθισαν τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰμοβόρον ὀρμὴν τῶν τριάκοντα τυράννων· ὡς ἐκ τούτου ὁ μὲν ἀδελφός του Πολέμαχος ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν δημίων τῶν τυράννων, αὐτὸς δὲ μόλις πῶς διέφυγε καὶ ἦλθεν εἰς Μέγαρα ἀπολέσας τὸ μέγιστον μέρος τῆς περιουσίας. Ἐντεῦθεν ὑπεστήριζεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν αὐτοῖς ἱκανὰ χρήματα—τὰ λείψανα τῆς περιουσίας αὐτοῦ—, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους. ~~X~~

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρηθῆ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, μέτοικον ὄντα· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασυβούλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι θανάτου ἰσοτελής.

Ὁ Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας τῷ 403 παρῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς κατήγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδελφοῦ· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ

¹ Πᾶς ἰσοτελής ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου—τῶν 12 δραχμῶν κατ' ἔτος—καὶ ἄνευ προστάτου ἐν τοῖς δικαστηρίοις αὐτὸς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκτήσεως γῆς καὶ οἰκίας. Τὴν ἰσοτέλειαν εἶχε καὶ ὁ πατήρ του Λυσίου Κέφαλος, ἦν οἱ Ἀθηναῖοι παρέσχον αὐτῷ τῇ προτροπῇ τοῦ Περικλέους.

μόνος, ὃν αὐτὸς ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ μέγα μέρος τῆς περιουσίας του ἀπώλεσεν, ἠναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνῃ **λογογράφος**, ἤτοι νὰ γράφῃ λόγους πρὸς τὰς ἀνάγκας ἄλλων, οἵτινες ἀδύνατοι ὄντες εἶπεῖν ἀπήγγελλον ἀποστηθίζοντες αὐτοὺς ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Ὁ Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τῷ 371 π. Χ. X

β') Λόγοι Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ὑπῆρξε καρποφορώτατος καὶ πολυγραφώτατος, διότι τούτου ἠρίθμουν οἱ παλαιοὶ ὑπὲρ τοὺς 230 λόγους. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων πλειόνων τῶν λόγων τούτων οἱ πλείστοι εἶναι δικανικοί, ἀλλ' ἔχομεν καὶ συμβουλευτικούς καὶ ἐπιδεικτικούς. Πάντες δ' ἐπαινοῦνται διὰ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀφελές, τὴν σαφήνειαν, τὴν ἐνάργειαν, τὴν βραχυλογίαν, τὴν χάριν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν **ἠθοποιίαν**· συνίσταται δὲ ἡ ἠθοποιία εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Λυσίας διέκρινεν ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἔμελλον ν' ἀπαγγείλωσι τὸν λόγον, καὶ προσῆπτεν εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὸν προσήκοντα χαρακτήρα τοῦ λόγου.

III. ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1. Οἱ ἐννέα ἄρχοντες.

Οἱ ἐννέα ἄρχοντες, οἵτινες ἐν παλαιότεροις χρόνοις εὗρεϊαν ἤσκουν ἐξουσίαν οὐ μόνον διοικητικὴν ἀλλὰ καὶ δικαστικὴν, βαθμηδὸν ἐδραιουμένης τῆς δημοκρατίας περιορίσθησαν ὡς πρὸς αὐτὴν οὕτως, ὥστε διετήρησαν μόνον δικαστικά τινα καὶ θρησκευτικὰ ἔργα. Οὕτως, ἐν ᾧ πρότερον ἔλυνον αὐτοβούλως τὰς διαφοράς, ἀνέκρινον τὰ ἀδικήματα καὶ ἐπέβαλλον ποινὰς ὀριστικὰς καὶ ἀμετακλήτους, ἤδη—κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοκρατίας—διετήρησαν μόνον τὸ δικαίωμα ν' ἀνακρίνωσι τὰς δίκας, νὰ εἰσάγωσιν ἐκάστην αὐτῶν εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον καὶ νὰ ἔχωσι τὴν **ἡγεμονίαν** (=προεδρίαν) αὐτοῦ.

Ἐκαστος τῶν ἐννέα ἀρχόντων εἶχεν ἰδίαν δικαιοδοσίαν, ἐν ἔξαιρητικαῖς δὲ περιπτώσεσιν εἰργάζοντο οὗτοι ἀπὸ κοινοῦ, ὡς ἐν τῇ κληρώσει τῶν δικαστῶν καὶ ἐν τῇ κληρώσει τῶν ἀρχόντων.

Ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων, ὁ ἀπλῶς *ἄρχων* καλούμενος, εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς οἰκογενείας, τὴν προστασίαν τῶν ὄρφανῶν, χηρῶν καὶ ἐπικληρῶν· εἰσήγεν οὗτος γραφὰς καὶ δίκας ἀναγομένας εἰς τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κληρονομικὸν δίκαιον. Θρησκευτικὰ δ' ἔργα εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μεγάλων Διονυσίων καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Θαργηλίων.

Ὁ δεύτερος ἄρχων, καλούμενος *βασιλεύς*, εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῶν ἱερῶν τόπων, τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων καὶ τὴν διοίκησιν τῶν πατρῶν θυσιῶν. Εἶχε δὲ δικαιοδοσίαν εἰς πάντα τὰ τῆς λατρείας καὶ τῆς θρησκείας, τούτου δ' ἔνεκα εἰσήγε καὶ τὰς φονικὰς δίκας, διότι ὁ καθαροὺς τοῦ ἄγους τῶν αἱμάτων ἔθεωρεῖτο θρησκευτικὸν ἔργον.

Ὁ τρίτος ἄρχων, καλούμενος *πολέμαρχος*, πρότερον εἶχε τὴν ὑπεράτην τῶν στρατιωτικῶν διεύθυνσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἡ ἐξουσία του αὕτη περιορίσθη εἰς μόνην τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ταφῆς τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθνησκόντων. Δικαιοδοσίαν δ' εἶχεν εἰς τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους εἰσάγων τὰς δίκας τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν αὐτῶν καὶ τὰς ἰδιωτικὰς δίκας τῶν ξένων.

Οἱ λοιποὶ ἔξ ἄρχοντες ἔκαλοῦντο *θεσμοθέται*—δι' οὗ ὀνόματος καταχρηστικῶς ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ῥητόρων ἔκαλοῦντο καὶ οἱ 9 ἄρχοντες—καὶ ἔργον εἶχον τὴν κατ' ἔτος ἀναθεώρησιν τῶν νόμων. Σπουδαῖαι δημόσιαι δίκαι εἰσήγοντο ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν ἢ εἰσαγγελία, ἢ προβολή, ἢ δοκιμασία τῶν ἀρχόντων, αἱ εὐθῦνα τῶν στρατηγῶν καὶ αἱ γραφαὶ παρανόμων. Πλὴν δὲ τούτου οἱ θεσμοθέται εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐν πάσαις ταῖς δημοσίαις καὶ ἰδιωτικαῖς δίκαις, αἵτινες δὲν ὑπήγοντο ῥητῶς ὑπὸ εἰδικοῦ νόμου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἄλλης ἀρχῆς. Ὁρίζον προσέτι τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ὄφειλον νὰ συνέλθωσι τὰ δικαστήρια καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδικάσεως πάσης δίκης.

2. Δικαστήρια.

Τὰ ἐν Ἀθήναις δικαστήρια ἦσαν ἡ **Ἡλιαία**, ὁ **Ἄρειος πάγος** καὶ οἱ **Ἐφέται**.

Ἡ Ἡλιαία ἦτο τὸ μέγιστον δικαστήριον ἐν Ἀθήναις διακάζον πάσας σχεδὸν τὰς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας δίκας· ἀπετελεῖτο ἐξ 6.000 πολιτῶν, οἵτινες ἐκκληροῦντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἐκ τῶν πολιτῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον συμπληρώσει τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας, δὲν ὄφειλον τῷ δημοσίῳ καὶ δὲν ἦσαν ἄτιμοι. Οὗτοι οἱ 6.000 ἦσαν διηρημένοι εἰς 10 τμήματα, καλούμενα καὶ αὐτὰ δικαστήρια, ὧν ἕκαστον συνίστατο ἐκ 500 (τῶν λοιπῶν 1000 ὄντων ἀναπληρωτικῶν)· οὐχ ἦτιον ὅμως ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῆς δίκης περιορίζετο ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεδριαζόντων εἰς 200 ἢ 400, ἢ καὶ ἠϋξάνετο διὰ συνενώσεως δύο ἢ τριῶν τμημάτων εἰς 1000 ἢ 1500. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους πάντες οἱ κληρωθέντες ἡλιασταὶ ὤμνον τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον ἐν τῷ Ἀρδητῷ παρὰ τὸν Ἰλισσόν. Ἦτο δὲ ὁ ὄρκος τοιοῦτός τις: «Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, περὶ ὧν δ' ἂν νόμοι μὴ ὦσι, γνώμη τῇ δικαιωτάτῃ καὶ οὔτε χάριτος ἕνεκ' οὔτ' ἔχθρας...». Οἱ ἡλιασταὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ δικαστήριον ἐλάμβανον ὡς μισθὸν καθ' ἑκάστην τρεῖς ὄβολους. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν δικαστηρίων, ἐν οἷς ἐδίκαζον οἱ ἡλιασταί, ἔκιντο ἐν τῇ ἀγορᾷ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ὀρδεῖῳ καὶ ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ ἐδίκαζον.

Ὁ Ἄρειος πάγος (ἢ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή ἢ ἢ ἐν Ἀρεῖῳ πάγῳ βουλή) ἦτο τὸ ἐπισημότερον τῶν ἐν Ἀθήναις φονικῶν δικαστηρίων. Οὗτος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχόντος βασιλέως ἔκρινε περὶ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, περὶ ἔμπρησμοῦ καὶ φαρμάκων, ἂν ὁ δηλητηριασθεὶς ἀπέθνησκε· προυνόει περὶ ἀκριβοῦς τελέσεως τῶν τῆς λατρείας νομίμων καὶ εἶχε τὴν ἐποπτείαν τῶν ἱερῶν· οὕτως ἐπεμελεῖτο τῶν ἀφιερωμένων τῇ Ἀθηνᾶ ἱερῶν ἐλαιῶν, τῶν **μοριῶν**, καὶ ἐτιμῶρει πάντα βλάπτοντα ἢ καταστρέ-

φονία αὐτὰς διὰ φυγῆς ἢ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου πάγου οὐδὲν γνωστόν· τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου πάγου εἰσῆρχοντο κατ' ἔτος οἱ ἑννέα ἄρχοντες μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Ἡ βουλὴ συνήρχετο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως κειμένου καὶ αἱ συνεδρίαί αὐτῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦσαν ἀπόρρητοι.

Τρίτον δικαστήριον ἐν Ἀθήναις ἦτο τὸ τῶν Ἐφρετῶν· οὗτοι ἦσαν 51 τὸν ἀριθμὸν ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῶν ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότων. Ἀπειτέλουν δὲ μέχρι τοῦ 400 π. Χ.—ὅτε ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλιαστῶν—4 δικαστήρια φονικά: α') τὸ ἐπὶ *Παλλαδίῳ*, ὅπερ ἔκειτο πρὸς Α. τῆς πόλεως, ἐκτὸς τοῦ τείχους, ἐν τῷ παλαιῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος· τοῦτο ἐδίκαζε τοὺς ἀκουσίους φόνους καὶ τὰς κατὰ τῆς ζωῆς ἐπιβουλάς· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς φόνους δοῦλων, μετοίκων καὶ ξένων. β') τὸ ἐπὶ *Δελφινίῳ*, ὅπερ ἔκειτο ὠσαύτως πρὸς Α. τῆς πόλεως, ἐκτὸς τοῦ τείχους, ἐπὶ τῷ ἱερῷ τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος· τοῦτο ἐδίκαζε τοὺς φονεύσαντας ἔκουσίως μὲν, ἀλλ' ἐννόμως (π. χ. ἐν ἀμύνη, ἐξ ἀγνοίας κλπ.). γ') τὸ ἐπὶ *Πρυτανείῳ*, ὅπερ ἐδίκαζε τὰ ἄψυχα ὄργανα φόνου. δ') τὸ ἐν *Φρεατιοῦ*, ὅπερ κείμενον ἐν Πειραιεῖ πλησίον τῆς θαλάσσης ἐδίκαζε—σπανιώτατα βεβαίως—τοὺς εἰς φυγὴν καταδεδικασμένους δι' ἀκούσιον φόνον καὶ κατηγορουμένους ἐπὶ ἑτέρῳ φόνῳ ἔκουσίῳ ἢ ἔκουσίῳ τραύματι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κατηγορούμενος ὡς φυγὰς δὲν ἐπετρέπετο νὰ πατήσῃ τὸ πάτριον ἔδαφος, προσπλεύσας ἀπελογεῖτο ἀπὸ τοῦ πλοίου, οἱ δὲ δικασταὶ ἠκροῶντο καὶ ἐδίκαζον ἐν τῇ ξηρᾷ.

Δικαστικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις εἶχε καὶ ἡ βουλὴ οἱ πεντακόσιοι· αὕτη ἐδίκαζε τὰς *εἰσαγγελίας*, τὰς *ἐνδείξεις* καὶ ἄλλας τινὰς δίκας πρὸς τούτοις *έδοκίμαζε* μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς ἑννέα ἄρχοντας, ἦτοι ἐξήταζεν αὐτοὺς ἂν εἶχον τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἀρχῆς προσόντα· ὠσαύτως ἐξήλεγε καὶ τὰς αἰτήσεις *τῶν ἀδυνάτων*, δηλ. τῶν ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν.

Δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχον ἐπίσης οἱ *δαιτηταὶ* καὶ οἱ *κατὰ δῆμους δικασταὶ* ἢ οἱ *τετιαράκοντα*· καὶ οὗτοι μὲν 40 ὄντες, 4

ἕξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι περιήρχοντο πρότερον κατὰ δήμους καὶ ἐδίκαζον τὰς μέχρι 10 δραχμῶν διαφορὰς καὶ μικρὰ πλημμελήματα· οἱ δὲ διαιτηταὶ ἦσαν δύο εἰδῶν· οἱ μὲν δημόσιοι, ἐνώπιον τῶν ὁποίων πρόσήρχοντο οἱ διαφερόμενοι, ἂν ἤθελον ν' ἀποφύγῃσι τὰς μακρὰς διατυλώσεις τῶν δικαστηρίων, οἱ δὲ κατὰ συνθήκας (=κατὰ συγκατάθεσιν) ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, οἵτινες τρεῖς συνήθως τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἐδίκαζον ἐνώπιον μαρτύρων ἀνεκκλήτως.

3. Διεξαγωγή τῆς δίκης.

Αἱ δίκαι διηροῦντο εἰς *ιδίας δίκας* (ἢ *ἀγῶνας ιδίους* ἢ ἀπλῶς *δίκας*) καὶ εἰς *δημοσίας δίκας* (ἢ *ἀγῶνας δημοσίους* ἢ *γραφάς*)· καὶ τῶν πρώτων τὸ θέμα ἦτο ὑπὲρ ἰδιωτικοῦ ἀδικήματος, τῶν δὲ δευτέρων ὑπὲρ δημοσίου. Ὡς κατηγορὸς καὶ εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἶδη τῶν δικῶν ἠδύνατο μόνον *ἐπίτιμος* πολίτης νὰ ἐμφανισθῇ, οἱ ξένοι ὅμως καὶ οἱ μέτοικοι ἐνεφανίζοντο διὰ τοῦ προστάτου των. Τοὺς παρ' ἡμῖν δικηγόρους δὲν ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἕκαστος—πλὴν τῶν μετοίκων καὶ ξένων— ὤφειλε νὰ διεξαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αὐτοπροσώπως πρὸ τοῦ δικαστηρίου· τὸν λόγον ὅμως τούτου ἠδύνατο νὰ παρασκευάσῃ *λογογράφος* τις.

Ἡ κανονικὴ διεξαγωγή τῆς δίκης ἤρχιζε διὰ τῆς *προσκήσεως* τοῦ ἐναγομένου ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, ἣν ἐξετέλει αὐτὸς ὁ ἐνάγων ἐνώπιον δύο μαρτύρων, *κλητῆρων* καλουμένων· οὗτοι δὲ ἐμαρτύρουν πρὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ εἰσάγοντος τὴν δίκην ὅτι ἐγένετο ἢ πρόσκλησις. Μετὰ τὴν πρόσκλησιν ὁ ἐνάγων ἐπέδιδεν ἐγγράφως εἰς τὸν ἄρχοντα—τὸν μέλλοντα νὰ ἔχῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ δίκῃ—*τὴν λῆξιν* ἢ *τὸ ἐγκλημα* ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, τὴν ἀγωγὴν ἢ μὴνυσιν.

Μετὰ τὴν μὴνυσιν ὁ ἄρχων ὥριζε τὴν ἡμέραν τῆς *ἀνακρίσεως*· μέχρι δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ δίκῃ ἐν ἐκτάσει ἢ ἐν περιλήψει ἀναγεγραμμένη ἐν σανίδι ἐξετίθετο πρὸς γνῶσιν ἀπάντων. Κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἐγίνετο πρῶτον ἡ λεγομένη *ἀντωμοσία* ἢ *διωμο-*

σία τῶν διαδίκων, ἦτοι ὤμνουο ἀμφοτέροιο οἱ διάδικοιο ὅτι θὰ ὀμιλήσωσι κατὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον· εἶτα ὁ ἐναγόμενος ἦ ἀνεγνώριζεν ὀρθῶς κατὰ τύπους ἔχουσαν τὴν μήνυσιν — καὶ τοῦτο ἐλέγετο **εὐθυδικία** — ἢ ὑπέβαλλεν ἐνοστάσεις κατὰ τῆς μηνύσεωο ἰσχυριζόμενος διὰ τῆς **ἀντιγραφῆο**, ὅτι ἡ δίκη δὲν ἦτο εἰσαγωγίμοο ἔνεκα ἀναρμοδιότητοο τοῦ ἄρχοντοο ἢ ἄλλων νομίμων λόγων· ἐν τῇ τελευταίῃ περιπτώσει νέα ἀνεφύετο παρεμπίπτουσα δίκη κρινομένη πρὸ τῆο κυρίας δίκηο.

Κατὰ τὴν ἀνάκρισιν προσήγοντο ὑπὸ τῶν διαδίκων αἱ δικανικαὶ ἀποδείξεις· αὐται ἦσαν πέντε τὸν ἀριθμόν· νόμοιο (ἐν ἀντιγραφῷ), συνθήκαι (= συμβόλαια), μαρτυρίαὶ ἐγγράφωοο προσαγόμενα ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων καὶ βεβαιούμενα ὑπ' αὐτῶν τῶν μαρτύρων παρισταμένων ἢ ἐν περιπτώσει ἀσθενείαο ἢ ἀποδημίας αὐτῶν ὑπ' ἄλλων μαρτύρων, καταθέσεις δούλων γενόμενα μετὰ βάσανον καὶ τέλος ὄρκοιο. Μετὰ τὸ πέρας τῆο ἀνακρίσεωο ἐνεκλείοντο πάντα τὰ ἀναφερόμενα εἰο τὴν δίκην ἐγγραφα, αἱ μαρτυρίαὶ κτλ. ἐντὸο κιβωτίου (**ἐχλίου**), ὀπερ σφραγιζόμενον παρεδίδετο εἰο τὸν ἀνακρίναντα καὶ μέλλοντα νὰ ἔχη τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου ἄρχοντα, παρ' οὗ ἐφυλάττετο μέχρι τῆο **κυρίας**, δηλ. τῆο ἡμέραο τῆο εἰσαγωγῆο τῆο δίκηο, ὅτε ἠνοίγετο.

Κατὰ τὴν **κυρίαν** προϊότατο τοῦ δικαστηρίου δημοσία δικάζοντο αὐτὸο ὁ ἀνακρίνας καὶ εἰσαγαγὼν τὴν δίκην ἄρχων. Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ δικαστηρίου ἐθύετο τὸ πρῶτον θυσία, εἶτα ἀνεγινώσκοντο ὑπὸ τοῦ γραμματέωο ἢ κατηγορία καὶ ἡ τοῦ κατηγορουμένου ἀπολογία, μεθ' ὃ ἐδίδετο ὁ λόγωο εἰο τοὺο διαδίκουο· ἔκατοοοο τούτων ὤφειλεν — ὡο εἴπομεν ἀνωτέρω — αὐτὸο νὰ διεξάγη τὴν ὑπόθεσιν τοῦ. Πολλάκιο ὅμοιο ὁ στερούμενοο τῆο δυνάμεωο τοῦ λόγου ἀπεστήθιζε καὶ ἀπήγγελλε λόγωο συνταχθέντα ὑπὸ **λογογράφου**. Οἱ διάδικοιο ἠδύναντο νὰ δευτερολογῆσωο καὶ **συνηγόρουο** νὰ παραστήσωο, οἵτινεο ἦσαν φίλιο καὶ συγγενεῖο αὐτῶν καὶ οὐχὶ **δικηγόροιο** — ὡο παρ' ἡμῖν — ἀναλαμβάνοντεο ἀντὶ χρημάτων τὴν ὑπεράσπισιν. Ὁ χρόνοο τῆο ἀγορεύσεωο ἑκατέρω τῶν διαδίκων ἦτο ὠρισμένοο ἐν τισὶ δίκαιο ἐξ ἀρχῆο ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐμετρεῖτο διὰ τῆο **κλεψύδραο**· αὐτὴ ἦτο ἀγγεῖοιο στενόστομον πλατεῖαν ἔχων

τὴν βάσιν μικραῖς ὀπαῖς διατετροπημένην, δι' ὧν ἔσταζε βραδέως τὸ ὕδωρ, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ὠρολόγιον· κατὰ τὴν ἐν τῷ μεταξύ τῆς ἀγορεύσεως ἀνάγνωσιν τῶν μαρτυριῶν, νόμων, συνθηκῶν κλπ. **ἐπελαμβάνετο** (= ἐκρατεῖτο) τὸ ὕδωρ· ἐν ἄλλαις ὅμως δίκαις τὸ μῆκος τῶν λόγων δὲν ἦτο ὠρισμένον, καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ δίκαι ἦσαν ἄνευ ὕδατος.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν λόγων ἠκολούθει ἡ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἄνευ προηγουμένης συσκέψεως αὐτῶν· ἀπὸ τῆς ἦτο μυστικὴ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίου ἐγένετο ὡς ἑξῆς: Ἐκαστος δικαστῆς ἐλάμβανε δύο ψήφους — δισκάρια χαλκᾶ ἔχοντα αὐλίσκον ἐν τῷ μέσῳ προεξέχοντα — τετροπημένην καὶ πλήρη· καὶ ἡ μὲν τετροπημένη ἦτο καταδικαστικὴ ψῆφος, ἡ δὲ πλήρης ἀθφωτικὴ· εἶτα ἕκαστος τῶν δικαστῶν ἔρριπτεν ἢν ψῆφον ἠθέληεν εἰς ἕνα καδίσκον καλούμενον **κύριον**, τὴν δὲ περισσεύουσαν εἰς δευτέρον καλούμενον **ἄκυρον**· μετὰ τὸ πέρασ τῆς ψηφοφορίας οἱ ὑπερέτα λαβόντες τὸν κύριον καδίσκον ἐκένοον αὐτὸν ἐπὶ ἄβακος, οἱ δ' ἐπὶ τὰς ψήφους τεταγμένοι διηρίθμουν χωρίζοντες τὰς τετροπημένας τῶν πλήρων· ὁ ἡγεμὼν τοῦ δικαστηρίου ἠθροίσε τὰς ψήφους, τοῦ μὲν ἐνάγοντος τὰς τετροπημένας, τοῦ δὲ ἐναγομένου τὰς πλήρεις, καὶ διὰ τοῦ κήρυκος ἀνηγόρευε τὸν ἀριθμὸν τῶν ψήφων· ἐνίκα δὲ ὁ λαβὼν τὰς περισσοτέρας ψήφους· ἂν δ' ἦτο ἰσοψηφία, ὁ ἐναγόμενος, διότι προσετίθετο ὑπὲρ αὐτοῦ μία ἀθφωτικὴ ψῆφος, ἡ τῆς Ἀθηνᾶς. Ἄν ὁ ἀγὼν ἦτο **τιμητὸς** — δηλ. τὸ τίμημα, τί ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἢ ν' ἀποτίσῃ ὁ καταδικασθεὶς, δὲν ἦτο ὠρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων—, μετὰ τὰς ἀγορεύσεις τῶν διαδίκων περὶ τῆς τιμῆσεως ἐψήφίζον καὶ πάλιν οἱ δικασταὶ περὶ τοῦ τιμήματος εἶτε τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ γραφὲν δεχόμενοι εἶτε τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

Αἱ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ ἦσαν χρηματικαὶ ἐν ἰδιωτικαῖς καὶ δημοσίαις δίκαις ἢ σωματικαὶ ἐν δημοσίαις μόνον. Ἦσαν δ' αἱ σωματικαὶ θάνατος, στέρησις τῆς ἐλευθερίας (εἰς ξένους μόνον ἐπιβαλλομένη), ἀειφυγία καὶ ἀτιμία. Ἡ φυλάκισις ἐπεβάλλετο μόνον ὡς πρόσθετος ποινή, **προστίμημα**.

Τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων περὶ τῶν δημοσίων δικῶν

ἔξετέλει αὐτὴ ἡ πολιτεία διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῆς· τὰς δὲ περὶ τῶν ἰδιωτικῶν αὐτὸς ὁ ἐνάγων. Ἄν ὁ καταδικασθεὶς εἰς χρηματικὸν πρόστιμον καθίστατο *ἐκπρόθεσμος*, δηλ. δὲν ἀπέδιδε τοῦτο μέχρι τῆς τεταγμένης προθεσμίας, ἐπὶ μὲν δημοσίου ὀφλήματος ἐδιπλασιάζετο αὐτὸ καὶ ὁ ὀφείλων καθίστατο ἄτιμος μέχρις ἐξοφλήσεως· ἂν δὲ ἡ δίκη ἦτο ἰδιωτικὴ, ὁ κατήγορος εἶχε τὸ δικαίωμα *τῆς ἐνεχυρασίας*, δηλ. νὰ λάβῃ ἐκ τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ὅσα ἠθέλεν ὡς ἐνέχυρα, ἢ, ἂν τὰ κινητὰ δὲν ἐξήρουν, εἶχε τὸ δικαίωμα *τῆς ἐμβατείας*, δηλ. νὰ καταλάβῃ κτήματα τοῦ ὀφειλέτου.

IV. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

Λειτουργίαι ἐκαλοῦντο ἐν Ἀθήναις αἱ χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰς εὐπόρους πολίτας, οὓς ὄριζον οἱ ἀρμόδιοι ἄρχοντες ἢ αἱ φυλαί. Διηροῦντο δ' αὐταὶ εἰς δύο κατηγορίας, εἰς *τακτικὰς* ἢ *ἐγκυκλίους* καὶ εἰς *ἐκτάκτους*. Ἐγκύκλιοι λειτουργίαι ἦσαν αἱ ἑξῆς:

1) *ἡ χορηγία*: αὕτη ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη τῶν τακτικῶν λειτουργιῶν· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο νὰ συλλέγῃ τὸν χορὸν τὸν προωρισμένον διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἑορτάς, νὰ δίδῃ μισθὸν τοῖς χορευταῖς, νὰ τρέφῃ αὐτοὺς ἐν ὄσῳ ἠσκοῦντο καὶ νὰ παρασκευάζῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐσθῆτα, τὰ προσωπία καὶ τοὺς στεφάνους· πρὸς τούτοις ὁ χορηγὸς ἐξέλεγε καὶ τὸν ἄσκουντα τὸν χορὸν χοροδιδάσκαλον καὶ ἔδιδεν αὐτῷ μισθόν. Ἡ δαπάνη τῆς χορηγίας ἐποίκιλλεν ἀπὸ 300 μέχρι 5000 δραχμῶν.

2) *ἡ γυμνασιαρχία*: αὕτη συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς δαπάνης διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐνάσκησιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν. Τοῖς γυμνασιάρχοις ἦτο ἀνατεθειμένη καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν *λαμπαδηδρομιῶν*, αἵτινες ἐν Ἀθήναις ἐτελοῦντο κατὰ τὰ Προμήθεια, Παναθήναια, Βενδίδεια (ἑορτὴν τῆς Βενδίδος Ἀρτέμιδος) καὶ τὰ Πάνεια (ἑορτὴν τοῦ Πανός). Ἡ λαμπαδηδρομία ἐγίνετο πεζῇ, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Σωκράτους καὶ *ἀφ' ἔππου* ἠρχιζεν

αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ βωμοῦ τοῦ Προμηθέως καὶ κατέληγεν εἰς τὴν πόλιν· ἐνίκα δ' ἐκεῖνος τῶν ἀγωνιζομένων, ὅστις πρῶτος ἔφθανεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου χωρὶς νὰ σβεσθῇ ἡ λαμπράς του. Ἡ δαπάνη γυμνασιαρχίας εἰς τὰ Προμήθεια μανθάνομεν παρὰ τοῦ Λυσίου ὅτι ἀνῆλθέ ποτε εἰς 1200 δραχμᾶς.

3) *ἡ ἀρχιθεωρία*· αὕτη συνίστατο εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς *θεωρίας*, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἐθνικὰς ἑορτάς, εἰς Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἱεροὺς τόπους.

4) *ἡ ἐσιτίασις*, ἦτοι ἡ κατὰ διαφόρους ἑορτὰς παράθεσις δεῖπνου ὑπὸ τοῦ ἐσιτιάτορος εἰς τοὺς φυλέτας αὐτοῦ.

Ἐκτακτοὶ δὲ λειτουργίαι ἦσαν:

1) *ἡ εἰσφορά*· αὕτη ἦτο φόρος ἑκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς.

2) *ἡ τριηραρχία*· αὕτη ἦτο ἡ δαπανηροτέρα ὄλων τῶν λειτουργιῶν· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις νὰ ἐξοπλίσῃ τὴν τριήρη, ἣν κενὴν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· βραδύτερον ὅμως ἡ ὑποχρέωσις περιορίσθη εἰς τὸ νὰ ἐπιμελῆται ὁ τριηραρχος μόνον τῆς συντηρήσεως τῆς τριήρους, ἣν τελείως ἐξοπλισμένην παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως καταβαλλούσης καὶ τὸν μισθὸν τοῦ πληρώματος. Ἡ καταβαλλομένη ὑπὸ τοῦ τριηραρχου δαπάνη ἦτο κατὰ μέσον ὄρον 40 μέχρις 60 μνῶν.

Ὁ λειτουργήσας οἵανδήποτε λειτουργίαν ἦτο ἐπὶ τινὰ ἔτη *ἀτελής*, ἦτοι ἀπηλλαγμένος πάσης λειτουργίας· τοιαύτην ἀτέλειαν εἶχον καὶ οἱ ἀνήλικοι ὀρφανοὶ πλουσίου πολίτου, ὡς καὶ οἱ διαχειριζόμενοι δημόσια ἀξιώματα (οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί).

Ἐάν τις ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ λειτουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ λειτουργήσῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προσκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον ν' ἀναλάβῃ τὴν λειτουργίαν ἢ ν' ἀνταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ πρὸς τοῦτο ἄγουσα διαδικασία ἔκαλεῖτο *ἀντίδοσις*. Ἐὰν ὁ προκαλούμενος εἰς ἀντίδοσιν ἐπέφερεν ἀντιρρήσεις, ὁ προκαλῶν εὐθὺς κατέγραφε

πᾶσαν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ· τὸ αὐτὸ ἐποίει καὶ ὁ προκαλούμενος ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀντιδίκου. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταγραφῆς ὄφειλον ἀμφότεροι οἱ διάδικοι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα κατάλογον τῆς περιουσίας των καὶ ἐνόρκως νὰ διαβεβαιώσωσι τὴν ἀκρίβειαν τούτου. Μετὰ δὲ τὴν προδικασίαν ταύτην, εἰάν δὲν ἐπῆρχετο διαλλαγή, εἰσῆγετο ἡ ὑπόθεσις εἰς τὸ δικαστήριον· καὶ εἰάν μὲν κατεδικάζετο ὁ προκαλῶν, ἔληγεν ἡ ἀμφισβήτησις· εἰάν δὲ ὁ προκαλούμενος, τότε ἡ ἀνελάμβανεν οὗτος τὴν λειτουργίαν ἢ ἀντήλλασσε τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος καὶ ἐλειτούργει οὗτος.

I.

ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐν Ἀθήναις πάντες οἱ ἄρχοντες, ὡς καὶ οἱ βουλευταί, πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των, **έδοκιμάζοντο**, ἐξητάζοντο δηλ. ἂν ἦσαν γνήσιοι πολῖται, ἂν ἐξετέλεσαν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, τοὺς γονεῖς, τοὺς πολίτας καὶ τὴν πολιτείαν καθήκοντα. Καὶ οἱ μὲν ἐννέα ἄρχοντες έδοκιμάζοντο δίς, ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν δικαστηρίῳ, οἱ δὲ βουλευταί ἐν τῇ βουλῇ καὶ οἱ λοιποὶ μόνον ἐν δικαστηρίῳ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν θεσμοθετῶν, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ εἰσαγωγεῖς τῆς δοκιμασίας· εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα πᾶς πολίτης κατὰ τὴν δοκιμασίαν νὰ παρουσιασθῇ καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦ ἐκλεχθέντος, οὗτος δὲ ν' ἀπολογηθῇ. Καί, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς οὐδὲν τῶν καθήκοντων του παρέβη, ὤμνουν οὗτος καὶ ἀνελάμβανε τὰ καθήκοντά του (**έδοκιμάζετο**), ἄλλως **ἀπεδοκιμάζετο** καὶ δὲν ἐγίνετο ἄρχων ἢ βουλευτής.

Τοιαύτην δοκιμασίαν ἐπρόκειτο νὰ δοκιμασθῇ ὁ Μαντίθεος, ὁ ἐκ τοῦ δήμου Θορικοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, ὅστις εἶχε κληρωθῆ βουλευτής· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας προσῆλθον πρὸ τῆς βουλῆς κατήγοροί τινες — ἄγνωστοι τὸ ὄνομα —, οἵτινες κατηγοροῦν τοῦ Μαντιθέου, ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τριάκοντα ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας ὑπηρετήσας ἐν τοῖς ἱππεῦσι· πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ Μαντίθεος τὸν παρόντα λόγον, ὃν ὁ Λυσίας ἐγράψε χάριν αὐτοῦ.

Πότε ἀκριβῶς ἀπηγγέλθη ὁ λόγος δὲν γνωρίζομεν· τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 394 π. X., διότι ὁ ἀγορεύων μετέσχε (§ 15) τῆς παρὰ τὴν Νεμέαν μάχης (394), οὐχὶ ὅμως καὶ πέρα τοῦ 389 π. X., διότι κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐφρονεῦθη ὁ Θρασύβουλος ἐν Ἀσπένδῳ τῆς Παμφυλίας, ἐν ᾧ ὁ Μαντίθεος μνημονεύει αὐτοῦ (§ 15) ὡς ζῶντος ἔτι «*ὑστερος ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος*», ἅπερ ἀδύνατον ἦτο νὰ λεχθῶσιν, ἐὰν μὴ ἔζη ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ. Ὡστε ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 394 καὶ 389 π. X.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—2.

εἰ μὴ συνήδειν . . . πολλὴν ἂν χάριν εἶχον = ἂν δὲν ἐγνώριζον . . . θὰ ἐχρεώστων μεγάλην χάριν (πρόλ. προσίμιον τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου λόγου § 1). — τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις = ὅτι οἱ κατηγοροὶ διανοοῦνται. — ἐκ παντὸς τρόπου = μὲ πάντα τρόπον. — ταύτης τῆς κατηγορίας, γενν. τῆς αἰτίας. — τούτους εἶναι . . . οὔτινες = ὅτι εἶναι ἐκεῖνοι, οὔτινες . . . — αὐτούς, δηλ. τοὺς ἀδίκως διαβεβλημένους. — εἰς ἔλεγχον . . . καταστῆναι = δοῦναι λόγον. — τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων = τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῷ βίῳ πεπραγμένων = τοῦ μέχρι τοῦδε βίου των. — οὕτω . . . πιστεύω = τρόσῃν μεγάλην πεποίθησιν ἔχω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου. — ἀηδῶς = δυσχρέστως. — τῶν πεπραγμένων = τῶν βεβιωμένων. — μεταμελήσειν αὐτῷ, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἐλπίζω = ὅτι αὐτὸς θὰ μετανοήσῃ (δι' αὐτὸ [δηλ.]). — βελτίω, ἐνταῦθα = καλόν· ὡς καὶ κατωτέρω (§ 3) τὸ συγκρ. χεῖρους = κακοῦς.

§ 3.

τοῦτο, δηλ. ὡς εὖνους εἰμί κτλ. — τοῖς καθεστηκόσι πράγμ. = τῇ καθεστῶσῃ πολιτείᾳ = εἰς τὸ παρὸν πολίτευμα, δηλ. τὴν δημοκρατίαν. — ἠνάγκασμαι = αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ὑπόχρεων (καθ' ἣν περίπτωσιν ἀπειληθῆ πάλιν ἡ πολιτεία). — ὑμῖν, ἡ δοτκ. συναπτεῖα τῷ «τῶν αὐτῶν». — μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἀξιώω = νὰ μὴ ἔχω ἀκόμη, καμμίαν ὠφέλειαν. — περὶ τὰ ἄλλα, περὶ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον (περὶ οὗ πρῆγματεῦται ἐν § 10-12). — μετρίως = κοσμίως, σωφρόνως. — βεβιωκῶς, κτγρμτ. μετχ. ἐκ τοῦ φαίνωμαι. — πολὺ παρὰ τὴν δόξαν (δηλ. τοῦ πλήθους, ὅπερ κατὰ τὴν § 19 κρίνει ἐξ ὄψεως) καὶ παρὰ τοὺς λ. τοὺς τῶν ἔχθρ., κατ' ἔννοιαν = ὅλως διαφορετικὰ ἀφ' ὅ,τι φρονεῖ περὶ ἐμοῦ τὸ πλῆθος καὶ λέγουσιν οἱ ἔχθροί μου. — δέομαι, μετὰ τὸ

ἀξιῶ ἀνακλούθως.—δοκιμάζειν=ἐπιδοκιμάζειν = νὰ μὲ ἐγκρί-
νητε βουλευτήν.—χειρούς=κακοὺς (πρὸλ. § 2 «βελτίω»).

§ 4—5.

οὐχ ἴππευον=δὲν ἤμην ἴππεύς.—τῆς...πολιτείας, δηλ. τῶν τριά-
κοντα κυρίως πολιτεία=τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.—γάρ, διασα-
φητικὸς.—ἡμᾶς, ὑπονοεῖ ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀδελφόν, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ἐν
§ 10.—πρὸ τῆς ἐν Ἑλλ. συμφορᾶς, δηλ. τῆς πανωλεθρίας τῶν Ἀθη-
ναίων ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς (405).—ὡς=πρὸς.—Σάτυρον, βασιλέα
τοῦ Πόντου, φίλον τοῦ πατρὸς τοῦ ῥήτορος.—ἐν τῷ Πόντῳ, ὁ Πόντος
ἦτο χώρα παρὰ τὴν Ν. παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀποτελοῦσα
τότε ἴδιον βασίλειον καλούμενον βασίλειον τοῦ Πόντου ἢ κοινὸν
τῶν Βοσπορανῶν. Συνίστατο δὲ τὸ βασίλειον τοῦτο ἐκ πολλῶν
Ἑλλην. ἀποικιῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τῆς χερσονήσου Κιμμερίας
(τῆς Ταυρικῆς) καὶ τῶν πέριξ παραλίων. Νῦν τὰς χώρας τοῦ
ἀρχαίου Πόντου καταλαμβάνει τὸ βιλαέτιον Τραπεζοῦντος.—
δαιτησομένους=ἵνα (ἐκεῖ) διάγωμεν τὸν βίον πιθανῶς ἐν Πόντῳ
ὁ Μαντίθεος καὶ ὁ ἀδελφός του ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ
σίτου, ὃν ἔπεμπον Ἀθήναζε· ὥστε δὲν ἐστάλησαν μόνον, ἵνα ἐκεῖ
διάγωσιν ἀπλῶς τὸν βίον, ἀλλ' ἵνα λάθωσι καὶ πειρὰν τινα τῆς
ἐμπορίας τοῦ σίτου.—τῶν τειχῶν καθαιρουμένων=ἕτε τὰ (μα-
κρὰ) τεῖχη ἐκρημνίζοντο=κατὰ τὴν κατασκαφὴν τῶν μακρῶν
τειχῶν.—ἐπεδημοῦμεν, τοῦ ῥ. ἐπιδημῶ=εἶμαι ἐν τῇ πατρίδι·
τὸ ἀντίθετον ἀποδημῶ=εἶμαι ἐν τῇ ξένη.—μειστομένης τῆς
πολιτείας=ἕτε τὸ πολίτευμα μετεβάλλετο=κατὰ τὴν μεταβολὴν
τοῦ πολιτεύματος.—ἤλθομεν=ἐπανήλθομεν. Οἱ ἀδελφοὶ ἐπαν-
ῆλθον εἰς Ἀθήνας ἴσως ὡς πληροφορηθέντες τὸν θάνατον τοῦ
πατρὸς των, τὸν ἐπισυμβάντα πιθανῶς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς.—τοὺς
ἀπὸ Φυλῆς, ἀντί: τοὺς ἐν Φυλῇ ἀπὸ Φυλῆς· ἐννοοῦνται οἱ περὶ
τὸν Θρασύβουλον φυγάδες· Φυλὴ δὲ φρούριον ὀχυρὸν ἐπὶ τῆς
Πάρνηθος εἰς τὰ μεθόρια Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, οὗ σώζονται
σπουδαῖα ἐρείπια. Ἀπ' αὐτῆς ἐκλήθη ὁ σημερινὸς δῆμος τῆς

Ἀττικῆς, ἀποτελούμενος ἐκ μόνων τῶν δύο χωρίων Καλυβίων Χασιάς (πρωτευούσης) καὶ τῆς Χασιάς.— πένθ' ἡμέραις, δοτκ. τοῦ μέτρου εἰς τὸ πρότερον.— καίτοι=καὶ τῇ ἀληθείᾳ.— εἰκὸς=φυσικόν.— εἰς τοιοῦτον καιρὸν=εἰς τοιαύτην κρίσιμον περίστασιν (δηλ. τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξ ἄστεως καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς).— ἀφιγμένους=ἀφ' οὗ εἶχομεν φθάσει.— τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, δηλ. τῶν κινδύνων, οὓς διέτρεχον οἱ τριάκοντα παρὰ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ οὓς ὄφειλον νὰ ὑποστῶσι μόνοι αὐτοί, διότι αὐτοὶ καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς δημοκρατικούς.— ἐκεῖνοι, δηλ. οἱ τριάκοντα.— φαίνονται=εἶναι φανεροί.— ἔχοντες=ὅτι εἶχον.— τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι=εἰς τοὺς ἀθήρους (δηλ. ἀπέναντι τοῦ δήμου).— τῆς πολιτείας, δηλ. τῆς ἐγγραφῆς ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν τρισχιλίων.— μᾶλλον, ἐνταῦθα=τοῦναντίον.— ἡτίμαζον=ἐστέρουσαν τῆς πολιτείας· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μεταδιδόναι τῆς πολιτείας.— τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δ.=ἐκείνους, οἵτινες μετ' αὐτῶν (τῶν τριάκοντα) κατήγγησαν τὴν δημοκρατίαν. Ἐννοεῖ τὸν Θηραμένην καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ.

§ 6—7.

ἐκ τοῦ σανιδίου, ἐπὶ τούτου διὰ γύψου λελευκασμένου εἶχον ἐγγράφει οἱ τριάκοντα τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ὑπηρετησάντων ὡς ἱππέων· ἐν τούτῳ τῷ σανιδίῳ ἦτο ἐγγεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μαντιθέου· τὴν ἐγγραφήν δ' αὐτὴν ἔφερον οἱ κατήγοροι τοῦ Μαντ. ὡς ἀπόδειξιν ὅτι οὗτος ἐχρημάτισεν ὡς ἱππέυς.— εὐήθες=μωρόν.— ἐν τούτῳ, δηλ. τῷ σανιδίῳ.— ἱππεύειν=ὅτι ἱππευον.— ἐκεῖνος, καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ ἔλεγχος ἀντί· ἐκεῖνο (δηλ. τὸ ἐπόμενον).— μέγιστος ἔλεγχος=μεγίστη ἀπόδειξις (δηλ. τοῦ ἀν' ὑπῆρξεν ἱππέυς ἢ ὄχι).— γὰρ, διασαφητικός.— κατήλθετε=ἐπανήλθετε (δηλ. ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα).— τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν=ν' ἀναφέρωσιν (εἰς ὑμᾶς) οἱ φύλαρχοι, δηλ. νὰ συντάξωσι τὸν κατάλογον τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἱππευσάντων καὶ νὰ πκραδώσωσιν αὐτὸν εἰς ὑμᾶς. Οἱ φύλαρχοι (10 τὸν ἀριθμὸν, εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς) ἦσαν ὑποστράτηγοι τῶν

ἰππέων.—τὰς καταστάσεις=τὰς ἐπιχορηγήσεις (δηλ. τὸ χρηματικὸν ποσόν, ὃ ἐλάμβανον οἱ ἰππεῖς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰππέων).—ἀναπραΐητε=εἰσπραΐητε. Ἡ κατάσταση συνήθως δὲν ἐπεστρέφετο· νῦν ἕμως ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιστραφῆ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἰππέων.—ἀπενεχθέντα=ὅτι ἀνεφέρθη.—παραδοθέντα, πρὸς ἀπόδοσιν τῆς καταστάσεως.—τοῖς συνδίκοις, οὗτοι εἶχον κατασταθῆ πρὸς κανονισμόν τῶν ἀδικηθέντων ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν· εἰς αὐτοὺς ἀνετέθη καὶ ἡ εἰσπραξίς τῶν καταστάσεων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῶν φυλάρχων συνταχθέντων καταλόγων.—τοῦτο, δηλ. ὅτι ἀναγκαῖον κτλ.—τοὺς ἔχοντας τὰς κατ.=τοὺς ἰππεύσαντας.—αὐτοῖς ζημιουῖσθαι, ἐκ τοῦ ἀναγκαῖον ἦν=ἦτο ἀνάγκη αὐτοῖς (οἱ φύλαρχοι) νὰ ζημιώωνται, δηλ. νὰ πληρώνωσιν αὐτοὶ ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τὸ ἐλλεῖπον.—ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν=ἐκείνοις τοῖς καταλόγοις (οἵτινες δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ παραποιηθῶσι). —τούτοις=τούτῳ, δηλ. τῷ σανιδίῳ (οὐ βεβαίως ἀντίγραφον θὰ εἶχε πρὸ αὐτοῦ ὁ ἀγορεύων)· καὶ κατωτέρω ἐκ τούτων=ἐκ τούτου.—ῥάδιον ἦν, διότι τὸ σανίδιον πιθανῶς ἦτο ἐκτεθειμένον δημοσίᾳ.—ἀναγκαῖον, διότι ἄλλως θὰ ἐζημιώωντο αὐτοὶ οἱ φύλαρχοι.—ῥάδιον... ἔξαλειφθῆναι, εὐκόλος ἦτο οὐ μόνον ἡ ἐξάλειψις, ἀλλὰ καὶ ἡ συγχρόνως ἀντικατάστασις τοῦ ἐξάλειφθέντος ὀνόματος δι' ὀνόματος ἄλλου.—ἐν ἐκείνοις=ἐντὸς ἐκείνων, δηλ. τῶν καταλόγων τῶν φυλάρχων.

§ 8.

Ἰππευσα=ἐχρημάτισα ἰππεύς.—οὐκ ἂν ἦν ἔξαρκος, δηλ. τοῦτο (τὸ ἰππευσαί)=δὲν θὰ ἤρνούμην τοῦτο.—ὡς δεινόν τι πεποιηκῶς=ὡς ἐὰν εἶχον κάμει φοδερὸν τι.—ἡξίου, νοητέος ὁ ἄν.—ἀποδείξας=εἰ ἀπέδειξα=ἐὰν ἤθελον ἀποδείξει.—δοκιμάζεσθαι, ἐκ τοῦ ἡξίου (ἄν).—ταύτη τῇ γν. χρ.=ὅτι ἔχετε ταύτην τὴν γνώμην (δηλ. ὅτι τὸ ἰππεύειν δὲν ἦτο ἀμάρτημα, ἐὰν μηδεὶς τῶν πολιτῶν ὑπὸ τοῦ ἰππεύσαντος ἔπαθε κακόν τι).—βουλευόντας... κεχειροτ., μετχ. κτηγμτ. ἐκ τοῦ ὀρῶ=ὅτι εἰναι βουλευταί... ὅτι διὰ χειροτονίας ἔχουσιν ἐκλεχθῆ.—ἰπτάρχους, πάντων τῶν

ἰππέων προΐσταντο δύο ἵππαρχοι, εἰς οὓς ὑπήγοντο οἱ δέκα φύλαρχοι. Τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἰππάρχων, ὡς καὶ τῶν στρατηγῶν, ἦτο ἡ χειροτονία, ἐν ᾗ τῶν βουλευτῶν ἡ κλήρωσις.— μηδὲν δι' ἄλλο = διὰ μηδὲν ἄλλο. — ταύτην... τὴν ἀπολογία, τὴν περὶ τοῦ ἰππεύειν ἡ ἔννοια: ἐὰν ἐπιμένω ἐν τῇ ἀπολογίᾳ μου εἰς τὴν περὶ τοῦ ἰππεύειν κατηγορίαν, πράττω τοῦτο, οὐχὶ διότι αὕτη ἡ κατηγορία ἔχει ἀνάγκην ἀπολογίας, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἐλέγξω τὴν ἀναίδειαν τῶν κατηγορῶν.— ὅτι = διότι.— περιφανῶς... μου καταφεύσασθαι = φανερώς (= ὀλοφάνερα) νὰ εἴπωσι ψεῦδη κατ' ἐμοῦ. — ἀνάβηθι, ἀποτείνεται πρὸς τὸν μάρτυρα: οἱ μάρτυρες ἀνέβαινον ἐπὶ τινος ποδίου κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ῥήτορος. — μοι = πρὸς χάριν μου. — μαρτύρησον, περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐπανόδου μου (§ 4): διότι τὰ λοιπὰ εἶναι ἐν μέρει μὲν ἐπακολουθήματα τῆς πράξεως ταύτης, ἐν μέρει δὲ γενικῶς γνωστά, ὡς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ σανίδιον.

§ 9.

αἰτίας = κατηγορίας. — ὅτι = διατί. — δοκεῖ δέ μοι = φρονῶ δ' ἔμω. — ἀγῶσι, δηλ. τοῖς δικαστικοῖς = δίκαις. — τῶν κατηγορημένων = τῶν κατηγοριῶν. — παντὸς τοῦ βίου λ. διδόναι, διότι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ δὲν ἀπεφασίζετο περὶ ὠρισμένου τινὸς ἐγκλήματος, ἀλλὰ περὶ τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πολιτείαν διαγωγῆς τοῦ δοκιμαζομένου. — δέομαι..., ἡ § αὕτη ἀντικαθιστᾷ τὸ προοίμιον τοῦ ἐπομένου μέρους τοῦ λόγου: ἡ παράκλησις δὲ πρὸς εὐμενῆ ἀκρόασιν εἶναι συνήθης ἐν τῷ προοίμιῳ, ὡς καὶ ἡ διαβεβαίωσις τῶν ῥητόρων, ὅτι θὰ ὁμιλήσωσι συντομώτατα. — ὡς ἂν δ. διὰ βραχυτάτων (= ἔσον τὸ δυνατὸν συντομώτατα), προδιόρθωσις: διὰ ταύτης ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων διορθοῖ τὸ δυνάμενον νὰ κάμῃ κακὴν ἐντύπωσιν ὡς μακρὸν καὶ ἐκτενές.

§ 10.

γάρ, διασαφητικός. — οὐ πολλῆς = ὀλίγης. — καταλείφθεις, μετχ. ἐνδτχ. = εἰ καὶ κατελείφθη. — τὰς τοῦ πατρός, αἰ συμφο-

καὶ τοῦ πατρὸς ἦσαν συνέπειαι πολιτικῶν λόγων· διότι ἡ οἰκογένεια τοῦ Μαντιθέου διὰ τὰ ἀριστοκρατικά της φρονήματα δὲν εἶχε τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου.—τὰς τῆς πόλεως, συμφορὰ τῆς πόλεως δὲν εἶναι μόνη ἢ ἐν Αἰγῶς ποταμοῖς, περὶ ἧς εἶπεν ἐν § 4, ἀλλὰ καὶ πάσαι, αἵτινες καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαζομένους νὰ μάχωνται καθίστασιν πνευστέρους. — ἐξέδωκα = ὑπάνδρευσα· ὁ ἀδελφὸς ὤφειλε κατὰ νόμον ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀδελφὴν ἢ τὰς ἀδελφάς, ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ μόνοι ἐκληρονόμου. — ἐπιδοὺς = δοὺς ὡς προῖκα. — τρ. μνᾶς, πόσας Ἀττικὰς δραχμάς; — πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνεμίμην, δηλ. τὴν οὐσίαν = μὲ τὸν ἀδελφόν μου δ' οὕτως διένειμα τὴν περιουσίαν. — πλέον = περισσότερον μέρος. — ἐμοῦ τῶν πατρώων, ἀμρότεροι αἱ γενεαί. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ πλέον ἢ α' συγκριτικὴ, ἢ β' διαίρετικὴ. — ὥστε μηδ. μοι μ. πρὸς ἓνα μ. ἔγκλημα γενέσθαι = ὥστε οὐδέποτε ἕως τώρα νὰ ὑπάρξῃ οὐδὲ ἐκ μέρους ἑνὸς παράπρον τι κατ' ἐμοῦ = ὥστε οὐδέποτε ἕως τώρα οὐδὲ εἰς νὰ παραπονεθῇ κατ' ἐμοῦ.

§ 11—12.

τὰ ἴδια οὕτως διόκηκα, κατ' ἐννοίαν = τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἰδιωτικὸς μου βίος. — περὶ δὲ τῶν κοινῶν = ὡς πρὸς δὲ τὰ κοινὰ (= τὰ δημόσια). — ἐπιεικείας = εὐπρεποῦς συμπεριφορᾶς· τὴν εὐπρεπῆ συμπεριφορὰν ὑπολογίζει ὁ ἀγορεύων ἐν τοῖς κοινοῖς, καθόσον ὁ ἠθικὸς ἰδιωτικὸς βίος παρεῖχεν ἐγγύησιν καὶ διὰ τὸν δημόσιον. — περὶ κύβους, οὓς τότε ἔπαιζον μὲ χρήματα οἱ νέοι λαμπρῶν οἰκογενειῶν. — τυγχ. τὰς δ. π. = (κατὰ τύχην) κατασπαταλῶσι τὸν χρόνον των. — ὄψεσθε, ἐὰν σεῖς θελήσητε νὰ ἐξετάσητε. — μοι διαφόρους ὄντας = μισοῦντάς με. — λογοποιοῦντα = πλάττοντας, διαδίδοντας λόγους (ψευδεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ). — ἐπεθυμοῦμεν, δηλ. αὐτοὶ τε (οἱ ἄσωτοι νέοι) καὶ ἐγώ. — τοιαύτην γνώμην, δηλ. ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἀνάξιος διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα. — δίκην = ἰδιωτικὴν δίκην· ἀναφέρει δ' ἐνταῦθα ἰδιωτικὴν δίκην, ἂν καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν κοινῶν, διότι αἱ ἰδιωτικαὶ δίκαι στενῶς συνδέοντο μετὰ τοῦ δημοσίου βίου τῶν πολιτῶν. — αἰσχρὰν = ἀπρεπῆ, ἐπονείδιστον (οἶα θὰ ἦτο ἢ διὰ σφετερισμὸν τῆς προικὸς τῶν ἀδελφῶν ἢ

ἢ διὰ σφετερισμόν τῆς περιουσίας τοῦ ἀδελφοῦ κλπ.). — γραφήν = δημοσίαν δίκην (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 52). — εἰσαγγελίαν, αὕτη ἀνεφέρετο εἰς καταμήνουσιν ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ ἄλλοις μεγάλοις ἐγκλήμασι βλάπτουσι τὴν πολιτείαν. — γεγεννημένην, δηλ. πρὸς ἐμέ. — οὔτε δίκην κτλ., κατ' ἔννοιαν = ὅτι ἔχω περιπλακῆ εἰς ἐπονείδιστον ἰδιωτικὴν δίκην ἢ εἰς δημοσίαν (δίκην) ἢ εἰς καταγγελίαν.

§ 13.

πρὸς... τὰς στρατείας = ὡς πρὸς τὰς ἐκστρατείας. — πρῶτον μὲν, ἢ ἀντίθεσις κατωτέρω ἐν § 15 «μετὰ ταῦτα τοίνυν». — γάρ, δικασφητικός. — τὴν συμμαχίαν... πρὸς Β., αὕτη ἐγένετο τῷ 395 — Ἀλῖαρον, πόλιν ἐν Βοιωτίᾳ· εἰς ταύτην ἔσπευσαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον πρὸς βοήθειαν τῶν Θηβαίων, μεθ' ὧν εἶχον συμμαχήσει πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. — ἔδει = ἦτο ἀνάγκη. — Ὀρθοβούλου, οὗτος ἦτο φύλαρχος τῆς φυλῆς τοῦ Μαντιθέου, δηλ. τῆς Ἀκαμαντίδος· ὡς τοιοῦτος εἶχε τὸν κατάλογον τῶν στρατευσίμων ἰππέων τῆς φυλῆς του. — κατειλεγμένος, ἐνδτκ. μετχ. = ἐν ᾧ ἤμην ἐγγεγραμμένος. — ἰππεύειν, καθαρῶς τελικ. ἀπρμφ. = ἔνα ἰππεύω. — ἀσφάλειαν εἶναι, διότι τὸ ἰππικὸν τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ἦτο ἄξιον λόγου καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἰππικὸν τῶν Ἀθηναίων οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον. — τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον, διότι ἡ φάλαγξ τῶν Λακεδαιμονίων, πρὸς ἣν θὰ ἐπολέμουν οἱ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον ὀπλίται, ἦτο ἰσχυρά. — ἠγουμένους, ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν πρὸς τὸ νομίζοντας καὶ ἐτέθη χάριν τοῦ ἰσοκώλου. — ἐτέρων ἂν. ἐπὶ τοὺς ἴπ. ἀδοκιμάστων = ἐν ᾧ ἄλλοι κατετάχθησαν εἰς τὸ ἰππικὸν ἄνευ (προηγούμενης) δοκιμασίας. Πρὸ τοῦ καταταχθῆναι τις εἰς τὸ ἰππικὸν ἐδοκιμάζετο προηγούμενος, ἂν ἦτο ἱκανὸς κατὰ τὸ σῶμα καὶ ἂν ἐγνώριζε νὰ μεταχειρίζεται ἵππους. — προσελθῶν, δηλ. ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐκστρατείας. — ἔφην = ἐκέλευον. — ἐκ τοῦ καταλόγου, δηλ. τῶν ἰππέων. — ἠγούμενος, μετχ. αἰτλγκ. — τοῦ πλήθους, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὸν ὡς ἰππέα. — ἄδειαν = ἀσφάλειαν. — παρασκευάσαντα = ἀφ' οὗ παρσκευάσω.

§ 14.

συλλεγέντων . . . τῶν δημοτῶν = ἔτε συνηθροίσθησαν οἱ συνδημόται (πρὸ τοῦ δημάρχου πρὸς ἐπιθεώρησιν). Ἐνταῦθα ἐννοοῦνται οἱ δημόται τοῦ δήμου Θεορικοῦ, εἰς ὃν ἀνήκε καὶ ὁ Μαντίθεος. Οἱ δημόται ἐκάστου δήμου ὁμοῦ ἐστρατεύοντο, τοὺς δὲ καταλόγους τῶν ὑποχρεωμένων πρὸς στρατείαν δημοτῶν κατέγραφον οἱ δήμαρχοι. — τῆς ἐξόδου = τῆς ἐκστρατείας (δηλ. τῆς εἰς Ἄλιάρτον). — εἰδώς, μετχ. αἰτλγκ. — ὄντας, μετχ. κατγρμ., ὡς καὶ ἢ κατωτέρω ἀποροῦντας· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ εἰδώς. — προθύμους, δηλ. πρὸς τὸν πόλεμον. — ἐφοδίων = τῶν κατὰ τὴν πορείαν ἐξόδων διατροφῆς. Ἡ πολιτεία παρεῖχεν εἰς ἕκαστον τῶν στρατευομένων καθ' ἐκάστην δύο ὄβολους μισθὸν καὶ δύο σιτηρέσιον· ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐπῆρχουν εἰς ἀπόρους πολίτας· διὰ τοῦτο οὗτοι ἐτύγγανον χρηματικῆς βοηθείας παρ' εὐπόρων συνδημοτῶν των. — τοὺς ἔχοντας = τοὺς εὐπόρους· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ: «τοῖς ἀπόρους διακειμένοις» = τοῖς ἀπόροις. — δυοῖν ἀνδροῖν, δοτκ. πτώσεως. — ἑκατέρω, προσδιορισμὸς κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ «δυοῖν ἀνδροῖν». — οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος = ὄχι διότι εἶχον πολλά. — ἀνάβητε, δηλ. ὑμεῖς, οἱ δύο συνδημόται, οἵτινες παρ' ἐμοῦ ἐτύχετε χρηματικῆς βοηθείας.

§ 15.

μετὰ ταῦτα τοίνυν, δηλ. τῷ 394· ἀντιτίθεται τῷ ἐν § 10 «πρῶτον μὲν». — εἰς Κόρινθον = εἰς τὴν χώραν τῆς Κορίνθου. — ἐξόδου γενομένης = ἔτε ἐγένετο ἐκστρατεία. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τοῖς συμμάχοις (Κορινθίοις, Θηβαίοις, Ἀργείοις κλπ., συνησπισμένοις κατὰ τῶν Λακεδ.) 6000 ὀπλίτας καὶ 600 ἵππεις ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Θρασυδούλου. Κατὰ τὴν μάχην δὲ τὴν συγκροτηθεῖσαν παρὰ τὴν Νεμέαν (τῷ 394) ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν Λακ. οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας. — πάντων προειδόντων = ἔτε πάντες προεγνώριζον — ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι

των, πρὸς οὓς θὰ ἐπολέμουν οἱ Ἰθηναῖοι, ἦσαν ἰσχυρότεροι.—
 ἐτέρων ἀναδυομένων—ἐν ᾧ ἄλλοι ἐζήτουν νὰ ὀπισθοχωρήσωσι,
 ν' ἀποσύρωνται τῆς μάχης.—τῆς πρώτης (δηλ. τάξεως) τεταγμέ-
 νος = τεταγμένος ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. — τῆς ἡμετέρας φυλῆς,
 δηλ. τῆς Ἀκκμντίδος.—δυστυχησάσης (=ἡττηθείσης). . . ἀπο-
 θανόντων, ἐνδtk. μετχ.—τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς=τοῦ ὑπερηφάνου
 (τοῦ μεγαλοσχήμου) Στειριῶς· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ὁ Θρασύβουλος
 ὁ ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ὁ καταλύσας
 τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα καὶ ἀποκαταστήσας τὴν δημοκρατίαν
 τῷ 403· τούτῳ ἀποδίδει εἰρωνικῶς πῶς ὁ ῥήτωρ τὸ ἐπίθετον
 σεμνός.—τοῦ πᾶσιν ἀνθρ. δειλίαν ὄνειδικότος=ὅστις ἔχει ὄνει-
 δίσει· ἔλους τοὺς ἀνθρώπους διὰ δειλίαν (πρὸς δικαιολογίαν τῆς
 ἀποτυχίας του)· εἰρωνικῶς λέγεται καὶ τοῦτο.

§ 16.

καὶ οὐ πολ. ἦμ. ὕστερ. μ. ταῦτα, πλεονασμὸς=ὀλίγας ἡμέρας
 μετὰ ταῦτα.—ἐν Κορίνθῳ (=ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Κορίνθου). . . κατει-
 λημμένον, οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι: (Κορίνθοιοι, Θηβαῖοι, Ἰθη-
 ναῖοι κλπ.) εἶχον κτετλάθει ὀχυρὰς θέσεις ἐν τῷ Ἰσθμῷ, ἔνα ἐμ-
 ποδίσωσι τοὺς Λακεδαίμ. νὰ διαβῶσι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ ἐνωθῶσι
 μετὰ τοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας ἀνακληθέντος καὶ ἤδη προχωροῦντος
 κατὰ τῆς Βοιωτίας Ἀγησιλάου.—ὥστε τοὺς π. μὴ δ. παριέναι=
 ὥστε νὰ μὴ δύνανται οἱ πολέμιοι: (δηλ. οἱ ὑπὸ τὸν Ἀριστόδημον
 Λακ.) νὰ διέρχωνται.—Ἀγησιλάου, τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης.—
 ἐμβalόντος, ἡ μετχ. αὕτη, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη κατειλημμένων,
 προσδιορίζουσιν αἰτιολγ. τὴν χροικ. μετχ. ψηφισαμένων.—ἐν Κορ-
 χωρίων κατ.... φοβουμένων ἀπάντων...., ἄς ἀποδοθῆ ὡσεὶ ἦτο: ἐν
 Κορίνθῳ χωρίων ἰσχ. κατειλημμένων, ὥστε...., Ἀγησιλάου δ' εἰς
 τὴν Β. ἐμβalόντος ἐψηφίσαντο οἱ ἄρχοντες ἀποχωρίσαι τάξεις,
 αἵτινες βοηθήσουσι φοβουμένων δ' ἀπάντων...—τῶν ἀρχόντων=
 τῶν στρατηγῶν.—ἀποχωρίσαι=ν' ἀποσπάσωσι (δηλ. ἀπὸ τοῦ λοι-
 ποῦ στρατοπέδου, ὕπερ ἐν τοῖς κατειλημμένοις χωρίοις ἡδύνατο νὰ
 ἐλαττωθῆ ἄνευ κινδύνου).—τάξεις, ἐνταῦθα=φυλάς· ὡς καὶ κατω-

τέρω τάξιν=φυλὴν. — αἵτινες βοηθήσουσι=ἵνα αὐταὶ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν (τῶν ἐν Βοιωτίᾳ συμμάχων, οἵτινες ἔμελλον ν' ἀγωνισθῶσι κατὰ τοῦ Ἀγρησιλάου). — φοβουμένων, μετχ. ἐνδοτικῆ. — εἰκότως (=εὐλόγως)... δεινόν... ἵέναι, σκωπτικὴ παρατήρησις τοῦ Μαντιθέου, ἵνα οὗτος ἐξάρῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ γενναϊότητα. — ἀγαπητῶς (=μόλις), συναπτέον τῷ σεφωσμένους (δηλ. ἡμᾶς)=ἐν ᾧ μόλις καὶ μετὰ βίας (=μετὰ πόνου καὶ μόχθου) ἡμεῖς εἴχομεν σωθῆ. — ὀλίγω πρότερον, δηλ. κατὰ τὴν γενομένην παρὰ τὴν Νεμέαν μάχην. — τὸ ν ταξίαρχον=τὸν ταξίαρχον τῆς φυλῆς μου. Ὁ ταξίαρχος, ἐννοεῖται, ὄφειλε μόνον ν' ἀναγγεῖλῃ τοῖς στρατηγοῖς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆν τοῦ Μαντιθ., ἐκεῖνοι δὲ θὰ ἀπεφάσιζον. Οἱ ταξίαρχοι ἦσαν 10, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, ἡγούμενος ἕκαστος τῶν ὀπλιτῶν τῆς φυλῆς του· ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν. — ἀκληρωτὶ=ἄνευ κλήρου· διότι ἐν ἐπικινδύνοις ἐπιχειρήσεσιν αἱ φυλαί, αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ὠρίζοντο διὰ κλήρου. — τὴν ἡμετέραν τ. πέμπειν, ἡ ἐπιθυμία αὕτη τοῦ Μ. δὲν ἐξεπληρώθη, διότι εἶλεναι γνωστὸν ὅτι οὗτος δὲν μετέσχε τῆς ἐν Κορωνεΐᾳ μάχης.

§ 17.

τοῖς... ἀξιοῦσι=κατὰ τῶν ἐχόντων ἀξιώσεις. — τὰ τῆς πόλεως... πράττειν=νὰ κατέχωσι· δημόσια ἀξιώματα (ὧν κατὰ τὴν δοκιμασίαν ἀπεκλείοντο διὰ δειλίαν). — ἀποδιδράσκουσι, μετχ. — οὐκ ἄν... ἔχοιεν = δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι. — τὴν γνώμην ταύτην, ὅτι δηλ. ἀξιώ πράττειν τὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποδιδράσκω ἐκ τῶν κινδύνων. — τὰ προσταττόμενα, δηλ. ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. — κινδυνεύειν ἐτόλμων=ἀρόπως ἐπεζήτησαν τὸν κίνδυνον (πρὸλ. § 13, § 15-16). — οὐχ ὡς ἡγούμενος=ἄχι· διότι ἐνόμιζον. — οὐ δεινόν... εἶναι Λακ. μ.=ὅτι ἀκίνδυνον εἶναι νὰ πολεμῶ πρὸς τοὺς Λακ. — ἵνα... τυγχάνοιμι=ἵνα τυγχάνω. — διὰ ταῦτα=ἕνεκα τούτων, δηλ. τῶν εἰρημένων πράξεών μου. — ἀπάντων τῶν δικαίων, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει· τῆς ἐπιδοκιμασίας μου ὡς βουλευτοῦ. — ἀνάβητε, δηλ. ὑμεῖς, οἱ μετ' ἐμοῦ συνεκστρατεύσαντες. — τούτων, δηλ. τῶν εἰρημένων ἐν § 15-16.

§ 18 — 19.

τῶν... ἄλλων στρατ. καὶ φρουρῶν, τῶν μετὰ τὸ 394 π. Χ. Φρουραὶ δὲ ἐνταῦθα=φυλακαὶ ἰσχυρῶν χωρίων.—ἀπελείφθην = ἔμεινεν ὀπίσω.—πώποτε=ποτὲ ἕως τῶρα.—πάντα τὸν χρόνον, ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ διατετέλεκα.—τὰς ἐξόδους ποιούμενος = ἐξιῶν=ἐκστρατεύων ἢ μετχ. αὕτη, ὡς καὶ ἡ κατωτέρω ἀναχωρῶν, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ διατετέλεκα=διαρκῶς ἔχω ἐκστρατεύσει... διαρκῶς ἔχω ἀποχωρήσει.—κοσμίως, πρὸλ. § 11.—ἐκ τῶν τοιούτων, τῶν ἀνωτέρω δηλ. περιγραφέντων τρόπων τοῦ Μαντίθεου.—σκοπεῖν=να κρίνῃ τις.—εἴ τις κομᾶ=ἐάν τις ἔχη μακρὰν κόμην· τοιαύτην ἔτρεφεν ὁ Μαντίθεος, ὡς καὶ οἱ ἵππεις, μιμούμενοι τὴν συνήθειαν τῶν Λακῶνων.—διὰ τοῦτο, δηλ. τὸ κομᾶν.—ἐπιτηδεύματα = συνήθειαι, κλίσεις.—ἐκ τῶν... ἐθελόντων=παρὰ τῶν ἐθελόντων.—ἀπ' ὄψεως=ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.—μικρὸν διαλεγόμενοι=ἐν ᾧ σιγὰ ὀμιλοῦσι· τὸ ἐναντίον (δηλ. τὸ μεγάλη τῇ φωνῇ λαλεῖν) ἔθεωρεῖτο ἀγενές.—καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι=καὶ ἐν ᾧ εὐπρεπῶς ἐνδύονται· λέγει· τοῦτο ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Λακωνιστάς, οἵτινες ἐνεδύοντο ἀμελῶς. Ῥυπαρὸς τρίδων, σανδάλια ἀπλά καὶ βακτηρία ἦσαν τὰ κυριώτερα τῆς ἐνδυμασίας των.—τῶν τοιούτων, δηλ. τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδείξεων.—πολλὰ... ὅ μ ᾶς εἰσιν εἰργασμένοι, παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατικ. σύνταξις τοῦ ἐργάζεσθαι.

§ 20 — 21.

τινων... ἀχθομένων μοι=ὅτι τινὲς ἀγανκτοῦσι κατ' ἐμοῦ ἢ μετχ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἠσθόμην=ἐνόησα, παρετήρησα.—ὅτι=διότι.—νεώτερος ὢν=ἐν ᾧ ἡμῶν πολὺ νέος. Πρὸ τοῦ 20 ἔτους σπανίως ἐπετρέπετο Ἀθηναῖον νὰ ὀμιλήσῃ πρὸ τοῦ δήμου.—ἐν τῷ δήμῳ=ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.—ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων = ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν μου ὑποθέσεων· ἴσως μετὰ τὰς συμφορὰς (§ 10) τοῦ πατρὸς του ἠπειλήθη διὰ δημεύσεως ἢ περιουσία καὶ ἠναγκάσθη ὁ Μ. νὰ δημηγορήσῃ, ὅπως σώσῃ αὐτήν.—καὶ ἑμαυ-

τῷ δοκῶ=καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος φρονῶ.—φιλοτ. διατεθῆναι τοῦ δέον-
τος = ὅτι διετέθην μὲ περισσοτέραν φιλοδοξίαν παρ' ὅσον ἦτο
ἀνάγκη. — ἅμα μὲν... ἅμα δὲ = ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἀφ' ἑτέρου δέ.—
τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος ὅτι = ἐνθυμούμενος (=διότι ἀνε-
λογιζόμεν) ὅτι οἱ πρόγονοι. — οὐδέν, ἐπίρρ. — τὰ τῆς πόλεως
πράττοντες=μετέχοντες τοῦ δημοσίου βίου=ἀσχολούμενοι περὶ
τὰ πολιτικά.—ὄρῳν, αἰτλγκ. μετχ.—τοὺς τοιοῦτους μόνους, δηλ.
τοὺς λέγειν ἐν τῷ δήμῳ ἐπιχειροῦντας.—ἀξίους τινός, δηλ. ἀρχῆς
ἢ ἄλλου σπουδαίου ἀξιώματος.—ὄρῳν = εἰ ὄρῳη. — τίς οὐκ ἂν
ἐπαρθείη=τίς δὲν ἤθελε παρακινήθῃ.—τί ἂν... ἄχθοισθε=πῶς
ἠθέλετε ἀγανακτεῖ. — οὐ γὰρ ἕτεροι... ὑμεῖς, ἢ ἔννοια: σεῖς
αὐτοὶ διὰ τοῦ τρόπου σας (τοὺς τοιοῦτους.. εἶναι) παρακινεῖτε
τινας ν' ἀναμιχθῶσι προῶρως καὶ ἴσως λίαν προθύμως εἰς τὰ
πολιτικά: πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύνασθε δικαίως νὰ κρίνητε δυσμενῶς
περὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, ἀφ' οὐ σεῖς εἴσθε κριταὶ περὶ τούτου,
τοῦ ὁποίου σεῖς αὐτοὶ εἴσθε αἵτιοι: Τοῦτο θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ἄλλοι
—καὶ ὄχι σεῖς—ἔκρινον τούτους.—Ὁ Μαντιθεὸς καταστρέφει—
ὡς ἤρμοζεν εἰς τὸ ἦθος αὐτοῦ — ἀποτόμως τὸν λόγον, χωρὶς νὰ
κατέλθῃ εἰς παρακλήσεις πρὸς τοὺς βουλευτάς.

II.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν προηγούμενον λόγον ἐν τῷ προκειμένῳ ἔχομεν κατηγορίαν τινὰ γενομένην κατὰ τὴν δοκιμασίαν βουλευτοῦ. Ὁ Φίλων ἐκ τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν τῆς Οἰνηίδος φυλῆς εἶχε κληρωθῆ βουλευτῆς καὶ ἔμελλε νὰ δοκιμασθῆ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν 500, ἂν ἦτο ἄξιος ν' ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Τότε ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ παρόντος λόγου τοῦ Λυσίου κατήγορός τις, μέλος τῆς βουλῆς τοῦ προηγουμένου ἔτους, καὶ κατηγορεῖ τοῦ Φίλωνος ὡς ἀναξίου διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα.

Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν· ἐκ τῶν λεγομένων ὁμως ἐν § 12 *«οὔτε γὰρ τῷ σώματι ἀδύνατος ἦν ταλαιπωρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ὁρᾶτε»* καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν πρεσβυτάτων (§ 19) δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ λόγος ἀπηγγέλθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων· διότι καὶ ὁ Φίλων εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ οὐδεὶς τῶν πρεσβυτάτων μνημονεύεται ὡς τεθνηκώς, ὅπερ θὰ ἦτο ἀδύνατον, ἐὰν παρήρχοντο πολ-
λὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξώσεως τῶν τριάκοντα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—2.

ᾠμην (= ἐνόμιζον πρότερον), ὁ πρτακ. συνήθης ἐν τῷ προομιῳ τῶν λόγων, ἐνίοτε ἀκριβέστερον ὀριζόμενος διὰ τοῦ πρότερον, τέως, ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ. — οὐκ ἄν ποτ'... Φ. ἀφικέσθαι = ὅτι δὲν ἤθελε φθάσει ποτὲ ὁ Φίλων. — ἐθέλησαι = τολμῆσαι. — εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν = νὰ ἐμπρυσθῆ πρὸ ὑμῶν. — δοκιμασθησόμενον = ἵνα ὑποστῆ τὴν δοκιμασίαν· περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν ἀρχόντων βλ. εἰσαγ. εἰς τὸν ὑπὲρ Μαντιθέου λόγον ἐν σελ. 61. — ἐν τι... πολλά, οὐχὶ αἰτιακ. τοῦ κατὰ τι, ἀλλὰ ἄντικμ. τοῦ ἐπιθέτου τολμηρός, ὕπερ συντάσσεται ὡς τὸ τολμᾶν. — ὁμόσας εἰσῆλθον, τὴν κυρίαν ἔννοιαν ἔχει ἡ μετχ. = κατὰ τὴν εἰσοδὸν μου εἰς τὸ βουλευτήριον ὠρκίσθην. Οἱ βουλευταὶ ὠρκίζοντο ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, τὸν λέγοντα «τὰ βέλτιστα βουλευσεν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων». — βουλεύσειν = συμβουλεύσειν. — ἔνεστί τε, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἐπειδή. — ἀποφαίνειν (= δηλοῦν), ἐκ τοῦ ἔνεστιν ἐν τῷ ὄρκῳ, ὕπερ = κελεύει ὁ ὄρκος. — τῶν λαχόντων = τῶν διὰ κλήρου ἐκλεχθέντων. — ἀνεπιτήδειον = ἀνάξιον. — βουλεύειν = εἶναι βουλευτήν. — μεταπορευόμενος = μετιῶν = ἐπιδιώκων ἢ μετχ. αἰτιολγκ., ὡς καὶ αἱ ἐπόμενα ἐπαρθεῖς (= παρακινήθεις), πιστεύων, ἀξιῶν. — τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθ. λέγειν ἐν ὑμῖν = ὑπὸ τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς συνηθείας τοῦ λέγειν πρὸ ὑμῶν. — τοῖς ὄρκοις = τῷ ὄρκῳ. Παρατηρητέα ἢ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου διὰ βραχέων ἐξαρσις ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς ἀναισχυντίας τοῦ Φίλωνος, ἀφ' ἐτέρου δὲ τοῦ ἀπαραιτήτου καθήκοντος τοῦ κατηγοροῦ πρὸς κατηγορίαν.

§ 3—4.

γνώσεσθε, δηλ. ἐκ τοῦ ἐμοῦ λόγου καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ Φίλωνος. Ἐν § 3—4 πειράται ὁ ῥήτωρ νὰ ἀποδείξῃ

τὴν περὶ τὸ λέγειν ἀνικανότητά του. — οὐκ ἀπὸ ἴσης παρ. ἐγὼ τε κτλ. = δὲν εἶμαι ἐγὼ οὕτω παρεσκευασμένος (= ἰκανὸς) νὰ ἐλέγξω ὅποιος εἶναι οὗτος, ὡς (= καὶ) ἦτο οὗτος νὰ διαπράξῃ τὰς φαυλότητάς του. — εἴ τι... ἐλλείπομι = ἐὰν ᾗθελον παραλείπει τι (τῶν ἀμαρτημάτων του). — τῷ λόγῳ = ἐν τῷ λόγῳ. — ἐκ τούτων, ἀναφέρεται κατὰ σύνεσιν εἰς τὸ περιληπτικὸν ὅ τι, ὅπερ = εἴ τι. — ἐνδεῶς = ἐλλιπῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ εἴ τι ἐλλείπομι καὶ ἐξελέγχει τὸ οὐκ ἂν δίκαιος εἴη. — ἀπειρίαν = ἄγνοιαν. — ἰκανῶς, ἀναφέρεται εἰς τὸ ὅ τι ἰκανῶς διδάξαμι. — διὰ τὴν περὶ αὐτὸν κακίαν = διὰ τὴν φαυλότητα τὴν περιεχουμένην περὶ αὐτὸν = διὰ τὴν φαυλότητα αὐτοῦ. Ἡ περιφρασις τῆς γενκ. τοῦ προσώπου διὰ τῆς περὶ καὶ αἰτιατκ. εἶναι σπανία παρὰ τοῖς ῥήτορσιν. — ἀποφῆναι = νὰ δείξωσιν. — μείζω, ἢ ὅσα ἐγὼ αὐτοῦ κατηγορήσα. — ἔξ ὧν ἂν ἐγὼ ὑπολίπω, δηλ. εἰπεῖν = λαμβάνοντες ἀφορμὰς ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐγὼ ᾗθελον παραλίπει νὰ εἶπω. — αὐτούς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐγώ.

§ 5—6.

ἐγὼ γάρ, αἰτιολογεῖ τὸν ἐν § 2 δισχυρισμὸν τοῦ ῥήτορος, ὅτι οὗτος αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑπόχρεων ὑπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ὄρκου νὰ κατηγορήσῃ τοῦ Φίλ. ὡς ἀναξίου διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα. — βουλευεῖν = εἶναι βουλευτῆς. — περὶ = ὑπέρ. — ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι π. καὶ ἐπ. τούτου = ἢ ἐκεῖνοι, οὔτινες, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι πολῖται, καὶ ἐπιθυμοῦσι τοῦτο (δηλ. νὰ εἶναι πολῖται). — τούτου, δηλ. τοῦ εἶναι πολίτας. — τούτοις, δηλ. τοῖς ἐπιθυμοῦσιν εἶναι πολῖταις. — τὰ διαφέροντα = αἱ διαφοραί. — εὖ τε πρ. τὴν π. τ. καὶ ἀνεπ. (= κακῶς, δηλ. πρᾶττειν) = ἐὰν (= τε) εὐτυχῇ ἢ πόλις αὕτη ἐδῶ ἢ (= καὶ) δυστυχῇ. Ἡ ἔννοια: τὰ ἐκ τῆς εὐτυχίας ἢ τῆς δυστυχίας τῆς πόλεως ἀποτελέσματα εἶναι σφόδρα διάφορα αὐτοῖς. — διὰ τό... εἶναι, ἢ σύνταξις: διὰ τὸ ἠγεῖσθαι ἀναγκαῖον εἶναι σφίσιν αὐτοῖς. — τὸ ... μέρος = τὸ προσήκον μέρος παρατηρητέον ἢ μετ' αἰτιατκ. σύνταξις τοῦ μετέχειν. — καὶ τῶν ἀγαθῶν, νοητέα καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῆς γενκ. ἢ αἰτιατκ. τὸ μέρος. — γνώμη δὲ χρῶνται =

φρονουσι δέ. — ὡς πᾶσα γῆ πατρίς... ἔχουσιν, αὕτη ἡ γνώμη, τοῦ νὰ θεωρῆται· δηλ. πατρίς ἡ χώρα, ἐν ἣ τὶς εὐτυχεῖ, ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μᾶλλον βδελυκτὴ ἢ παρ' ἡμῖν νῦν. — δηλοῖ εἰσιν, ὅτι, μετὰ τὸ δηλόν ἔστιν ἔπειτα συνήθως εἰδικὴ πρότασις, μετὰ τὸ δηλὸς δὲ μετχ.· ἐνταῦθα ὅμως ὁ ῥήτωρ μετεχειρίσθη ἀντὶ μετχ. (ἐλθόντες) εἰδικὴν πρότασιν, διότι διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ δευτέρως μετοχῆς (παρέντες) θὰ καθίστατο ἡ ἔκφρασις ἀσαφής. — ἄν, συναπτόν τῷ ἔλθοιεν. — παρέντες = ἀφήσαντες κατὰ μέρος. — διὰ τὸ μή... ἠγεῖσθαι, ἐπανάληψις τῆς προηγουμένης ἐννοίας: πᾶσα γῆ... ἔχουσιν.

§ 7.

ποιησάμενον, κτηριμ. μετχ. ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἀποφανῶ (=θὰ ἀποδείξω), ὡς καὶ ἡ κατωτέρω μετχ. ἠγησάμενον. — ἠγησάμενον... κινδυνεύοντα, καὶ ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ἐπαναλαμβάνει τὰ προηγούμενα περὶ πλείονος... κίνδυνον. — κινδυνεύοντα, μετχ. τροπικῆ.

§ 8—9.

ἡ συμφορὰ, δηλ. ἡ ἐν Ἀθήναις ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντά. — ἦς ἐγώ... μέμνημαι, σχῆμα προδιορθώσεως, καθ' ὃ ὁ λέγων προδιορθοῦται τι ἀναγκαῖον νὰ λεχθῆ καὶ δυσάρεστον τοῖς ἀκούουσιν. — ἐκκεκηρυγμένος = ἐκδεδιωγμένος. — τέως = ἐπὶ τινὰ χρόνον. — ἐν ἀγρῶ = ἐν ἐξορική οἰκίᾳ. — οἱ ἀπὸ Φυλῆς, βραχυλογικῶς ἀντί: οἱ ἐν Φυλῆ ἀπὸ Φυλῆς, ὡς καὶ κατωτέρω «οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν», «οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας». Οἱ ἀπὸ Φυλῆς δὲ ἐννοοῦνται οἱ περὶ τὸν Θρασ. φυγάδες (403)· περὶ τῆς Φυλῆς βλ. ἐν σελ. 63. — οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας, δηλ. γῆς = οἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἐν ταύτῃ ἦσαν οἱ μὲν ὡς φυγάδες, οἱ δὲ ἕνεκα ἰδίων ἐργασιῶν. — οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ, δηλ. οἱ φρονούντες τὰ τῶν τριάκοντα. — οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ, δηλ. οἱ φρονούντες τὰ τῶν δημοκρατικῶν φυγάδων. Ὡστε ἕκαστος ἐδοθήθει τῇ πατρίδι κατὰ τὰ πολιτικά του φρονήματα. — ἅπασι, ὑπερβολικῶς ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ, διότι καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἔπραξαν πᾶν

ὅτι ὁ Φίλων (πρόβλ. § 17). — ἐν Ὁρωπῶ, πόλει κειμένη ἐν μεθωρίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἣτις τὸ πάλαι (πρὸ τοῦ 411) ἦτο ὑποτελής τοῖς Ἀθηναίοις, τότε δέ, καθ' ὃν χρόνον μετόικησεν ἐκεῖσε ὁ Φίλων, ὀλιγαρχεῖτο κατεχομένη ὑπὸ Βοιωτῶν. — μετοίκιον, ἐκαλεῖτο ὁ φόρος, ὃν ἐπλήρωνον οἱ ὡς μέτοικοι ζῶντες ἐν τινὶ πόλει· ἐν Ἀθήναις ἦτο 12 δρχμ. κατ' ἔτος. — κατατιθεῖς = καταβάλλων, πληρώνων. — ἐπὶ προστάτου = ὑπὸ τὴν προστασίαν προστάτου. Ὁ προστάτης ἀντεπροσώπευε τὸν ἐστερημένον παντὸς δικαίου μέτοικον ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν. — παρ' ἐκείνοις, δηλ. τοῖς Ὁρωπίοις, ὕπερ νοητέον ἐκ τοῦ ἐν Ὁρωπῶ. — μετοικεῖν = νὰ ζῆ ὡς μέτοικος. — τοίνυν, ἐνταῦθα = προσέτι. — ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν, ἐννοοῦνται οἱ φίλοι τῆς ὀλιγαρχίας. — μετεβάλοντι = μετέβαλον τὰ πολιτικά των φρονήματα (καὶ προσετέθησαν τοῖς ἐν Πειραιεὶ δημοκρατικοῖς). — ἐπειδή, χρονκ. — ἐν οἷς ἔπραττον = εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. — εὐτυχοῦντας, μετὰ τὴν ἐν Μουνιχίᾳ μάχην. — ἐπὶ κατεργασμένοις = μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς πράξεως. — βουλόμενος, μετχ. αἰτιλγκ. — κατεργασμένοις — κατεργασάμενος, παρήχησις. — ἔλθειν... συγκατελθεῖν, εἶδος παρονομασίας. — κατεργασάμενός τι = ἀφ' οὗ ἐπιτέλεσεν τι. — τῇ κοινῇ πολιτείᾳ, δηλ. τῇ δημοκρατίᾳ, ἣτις εἶναι πολίτευμα, οὗ μετέχουσι πάντες ὁμοίως οἱ πολῖται. — οὐδ' ἔστιν ὅπου = καὶ οὐδαμοῦ. — τάξαι, καθαρῶς τελικὸν ἀπρφ. = ἵνα τάξητε· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ παρέσχεν.

§ 10—11.

ὡς μὴ ἐβουλόμεθα = ἄλλως ἢ ὡς ἐπεθυμοῦμεν ἢ φράσις ἐλέχθη κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ: κακῶς. — τί ποτε... πράττοντας (ἡμᾶς) ἐποίησεν ἄν = τί ἄρ' ἀ γὰρ θὰ ἔκαμνον εἰς ἡμᾶς, ἐὰν ἐπράττομεν (ἐὰν συνέδαινον). Ἡ ἔννοια: πῶς θὰ προσεφέρετο πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν ἐδυστυχοῦμεν. — διὰ συμφορὰς ἰδίας, ὡς δι' ἀσθένειαν, πενίαν, ἀδυναμίαν τοῦ σώματος. — οὐδενὶ... γίγνεται,

ἢ μὴ συμμετοχὴ των λοιπὸν ἦτο ἀκούσιον ἀμάρτημα, ὅπερ πρέπει νὰ τυγχάνῃ συγγνώμης. — γνώμη (= μετὰ σκοποῦ)... συγγνώμης, παρονομασία. — δι' ἐπιβουλήν = ἐκ κακῆς προαιρέσεως. — καθέστηκεν = ἐπικρατεῖ. — τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων, γενκ. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ὀργίζεσθαι καὶ εἰς τὸ συγγνώμην ἔχειν. — τοῖς μάλιστα δυναμένοις μὴ ἀδικεῖν = κατ' ἐκείνων, οὔτινες εὐκολώτατα δύνανται νὰ μὴ ἀδικώσι. — τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδ. τῷ σ. συγγν. ἔχειν = νὰ συγχωρῶσι δὲ τοὺς πένητας ἢ τοὺς σωματικῶς ἀνικάνους.

§ 12—14.

ταλαιπωρεῖν = εἰς τὸ ὑπομένειν ταλαιπωρίας. — ὡς... ὄρατε, ἢ ἰσχυρὰ κράσις τοῦ Φίλ. δεικνύει ὅτι οὗτος τότε (ἐὰν μὴ κατείχετο ὑπὸ ἀσθενείας τινὸς § 15) καλῶς ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὰς σωματικὰς ταλαιπωρίας. — οὔτε τῇ οὐσ. ἄπ. λειτουργεῖν = οὔτε ἐστερεῖτο χρημάτων νὰ δαπανᾷ ὑπὲρ τῆς πολιτείας (παρέχων ὅπλα καὶ χρηματικὰς βοηθείας). — ἀποδείξω, διὰ μαρτύρων (§ 10). — δυνατὸς ἦν, κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὰ χρήματα. — ἀπεχθήσεσθε = θὰ εἰσθε μισητοί. — τῶν πολιτῶν οὐδενί, οὔτε τῶν ἐκ τοῦ ἄστεως οὔτε τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς. — ἀποδοκιμάσαντες, μετχ. ὑποθετικ. — οὐχ ὅτι = οὐ μόνον. — τοῖς ἐν τῷ ἄ. γενομένοις = εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι (τότε) ὑπῆρξαν (= ἔμειναν) ἐν τῷ ἄστει. — ἠξίωσε = ἠθέλησε. — ὡς = πρὸς. — καὶ ταῦτα = καὶ μάλιστα. — καὶ ἀστὸς λεγόμενος = ἐν ᾧ ἔφερε καὶ τὴν προσωνομίαν τοῦ ἀστοῦ. — περίεστι = ὑπολείπεται (ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν δύο ἄλλων κομμάτων). — τῶν αὐτῶν... πραγμάτων, σκωπτικῶς λέγεται τοῦτο, διότι ὁ Φίλ. οὐδενὸς μετέσχεν. — ὃ μὴ γένοιτο, ἀπευχῆ εἰρωνικῶς λεγομένη· διότι τοιοῦτοι πολῖται ἦ δὲν ἦσαν (§ 8 «τάναντία ἄπασι») ἢ ἦσαν ἐλάχιστοι. — ὡς οὖν ὄκει... ὅπλα, ἀντικμ. τοῦ ἀκούσατε. — ἐπὶ προστάτου, πρὸλ. § 9. — ἔθετο τὰ ὅπλα = ἔταξεν ἑαυτὸν πρὸς μάχην.

§ 15—16.

τῷ μὲν σώματι (=προσωπικῶς μὲν), συναπτέον τῷ βοηθῆσαι. — ἐπιγενομένην = συμβάσιν (αὐτῷ). — βοηθῆσαι = νὰ σπεύσῃ πρὸς βρῆθειν. — ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων, δηλ. χρημάτων. — ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς=ἐξ ἰδίας προαιρέσεως· ἢ δὲ μετχ.κατ' ὄνομα. ὡς εἰ προηγεῖτο ἀντὶ τοῦ «ὑπολείπεται αὐτῷ λέγειν» τὸ «ἴσως ἔρεϊ». — εἰσενεγκεῖν... ὀπλίσαι, ἀντὶ εἰσήνεγκεν... ὤπλισεν· ἀλλὰ μετεβλήθη ὁ λόγος ἐξ εἰδικοῦ («ὡς...κατέστη») εἰς ἀπκρεμφάτους ἐξαρτωμένας ἐκ τοῦ λέγειν. — ὡσπερ καὶ ἄλλοι πολλοί, δηλ. ἐποίησαν (ὡς ὁ Μαντίθεος κατὰ τὸν Βοιωτικὸν πόλεμον· πρβλ. τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐν § 14). — οὐ δυνάμενοι, μετχ. αἰτιλγκ. — λειτουργεῖν, ἐνταῦθα=βοηθεῖν (τῇ πολιτείᾳ). — τοῖς σώμασι=προσωπικῶς. — ὕστερον οὐκ ἐξέσται, καθὼς φαίνεται ἐκ τούτου, ἐν τῇ δοκιμασίᾳ ὁ κατήγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος ὡμίλουν μόνον ἄπκξ· διὰ τοῦτο θέλει ὁ κατήγορος τὰς ἐνδεχομένας ὑπεκφυγὰς τοῦ Φίλ. τὰς ἐν § 15 προαγγελθείσας εὐθύς ἤδη νὰ ἀνσχευάσῃ καὶ πράττει τοῦτο εὐθύς διὰ μαρτυρικῶν ἀποδείξεων. — κάλει, ἀποτείνεται πρὸς τὸν κήρυκα. — Ἀχαρνέα, ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν, μεγάλου καὶ εὐπόρου δήμου τῆς Οἰνηΐδος φυλῆς, κειμένης ἐγγὺς τοῦ νῦν χωρίου Μενιδίου. — ὀπλίσαι, καθαρῶς τελικ. ἀπαρμφ. ἐξαρτῶμενον ἐκ τοῦ «τοὺς αἰρεθέντας».

§ 17—18.

ὅπως ὠφελήσῃ ... ὅπως κερδανεῖ, πλάγια· ἐρωτηματ. προτάσεις. — καταστάσει, πολιτικῇ. — διανοήθη...παρεσκευάσατο, τὸ ἕτερον τῶν ῥημάτων ἠδύνατο νὰ ἐλλείπῃ· μετεχειρίσθη ἕμως ἂ δύο ῥ. ὁ ῥήτωρ, ἵνα ἀποτελέσῃ ἰσόκωλον. — ὀρμώμενος, παρατατκ. χρόν. τῆς μετοχῆς δηλῶν ἐπκνάληψιν (πρβλ. καὶ § 18 «ἀφῆρεῖτο»). — τοτὲ μὲν... τοτὲ δέ = ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ. — ἐτέ-

ροισ ἠγούμενος—ὡς ὁδηγὸς ἄλλων (§ 8).—δυστυχήματα εὐτυχήματα, παρονομασία.—κατέμειναν, ἢ κατὰ—αὐτοῦ.—ἐν τοῖς δήμοις, ἢ Ἀττικὴ ἦτο διηρημένη ἀπὸ τοῦ Κλεισθέους εἰς 10 φυλὰς καὶ 100 δήμους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων βαθμιαίως ηὐξήθη εἰς 174, ὧν 10 ἀνήκον εἰς τὸ ἄστυ. Ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς (164) δήμοι.—ἔχοντες... ὄντες, ἢ α' τροπικὴ, ἢ β' αἰτιολογ. τοῦ κατέμειναν... — ὀλίγοι μὲν... ἀναγκαῖα δέ, εὐνοὶ μὲν... ἀδύνατοι δέ, ἀντιθέσεις.—τούτους ἀφηρεῖτο τὰ ὑπ., τὸ ἀφαιρεῖσθαι ἐνταῦθα συντάσσεται μετὰ δύο αἰτιατκ., ἐν ᾧ κατωτέρω (§ 19) μετὰ γενκ. καὶ αἰτιατκ.—δι' αὐτὸ τοῦτο—ἀκριβῶς διὰ τοῦτο (δηλ. τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν των).—αὐτόν... ἐπεξελεῖν (=να ἐμφανισθῶσι κατ' αὐτοῦ), ὡς μάρτυρες, καθὼς οἱ κληθέντες κατωτέρω (§ 19), ἢ καὶ ὡς κατήγοροι, διότι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ ἠδύνατο τῶν πολιτῶν ὁ βουλόμενος νὰ ἐμφανισθῇ. Τὸ ἐπεξελεῖν ἐνταῦθα συντάσσεται μετ' αἰτιατκ., ἐν ᾧ συνήθως συντάσσεται μετὰ δοτκ.—ἅπαντες, ἐκ τούτου, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων «κἂν ὅτισοῦν παραγένηται», φαίνεται ὅτι ὀλίγοι τινὲς προσήλθον, ἵνα καταμαρτυρήσωσι τοῦ Φίλωνος.

§ 19.

εἶχον, ἐκεῖνοι.—δοκιμασθέντα—ἐπιδοκιμασθέντα—ἐγκριθέντα βουλευτήν.—κἂν—καὶ ἐάν.—ὅτισοῦν—ὅστι·σδήποτε.—μέγα—σπουδαῖον· εἰς τὴν προσέλευσιν οἴουδήποτε τῶν ἀδικηθέντων πρέπει ν' ἀποδώσῃ μεγάλην σημασίαν, διότι οἱ μέλλοντες νῦν νὰ προσέλθωσιν ἦσαν πολὺ γέροντες.—ὑπερμισήσατε = ὑπὲρ τὸ μέτρον μισήσατε.—παρ' ἑαυτῶν—ἐκ τῆς περιουσίας των.

§ 20.

τοίνυν = πρὸς τούτοις (πρβλ. § 9).—ὅτι... διαφερόντως = δικαίᾳ ἄλλως.—γιγνώσκειν = κρίνειν.—οἱ οἰκείοι = οἱ συγγενεῖς.

— τοιαῦτα, δηλ. ἃ οἱ οἰκεῖοι γινώσκουσι. — εἰ καὶ μ. αὐτῷ ἄλλ. ἡμάρτητο = ἂν καὶ μηδὲν ἄλλο ἁμάρτημα εἶχε πραχθῆ ὑπ' αὐτοῦ.
— δίκαιον, αἰτιατικ. ἄρσενκ. — οἶα... παρήσω, σχῆμα παραλείψεως. — ἔξ ὧν, συναπτέον τῷ τεκμαιρομένοις = τεκμαιρομένοις ἐκ τούτων, ἃ ἡ μήτηρ διεπράξατο (= ἐποίησε).

§ 21—23.

γάρ, διασκηφτικός. — ἠπίστησε = δὲν ἐνεπιστεύθη. — ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, ἢ δυσπιστία αὐτῆ ἦτο μέγιστον ὄνειδος διὰ τὸν οἶον διότι ἡ νομιζομένη ταφὴ τῶν γονέων ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ πρῶτιστον καθήκον τῶν τέκνων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ παράλειψις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος τούτου ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀπεδοκιμάζετο ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἐμερίμνησε διὰ τὴν ταφὴν τῶν γονέων. — οὐδὲν προσήκουσα = ἂν καὶ οὐδόλως ἦτο συγγενής. — τρεῖς μνᾶς = 300 Ἀττικὰς δραχμᾶς ὥστε ἡ κηδεῖα αὐτῆ ἐγένετο ταπεινή· διότι γνωρίζομεν ὅτι αἱ δαπάναι ἦσαν πολλῶν μεγαλύτεραι καὶ πολλάκις μέχρι τεκλάντου ἀνήρχοντο. — ἄρα = ἄρ' οὐ. — οὐδὲ διὰ τὸ προσήκειν = οὐδὲ διὰ τὴν συγγένειαν. — τὰ δέοντα = τὸ καθήκον του. — εἰ μήτηρ = ἐὰν μήτηρ τις· ἢ πρότασις ἄρχεται, ὡς δεικνύει τὸ πέφυκε, γενικῶς, στρέφεται ὅμως διὰ τοῦ ἐνόμιζε εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. — καὶ ἀδικουμένη = καὶ ἐὰν ἀδικῆται. — ἀνέχεσθαι... ἠγεῖσθαι, ἐκ τοῦ πέφυκε. — ὄφελουμένη = ἐὰν ὄφελῆται. — ἔχειν (= ἀπολαύειν), ἐκ τοῦ ἠγεῖσθαι. — διὰ τό... δοκιμάζειν = διότι κρίνει. — εὐνοία = εὐνοικῶς. — ἐλέγχω = μετ' αὐστηροῦ λογισμοῦ. — τὰ γινόμενα = τὰ συμβαίνοντα (αὐτῇ). — κἂν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν, παροιμιώδης ἔκφρασις = ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της ἤθελε ληστεύσει αὐτήν. Ἡ λήστευσις θὰ ἐγένετο, διότι δὲν θὰ ἐδαπάνη διὰ τὴν ταφὴν τὰ χρήματα, ἃ θὰ ἐλάμβανε. — περὶ... ἁμαρτάνει, τὸ ῥ. δέχεται τὴν πρόθεσιν περὶ ἀντὶ τῆς εἰς. — ἀναγκαίους = συγγενεῖς. — περὶ γε, ὅ γε = πολλῶν μάλλον.

§ 24—25.

τί... βουληθέντες.(=βουλόμενοι) = πρὸς τίνα σκοπόν, διατί.
 — πότερον...; — ἀλλά, ὑποφωρά, ὡς καὶ κατωτέρω: ὡς ἔσται
 βελτίων; — τοιγάρτοι..., ἵνα βελτίους ᾧσι...; — ἀλλά. — ὡς
 οὐχ ἡμαρτηκότα = διότι δὲν ἔχει ἁμαρτήσσει. — περὶ... ἠδίκηκε,
 τὸ ἀδικεῖν μετὰ τῆς περὶ καὶ αἰτιατικ. ἀντὶ ἀπλῆς αἰτιατ. —
 ὡς ἔσται βελτίων; = ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ γίνῃ καλύτερος; —
 τοιγάρτοι = κατὰ ταῦτα λοιπόν· νοητέα πρὸς τούτου ἢ ἔννοια:
 «δεδοσθῶ ὅτι θὰ γίνῃ οὗτος καλύτερος». — ὥσπερ τότε κακόν,
 δηλ. φανερόν ἐποίησε· διὰ δὲ τοῦ τότε ἐννοεῖται ὁ χρόνος, καθ' ὃν
 μετέβηκεν εἰς Ὁρωπόν. — πᾶσι = κατὰ τὴν κρίσιν πάντων.
 — τῶν ἔργων, γενικ. τῆς αἰτίας= διὰ τὰς πράξεις. — τὰς χάρι-
 τας = τὰς προσηκούσας χάριτας. — ἀποδιδόναι, δηλ. ἐκάστω.
 — δεινὸν = ἄτοπον, παράδοξον. — ἤδη-ἤδη, τὸ α' = πρότερον,
 τὸ δὲ β' = παραυτίκα, εὐθύς. — ἔξ ὧν μὲν... ἡμάρτηκε = δι'
 ἐκεῖνα μὲν τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὅποια ἔχει διαπράξει. — ἔξ ὧν δὲ
 μέλλει εὖ ποιήσσειν = δι' ἐκεῖνας δὲ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας
 μέλλει νὰ πράξῃ. — τιμηθήσεται = θὰ εἶναι τιμημένος. — ἄρα,
 ἐξίρει τὸ εἰρωνικὸν τῆς ἐρωτήσεως. — ὀρῶντες, μετχ. ὑποθετικ.
 — ἅπαντας, δηλ. τοὺς τε πονηροὺς καὶ τοὺς χρηστοὺς. — κίν-
 δυνος (δηλ. ἐστί), ἐκ τούτου ἐξαρτάται τὸ ἀπαρμ. παύσεσθαι.—
 ὁμοίως, δηλ. ἑαυτοῖς. — τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι = ἐπὶ τῇ
 δοξασίᾳ ὅτι εἶναι ἴδιον τῶν αὐτῶν (ἀνθρώπων). — τῶν ἀγαθῶν
 ἀμνημονεῖν = τοὺς ἀγαθοὺς νὰ παραβλέπωσι, νὰ μὴ τιμῶσι.

§ 26.

ἐτύχανε... ὄν=κατὰ τύχην εὐρίσκετο.—ταῖς ἐσχάταις ἂν ζημ-
 ἕξημιούτο=θὰ ἐτιμωρεῖτο διὰ τῶν ἐσχάτων τιμωριῶν (δηλ. διὰ
 καταδίκης εἰς θάνατον, δημεύσεως τῆς περιουσίας καὶ ἀτιμίας

δλοκλήρου τοῦ γένους).—οὐχ ὅπως= οὐ μόνον οὐ.—βουλεύειν... δουλεύειν, πικρονομία.—περὶ τοῦ δουλεύειν=περὶ τοῦ νὰ εἶναι δούλος.—καὶ τῆς μεγίστης τιμωρίας, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ λέγοντος ὁ Φίλων εἶναι ἄξιος οὐχὶ ν' ἀποδοκιμασθῆ ὡς βουλευτῆς, ἀλλὰ νὰ κατηγορηθῆ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ νὰ τιμωρηθῆ ἐπὶ ταύτῃ.

§ 27—28.

ἀκούω... λέγειν, προκτάληψις· διὰ ταύτης ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων ἀναιρεῖ ἐνδεχομένην ἐνστάσιν τοῦ κατηγορουμένου.—τὸ μὴ παραγενέσθαι= ἡ ἀπουσία (του).—τῷ καιρῷ= τῇ κρίσιμῃ περιστάσει.—νόμος ἂν ἔκειτο, ὁ νόμος τοῦ Σόλωνος, καθ' ὃν πᾶς Ἀθηναῖος ὄφειλε ἐν στάσει νὰ μετέχη αὐτῆς καὶ νὰ μὴ μένη οὐδέτερος, φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίου εἶχε περιέλθει εἰς ἀχρησίαν.—περὶ αὐτοῦ, δηλ. τοῦ ἀδικήματος.—διαρρήδην, συναπτέον τῷ νόμος ἂν ἔκειτο = ῥητὸς (=ὠρισμένος) νόμος θὰ ὑπῆρχε.—ἂν... ἐνεθυμήθη = ἤθελε διανοηθῆ (ὥστε νὰ προτείνῃ τοῖς νομοθέταις νόμον).—ἤλιπσε (ἂν)=ἤθελε ἐλπῖσε: (ὥστε νὰ παρραδεχθῆ τὸν ὑπὸ τοῦ ῥήτορος προταθέντα νόμον).—οὐ γὰρ ἂν δήπου..., νοητέον ὡς ἡγούμενον ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως τό: εἰ νομοθέτης ἤλιπσε... ἁμαρτίαν. Παρατηρητέα ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως (οὐ) καὶ τοῦ δυνατικού ἂν καὶ ἐν τῷ τέλει: τῆς περιόδου: οὐκ ἂν... ἐτέθη. Ἡ μετάφρασις τῆς βλῆς περιόδου εἶναι ἡ ἐξῆς: διότι (ἄλλως) δὲν ἤθελε βεβαίως τεθῆ νόμος διὰ τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, καθ' ἣν τις ἤθελε καταλίπει τὴν πόλιν αὐτήν, ἐὰν αὐτὴ ἢ πόλις ἦτο ἐν κινδύνῳ, ἐν ᾧ ἐτέθη νόμος κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελεν ἀφήσει τὴν τάξιν του, ἐὰν δὲν ἦτο ἐν κινδύνῳ αὐτὴ ἢ πόλις, ἀλλὰ καθίστη εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς κίνδυνον) ἄλλους (δηλ. τοὺς πολίτας), διότι οὗτος μεγάλῃ ἠδίκει. Ἡ ἔννοια: Ἐὰν ὁ νομοθέτης παρεδέχετο ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διαπραχθῆ τοιοῦτο ἔγκλημα, βεβαίως δὲν θὰ παρέ-

λειπε να γράψη νόμον διὰ τὸ ἔγκλημα αὐτό, ἀφ' οὗ ἔγραψε νόμον δι' ἄλλα ἀδικήματα ἤττον ἀσήμαντα.— ὡς ἀδικοῦντος..., δηλ. αὐτοῦ.— ἄρα, ἐξαιρεί τὸ ἄτοπον τῆς τοιαύτης παραδοχῆς.— σφόδρα γ' ἄν, δηλ. ἐτέθη=βεβαιότατα ἤθελε τεθῆ.

§ 29—30.

οὐκ ἄν... ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν = δὲν ἤθελεν ἐπιπλήξει ὑμᾶς. — ὅτι=διότι.— οὐ κατὰ τὸ προσῆκον=ὑπὲρ τὸ προσῆκον. Οἱ μέτοικοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωμένοι πρὸς πολεμικὴν ὑπηρεσίαν, τινὲς ἔμως εἶχον πράξει πλείονα τοῦ δέοντος. — ἐτιμήσατε, διὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς ἰσοτελείας· ἰσοτελεῖς δὲ γενόμενοι οἱ μέτοικοι ἀπηλλάσσοντο τοῦ μετοικίου καὶ ἄνευ προστάτου ἐν τοῖς δικαστηρίοις αὐτοὶ ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκτήσεως γῆς καὶ οἰκίας. — γε... γε, ὁ ἀ' = πρῶτον, ὁ β' = τοῦλάχιστον. — τῆ... ἀτιμία, δηλ. διὰ τῆς ἀποδοκιμασίας. — ἀγαθοὺς ἄνδρας, κτγρμ. — ἀμφοτέρωτα ταῦτα, δηλ. τὸ νὰ τιμᾶτε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ νὰ ἀτιμάζητε τοὺς κακοὺς. — τῶν γεγεννημένων... ἔνεκα=ἔνεκα ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἔχουσι γίνεαι ἀγαθοὶ ἢ κακοί. — τῶν γενησομένων, δηλ. ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀνδρῶν. — προθυμῶνται, δηλ. οἱ πολῖται. — ἐκ παρασκευῆς=ἐκ προθέσεως.— μηδὲ ἐξ ἑνός, ἐμφαντικώτερον τοῦ: ἐκ μηδενός.

§ 31.

ποιῶν... ὅρκων, ἐννοεῖ τὸν βουλευτικὸν ὅρκον, περὶ οὗ ἰδὲ § 1.— τοὺς πατρίους θεοὺς, παρὰ τὸν ὅρκον, ὃν εἶχε δώσει ὡς ἔφηβος: «ἄμυνῶ ὑπὲρ ἱερῶν». — χρ. τι βουλευσαι, λαίπρον ἠδύνατο οὗτος τὸν ὅρκον «τὰ βέλτιστα βουλευσειν τῇ πόλει» (§ 1) νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ.— οὐδὲ ἐλευθερωσαί... ἐβουλήθη, παρὰ τὸν ὅρκον, ὃν εἶχε δώσει ὡς ἔφηβος: «ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἰδρυσμένους ἄμυνῶ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων». — ποῖα ἂν ἀπόρρητα

τηρῆσαι = (ἔτι) ποίας μυστικᾶς ἀποφάσεις (τῆς βουλῆς) ἤθελε φυλάξει. — τὰ προειρημένα = τὰ διὰ τοῦ νόμου διατεταγμένα. — ἀπόρρητα — προειρημένα, παρονομασία. — τῶν κατεργασαμένων, ἄνευ ἀντικμ. ὡς καὶ ἐν § 32. — πρότερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τελευταῖος. — σχέτλιον (= ἄτοπον) ἂν εἴη, εἰ οὗτος μὲν — περὶ οὐδ..., κατ' ἐννοίαν = ἐπεὶ οὗτος ἅπαντας — περὶ οὐδ. ἠγήσατο, σχέτλιον ἂν εἴη, εἰ ὑμεῖς τοῦτον μὴ ἀποδοκιμάσατε· δι' αὐτὸ ἐν τῷ α' μέλει ἢ ἄρνησις οὐ, ἐν τῷ β' μῆ. — ἅπαντας — ἕνα ὄντα, ἀντίθεσις.

§ 32—33.

ὁρῶ δέ τινας, ἐννοεῖ τοὺς συνηγόρους τοῦ Φίλωνος, οἵτινες θὰ παρακκλέσωσι τοὺς δικκστὰς ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου, ὅπως οὗτος ἐπιδοκιμασθῆ ὡς βουλευτής. — δεῖσθαι ὑμῶν, δηλ. περὶ τοῦ δοκιμασθῆναι. — πείσαι, δηλ. μὴ κατηγορεῖν. — τὰ ἄθλα, κατηγορημ. = ὡς βραβεῖα (δηλ. τῶν μνημονευθέντων ἀγώνων)· ἐτέθη μετὰ τοῦ ἄρθρου, διότι τὰ ἄθλα ἀνήκουσιν ἀναγκαιῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας. — ἡ πολιτεία = ἡ δημοκρατία. — περὶ τοῦ βουλευεῖν = περὶ τοῦ νὰ λάβῃ θέσιν τινὰ ἐν τῇ βουλῇ. — ἦς νῦν ἀξ. τυχεῖν = ἐν τῇ νῦν ἀξ. οἱ νὰ λάβῃ θέσιν τινὰ. — οὐ μετὸν αὐτῶ, αἰτιατικ. ἀπόλτ. = ἐν ᾧ οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ μετάσχῃ (τῆς βουλῆς). — ἄλλων γε κατεργασαμένων = ἐπειδὴ ἄλλοι βεβαίως ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον (δηλ. τὴν σωτηρίαν τῆς βουλῆς καὶ τῆς πατρίδος). — μὴ τυχῶν = ἐὰν δὲν τύχῃ (θέσεώς τινος ἐν τῇ βουλῇ). — ἀπεστέρησε, δηλ. τῆς βουλῆς. — κληρωσόμενος, δηλ. περὶ αὐτῆς (τῆς βουλῆς) = ἵνα διὰ τοῦ κλήρου μετάσχῃ αὐτῆς. — καὶ τότε (= οὕτω καὶ τότε), μετὰ τὸ ὅτε ἀνακολούθως διὰ τὰ παρεμπεσόντα «ὥσπερ... ἦλθε». — διαμαχοῦμενος, νοητέον τὸ προθύμως = ἵνα προθύμως πολεμήσῃ. — περὶ αὐτῆς, δηλ. τῆς βουλῆς. — καταστῆναι μεθ' ὑμῶν = θέσθαι τὰ ὅπλα μεθ' ὑμῶν = νὰ παραταχθῆ μεθ' ὑμῶν.

§ 34.

μοι, ποιητικὸν αἴτιον τοῦ εἰρηθῆσαι· διατί κατὰ δοκτ.;—παραλιπών, μετὰ τὴν προηγουμένην δοκτ. (μοι) ἀνεμένετο ἢ μετχ. κατὰ δοκτ. (παραλιπόντι), ἀλλ' ἐτέθη κατ' ὄνομαστ. συμφωνήσασα πρὸς τὸ ὑποκμ. τοῦ νομίζω.—αὐτοὺς = ἀφ' ἑαυτῶν (δηλ. οἴκοθεν καὶ ἄνευ τῆς ἰδικῆς μου κατηγορίας)· συναπτέον τῷ γνώσεσθαι.—οὐ γὰρ ἄλλοις... ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ἐπαινεῖ τοὺς βουλευτὰς τῆς προτέρας βουλῆς ὡς ἀξίως δοκιμασθέντας καὶ παρκκινεῖ αὐτοὺς νὰ ἀποδοκιμάσωσι τὸν Φίλ.—ὁποῖοί τινες..., ἐρμηνεύουσι σαφέστερον τὸ ὑμῖν αὐτοῖς.—ἔστι γὰρ τὰ τούτου κτλ.—διότι ἡ διαγωγὴ τούτου εἶναι κακὸν παράδειγμα διὰ πάντας καὶ ἀλλοτρία πάσης δημοκρατίας (δὲν συμφωνεῖ δηλ. πρὸς τὴν φύσιν τῆς δημοκρατίας, ἣτις ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τῶν ἰδίων συμφερόντων τοῦ πολίτου εἰς τὰ κοινά).—παραδείγματα, ἐνταῦθα=κακὰ παραδείγματα.

III.

ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἀπολογία ἀνθρώπου κατηγορουμένου διὰ κατάλυσιν δημοκρατίας—ὡς λέγει ἡ ἐπιγραφή «*Δήμου κατάλυσεως ἀπολογία*», ἢ οὐχὶ ὀρθῶς τεθεῖσα ὑπὸ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν—, ἀλλ' εἶναι ἀπολογία γενομένη ἐν *δοκιμασίᾳ* τινὶ ὑπὸ τινος ἐκλεχθέντος διὰ τινὰ ἀρχήν.

Ὁ ῥήτωρ τοῦ προκειμένου λόγου—ἄγνωστος τὸ ὄνομα—κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τριάκοντα δὲν εἶχε φύγει, ἀλλ' εἶχε μείνει ἐν Ἀθήναις χωρὶς νὰ μετάσχη τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἢ λάβῃ ἀξίωμα τι ὑπ' αὐτοὺς ἢ πράξῃ τι ἀξιόμεμπτον. Τὴν διαμονήν του δ' ὁμως ταύτην ἐν Ἀθήναις θεωρήσαντες ὑποπτον τρεῖς συκοφάνται, ὁ Ἐπιγένης, ὁ Δημοφάνης καὶ ὁ Κλεισθένης (§ 25) κατηγορήσαν αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἐδοκιμάζετο, ὅτι ὑπῆρξεν εὖνους πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῶν τριάκοντα καὶ ὅτι μετέσχε τῶν κακουργημάτων ἐκείνων· πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ ῥήτωρ ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν τὸν παρόντα λόγον, ὃν ἔγραψεν ὁ Λυσίας χάριν αὐτοῦ.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας, πιθανῶς πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 403 π. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—2.

ὑμῖν.. συγγνώμην ἔχω=σας συγχωρῶ.—ἀκούουσι... καὶ ἀναμνησκομένοις=ἄφ' οὗ ἀκούετε καὶ ἐνθυμεῖσθε.—τοιούτων λόγων, δηλ. τῶν κατηγορῶν.—ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄ. μ.=να ὀργίζησθε κατὰ πάντων ὁμοίως τῶν (ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα) μεινάντων ἐν ἄστει· τὸ ἀπαρμφ. ὀργίζεσθαι ἐξαρτ. ἐκ τοῦ συγγνώμην ἔχω, ὅπερ συνήθως συντάσσεται μετὰ μετχ. ἐνταῦθα ἐτέθη ἢ ἀπαρμφ. (ὀργίζεσθαι) ἀντὶ τῆς μετχ. (ὀργιζομένοις) πρὸς ἀποφυγὴν ἀσαφείας, ἥτις ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ δοτκ. μετχ. (ἀκούουσι... ἀναμνησκομένοις... ὀργιζομένοις). — τῶν κατηγορῶν θαυμάζω = παραξενεύομαι μετὰ τοὺς κατηγοροὺς μου. Τὰ ὀνόματα τῶν κατηγορῶν ἀναφέρει ὁ ῥήτωρ κατωτέρω ἐν § 25.—ἀμελοῦντες... ἐπιμελοῦνται, παρονομασία.—ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων=παραμελοῦντες (= παραβλέποντες) τὰ ἰδικὰ τῶν (ἀμαρτήματα). Περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. κατωτέρω ἐν § 25 καὶ ἐξῆς.—οἱ σαφῶς, τοῦτο τὸ οἱ ἐπικναλαμβάνει ἀσυνδέτως μετ' ἐμφάσεως τὸ οἱ τῆς προηγουμένης ἀναφορικῆς προτάσεως.—εἰδότες = ἂν καὶ γνωρίζουσι.—τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας καὶ τοὺς π. ἔξημαρτ., κατ' ἐννοιαν=τοὺς ἀθῆρους καὶ τοὺς ἐνόχους.—περὶ ἀπάντων ἡμῶν, δηλ. τῶν ἐν ἄστει μεινάντων.—τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν =να ἔχητε ταύτην τὴν γνώμην (δηλ. νὰ ὀργίζησθε καθ' ἕλων ἀνεξιζιρέτως τῶν μεινάντων ἐν ἄστει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα).—οἴονται, οἱ κατήγοροι.—ἃ ὑπὸ τῶν τρ. γεγ. τῆ π., πάντα ἐμοῦ κατηγ.=ὅτι ἔλα τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι πράξει οἱ τριάκοντα εἰς τὴν πόλιν, ἔχουσιν ἀναφέρει ἐν τῇ λόγῳ τῆς κατ' ἐμοῦ κατηγορίας. — ἀδυνάτους αὐτούς... λέγειν=ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀδύνατοι εἰς τὸ λέγειν=ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀδέξιοι ῥήτορες.—πολλοστὸν=ἐλάχιστον.—ἐκεῖ-

νοῖς=ὕπ' ἐκείνων (τίνων;).—εἰ δέ . . . περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λ.=ἄν δὲ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν (δηλ. τῶν πεπραγμένων ὑπ' ἐκείνων [τῶν τριάκοντα]).—ὡς ἔμοί τι προσῆκον, αἰτιατικ. ἀπόλυτος =ὡς ἐὰν ἤρμοζέ τι εἰς ἐμέ.—τούτους μὲν ἅπαντας . . . ἔμαυτὸν δὲ . . . , ἀντίθεσις.—ψευδομένους . . . ὄντα, μετχ. κατηγορμ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ ἀποδείξω=θ' ἀποδείξω ὅτι . . . ψεύδονται . . . ὅτι ἤμην (δηλ. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα).—οἴοσπερ ἄν . . . ἐγένετο=ὅποιος βεβαίως ἤθελε γίνεαι.—τῶν ἐκ Π. ὁ βέλτ.=ὁ ἄριστος ἐκ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς· οἱ ἐκ Πειραιῶς καλοῦνται οἱ περὶ τὸν Θρασύδουλον δημοκρατικοί.—μείνας (=εἰ ἔμεινεν)=ἐὰν ἤθελε μείνει.—εἰ μὲν οὖν οἴονται . . . μείνας ἐγένετο, ἢ ἔννοια: ἐὰν οἱ κατήγοροι νομίζωσιν ὅτι ἔχουσιν ἀναφέρει ὅλα ὁμοῦ τὰ κακουργήματα τῶν τριάκοντα, τότε πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν οὗτοι ὡς ἀδέξιοι ῥήτορες· διότι οὐδὲ ἐλάχιστον μέρος τῶν κακουργημάτων ἐκείνων ἔχουσιν εἶπει· ἐὰν δ' ὁμοῦ φρονῶσιν ὅτι ἐγὼ εἰμαι αἰτιός τινος τῶν κακουργημάτων, πάλιν ἀπατῶνται· διότι ἐγὼ θὰ ἀποδείξω ὅτι εἰμαι παντάπασιν ἀθῶρος.

§ 3 — 4.

τούτων, δηλ. τῶν συκοφαντῶν.—καὶ τοὺς μηδὲν ἤμ. εἰς αἰτίαν καθ.=νὰ ἐνοχοποιῶσι καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι οὐδὲν ἀμάρτημα ἔχουσι κάμει (δηλ. τοὺς ἀθῶους).—ἐκ τούτων ἄν μάλ. χρηματίζοιντο=ἐκ τούτων (δηλ. τῶν ἀθῶων) εὐκολώτατα ἤθελον λαμβάνει χρήματα (καθ' ὅσον οἱ ἀθῶοι φιλήσυχροι ὄντες ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν τῶν δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς συκοφάντας).—ὑμέτερον (δηλ. ἔργον ἐστὶ)=ἰδικόν σας καθῆκον εἶναι.—τοῖς μηδὲν ἀδ . . . τῆς πολ. μεταδιδόναι=νὰ κάμνητε μετόχους τῆς διοικήσεως τῆς πολιτείας τοὺς ἀθῶους.—ἐξ ἴσου=ἀμερολήπτως (χωρὶς δηλ. νὰ κάμνητε διάκρισιν μεταξὺ τῶν μεινάντων ἐν ἄστει καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς).—οὕτω, δηλ. εἰ μεταδιδόιτε τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου τῆς πολιτείας.—ἄν . . . ἔχοιτε=ἠθέλετε ἔχει.—τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι πλείστους συμ.=πλείστους ὀπαδοῦς

τοῦ παρόντος (δηλ. τοῦ δημοκρατικοῦ) πολιτεύματος (καθ' ὅσον τότε καὶ οἱ ἔχοντες ἄλλας πολιτικὰς ἰδέας θὰ στέρξωσι τὸ παρὸν πολίτευμα).—ἐὰν ἀποφῆνω . . . γεγενημένος . . . εἰροασμένος=ἐὰν ἀποδείξω ὅτι ἔχω γίνεαι . . . ὅτι ἔχω πράξει.—πολλὰ καὶ ἀγαθὰ εἰροασμ. τὴν πόλιν, παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατικ. σύνταξις τοῦ ἐργάζεσθαι.—ταῦτα, δηλ. τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.—γοῦν=τοῦλάχιστον.—μοι παρ' ὑμῶν ὑπάρχειν=να ὑπάρχωσιν εἰς ἐμὲ ἐκ μέρους σας=σεῖς να παρέχητε εἰς ἐμέ.—ὧν οὐ μόνον κτλ.=τὰ ὅποια δίκαιον εἶναι να ἀποκτώσιν ὄχι μόνον οἱ εὐεργέται (ὑμῶν), ἀλλὰ καὶ οἱ ἀθῆροι.

§ 5 — 6.

μέγα τεκμ. εἶναι=ὅτι μεγάλη ἀπόδειξις (τῆς ἀθρότητός μου) εἶναι.—ὅτι κτλ., ὑποκμ. τοῦ εἶναι = τὸ ὅτι κτλ. — εἴπερ = ἐὰν πράγματι.—ἰδίᾳ=ἰδιαιτέτως (χωρὶς δηλ. να με περιλάβωσι μετ' ἄλλων).—οὐκ ἂν τὰ τῶν τρ. ἀμ. ἐμοῦ κατηγοροῦν=δὲν θὰ ἀπέδιδον εἰς ἐμὲ τὰ ἀμκρήματα τῶν τριάκοντα.—ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις πεπραγμ., κατ' ἔννοιαν=διὰ τὰς πράξεις ἐκείνων (δηλ. τῶν τριάκοντα).—ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀδ. τιμωρεῖσθαι=ἀλλὰ (θὰ ἐνόμιζον ὅτι πρέπει) να τιμωρῶσι (δηλ. διὰ τῶν δικαστῶν) αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας.—πρὸς ἐκείνους=κατ' ἐκείνων (δηλ. τῶν τριάκοντα).—καὶ τοὺς μηδὲν κ. εἰργ. ἀπολέσαι=να καταστρέψῃ (ὄχι μόνον ἐκείνους [τοὺς τριάκοντα], ἀλλὰ) καὶ τούτους, οἵτινες οὐδὲν κακὸν ἔχουσι πράξει.—οὐχ ἠγοῦμαι δίκ. εἶναι=ἠγοῦμαι οὐ δίκαιον εἶναι.—ὑπὲρ τούτων = διὰ τούτους (δηλ. τοὺς γεγενημένους αἰτίους τῆ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν).—χάριν=εὐχαριστίαν, εὐγνωμοσύνην.—κομίσασθαι=λαβεῖν=τυχεῖν.—εἰκότως ἂν . . . τοὺς μηδὲν ἀδ. ὄν. καὶ διαβ. τυγχάνειν, τὸ ἀπκρμφ. ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι=ὅτι εὐλόγως οἱ μηδὲν ἀδικοῦντες (=οἱ ἀθῆροι) ἤθελον τυγχάνειν ὄνειδους καὶ διαβολῆς· τὸ δὲ τυγχάνειν ὄνειδους καὶ διαβολῆς παθητικ. τοῦ ὄνειδίζειν καὶ διαβάλλειν.—δι' ἐκείνους, δηλ. τοὺς πολλὰ κακὰ εἰροασμένους.—ἱκανοί . . . καθεστηκότας, ἢ σύνταξις :

οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει ἱκανοὶ καὶ νομίζοντές (εἶσι) τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστηκότας μέγα κέρδος εἶναι = οἱ ὑπάρχοντες (ἤδη) ἐχθροὶ τῆς πόλεως εἶναι ἀρκετοὶ καὶ μάλιστα τοιοῦτοι, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι οἱ ἀδίκως διαβεβλημένοι εἶναι μέγα κέρδος· διατι οὗτοι νομίζουσι τοῦτο·

§ 7.

πειράσομαι . . . , ἐν τῇ § ταύτῃ περιέχεται ἡ πρόθεσις τοῦ λόγου.—ὑμᾶς διδάξαι=να σας διηγηθῶ.—οὓς ἠγοῦμαι κτλ.=οὓς (=τίνας) τῶν πολιτῶν ἠγοῦμαι προσήκειν ἐπιθυμεῖν ὀλιγαρχίας καὶ οὓς (δηλ. τῶν πολιτῶν ἠγοῦμαι προσήκειν ἐπιθυμεῖν) δημοκρατίας, κατ' ἔννοιαν = ποῖοι ἐκ τῶν πολιτῶν κατὰ τὴν γνώμην μου ἔχουσι συμφέρον νὰ ἐπιθυμῶσιν ὀλιγαρχίαν καὶ ποῖοι δημοκρατίαν· περὶ τῶν ἐχόντων συμφέρον νὰ γίνῃ ὀλιγαρχία λέγει ὁ ῥήτωρ διεξοδικῶς ἐν § 9 - 12, ἐν ᾧ περὶ τῶν ἐπιθυμούντων δημοκρατίαν λέγει συντόμως ἐν § 11. — γνώσεσθε = θὰ μορφώσητε γνώμην (περὶ τίνος:).—ἀποφαίνων=ἀποδεικνύων.—ὡς . . . οὐδέν μοι προσῆκον (δηλ. ἔστι)=ὅτι οὐδόλως μοι ἀρμόζει.—ἐξ ὧν . . . πεποίηκα = ἐκ τούτων, ἃ πεποίηκα. — ἐν δημοκρατίᾳ . . . ἐν ὀλιγαρχίᾳ=ἐν καιρῷ δημοκρατίας . . . ἐν καιρῷ ὀλιγαρχίας.—κακόνουν εἶναι τῷ πλ. τῷ ὑμετέρῳ=να εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ ἰδικοῦ σας πλήθους (δηλ. τοῦ δῆμου τῶν Ἀθηναίων).

§ 8—9.

ἐνθυμηθῆναι χρή = πρέπει νὰ σκεφθῆτε.—φύσει=ἐκ φύσεως.—οὔτε ὀλιγαρχ. οὔτε δημοκρατικός = οὔτε ὀπαδὸς τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πολιτεύματος οὔτε ὀπαδὸς τοῦ δημοκρατικοῦ. — ἀλλ' ἦτις ἂν ἐκ. πολ. κτλ.=ἀλλ' ἕκαστος ἐπιζητεῖ νὰ ἰδρῆται τοῦτο τὸ πολίτευμα, τὸ ὅποσον παρέχει εἰς αὐτὸν ὠφέλειαν.—οὐκ ἔλ. ἐν ὑμῖν ἔστι μέρος = οὐκ ἐλάχιστον (=μέγιστον) μέρος ἐν ὑμῖν ἔστι = κατὰ μέγιστον μέρος ἐξ ὑμῶν ἐξαρτᾶται (διότι φροντίζοντες μετὰ συνέσεως περὶ τῶν συμφερόντων ὡς πλείστων πολιτῶν καθιστάτε

αὐτοὺς φίλους τῆς δημοκρατίας).—ὡς πλείστους ἐπιθ. τῶν παρόντων πραγμ.—να εἶναι ἔσον τὸ δυνατόν περισσότεροι ὀπαδοὶ τοῦ παρόντος πολιτεύματος (δηλ. τοῦ δημοκρατικοῦ).—νυνὶ—τώρα δά.—ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει—ἔτι ταῦτα ἔχουσιν οὕτως (ἔτι δηλ. τὸ ἀτομικὸν συμφέρον κάμνει τινὰ νὰ εἶναι δημοκρατικὸς ἢ ὀλιγαρχικὸς).—τοὺς προστάνας... ὁσάκις μετεβάλλ.. πρόληψις—ὁσάκις μετεβάλλοντο οἱ προστάνας... = ὁσάκις μετεβάλλοντο (κατὰ τὸ πολιτικὸν φρόνημα) οἱ ἀρχηγοί...—ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν—ἀμφοτέρων τῶν ὀλιγαρχιῶν (τοῦ ἔτους 411 [δηλ. τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τετρακοσίων] καὶ τοῦ ἔτους 404 [δηλ. τῆς τῶν τριάκοντα]).—δὴ—ὡς γνωστόν.—οὐ, συναπτόεν τῷ κατέστησαν... συγκατήλθον... ἐγένοντο.—Φρύνιχος, στρατηγὸς καὶ δημαγωγός, ἀντίπαλος τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ὀπαδὸς τῶν τετρακοσίων.—Πείσανδρος, δημαγωγός καὶ ὀπαδὸς τῶν τετρακοσίων.—δημαγωγός—ὁ ἄγων τὸν ὄχλον, ῥήτωρ πατριαστικὸς.—τὰς περὶ τούτων δέισαντες τιμωρίας—φοβηθέντες τὰς ἐνεκα τούτων (δηλ. τῶν πολλῶν ἀμαρτημάτων) τιμωρίας.—τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν, δηλ. τὴν τῶν τετρακοσίων (ἐν ἔτει 411).—μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς, δηλ. μετὰ τῶν δημοκρατικῶν.—συγκατήλθον = μίξι ἐπανήλθον.—ἔνιοι, ἐννοεῖ τὸν Θρασύβουλον καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ.—ἐκείνους, δηλ. τοὺς τετρακοσίους.—τῶν τριάκοντα ἐγένοντο—ἐγένοντο ἀπὸ τοὺς τριάκοντα.—εἰσὶ... οἵτινες—εἰσὶ τινες, οἵ.—τῶν Ἐλευσ. ἀπογραψαμένων, βραχυλογία ἀντί: τῶν ἀπογραψαμένων εἰς τὴν Ἐλευσίναδα μετοίκησιν—ἐκ τῶν κατὰγραφέντων ἵνα μετοικήσωσιν εἰς Ἐλευσίνα. Νοοῦνται ἐκεῖνοι τῶν ἐν ἄστει, οἵτινες, ἂν καὶ ἐγγράφως ἦσαν ὑποχρεωμένοι: νὰ μετάσχῃσι τῆς εἰς Ἐλευσίνα μετοικήσεως τῶν τριάκοντα, ἔμειναν ἐν Ἀθήναις καὶ βραδύτερον συνεξήλθον μετὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἵνα πολιορκήσωσιν ἐν Ἐλευσίνῃ τοὺς πρόφην ἐταίρους των.—μεθ' ὑμῶν, δηλ. τῶν δημοκρατικῶν.—ἐπολιόρκουν, πιθανῶς ἐν ἔτει 400 π. X.—τοὺς μεθ' αὐτῶν—τοὺς (πρόφην) ἐταίρους των (οἵτινες εὐρίσκοντο ἤδη ἐν Ἐλευσίνῃ).

§ 10—11.

οὐκ οὐκ=λοιπὸν δὲν ἐν ᾧ οὐκοῦν=; —περὶ πολιτείας=περὶ εἶδους πολιτεύματος.—αἱ πρὸς ἄλλ. διαφοραὶ=αἱ πρὸς ἀλλήλους ἔριδες (τῶν πολιτῶν).—περὶ τῶν ἰδ. συμφ. ἐκάστῳ = περὶ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἐκάστου.—ἐκ τούτων=κατὰ ταῦτα ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν μετχ. σκοποῦντας... ζητοῦντας.—δοκιμάζειν... σκοποῦντας μὲν... ζητοῦντας δέ...=νὰ ἐξετάζητε παρτηροῦντες μὲν... ἀνζητοῦντες δέ.—ὅπως ἦσαν... πολιτευόμενοι=πῶς εἶχον πολιτευθῆ.—ἐν τῇ δημοκρατίᾳ=ἐν τῇ προτέρᾳ (δηλ. τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα) δημοκρατίᾳ.—τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων=ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ πολιτεύματος.—οὕτως, δηλ. σκοποῦντες ὅπως... καὶ ζητοῦντες εἴ τις...—ἄτιμοι ἦσαν=εἶχον στερηθῆ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.—εὐθύνας δεδωκότας =διότι εἶχον δώσει εὐθύνας (ἀνεπικρειαί)· πάντες αἱ ἄρξαντες ἀρχὴν τινα ὄφειλον ἐντὸς μηνὸς μετὰ τὴν κατάθεσιν ταύτης νὰ δώσωσιν εὐθύνας (=λογοδοσίαν) ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς τῶν 10 λογιστῶν.—τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι (δηλ. ἦσαν)=εἶχον ἀποστερηθῆ τῆς παρουσίας των (διὰ προστίμων ἢ δημεύσεων).—ἄλλη τινὶ συμ. τ. κεχρ. (δηλ. ἦσαν)=εἶχον περιπέσει εἰς ἄλλην τινὰ τοιαύτην συμφορὰν (δηλ. εἰς ἐξορίαν, ἀτιμίαν κ.τ.τ.).—προσῆκειν αὐτοῖς, τὸ ἀπαρμψ. ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι=ὅτι αὐτοὶ εἶχον συμφέρον.—ἐλπίζοντας=ἐπὶ τῇ ἐλπίδι· παρατηρητέον ὅτι μετὰ προηγουμένην δοτικ. (αὐτοῖς) ἢ μετχ. ἐτέθη κατ' αἰτιατικ.—τὴν μετ. ὡφ. τινα αὐτοῖς ἔσεσθαι=ὅτι αὐτοὶ ἐκ τῆς μεταβολῆς (τοῦ πολιτεύματος) θὰ ἔχωσι σημαντικὴν ὠφέλειαν.—ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς=καὶ οἷς ὀφείλεται=καὶ ἔσοι πρέπει.—ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπο.=παρὰ νὰ τιμωρηθῶσι διὰ τὰ πεπραγμένα.—οὐκ ἄξιον, δηλ. ἔστι.—τὰς τούτων ἀποδ. διαβολὰς = νὰ δίδητε ἀκρόασιν εἰς τὰς κατὰ τούτων διαβολὰς.—οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες=οἱ κυβερνῶντες τὴν πόλιν, οἱ πολιτικοί.—φάσκωσιν =δυσχυρίζονται.

§ 12—13.

οὐτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ—οὔτε ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ οὔτε ἐν τῷ δημοσίῳ. — συμφορά, στέρησις δηλ. πολιτικῶν δικαιοματίων ἢ στέρησις περιουσίας ἢ ἐξορία ἢ ἄλλη τις τιμωρία ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου δι' ἀμάρτημά τι (ἰδιωτικὸν ἢ δημόσιον). — ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ = κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον (δηλ. κατὰ τὴν προτέραν [τὴν πρὸ τῶν τριάκοντα] δημοκρατίαν). — ἀνθ' ἡσινος ἄν... ἐτέρων ἐπ. πραγμ.—διὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἐπεθύμουν μεταβολὴν πολιτεύματος. — προθυμούμενος (= εἰ προθυμούμην)—ἐὰν ἐδεικνυον προθυμίαν. — τῶν παρόντων κακῶν = τῶν κακῶν, ἃ παρῆν (ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ). — τριτηραρχία... εἰσφορᾶς, περὶ τῆς τριτηραρχίας, εἰσφορᾶς καὶ ἐν γένει περὶ λειτουργιῶν ἐν Ἀθήναις βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 55.—ἐν τῷ πολέμῳ, δηλ. τῷ Πελοποννησιακῷ. — τᾶλλα λειτούργηκα=τὰς ἄλλας λειτουργίας (= ὑποχρεώσεις) ἔχω ἐκτελέσει. — οὐδενὸς χεῖρον τῶν πολιτῶν=οὐ χεῖρόν τινος τῶν πολιτῶν=ὄχι χειρότερον ἀπὸ τινος τῶν πολιτῶν. — καίτοι=καὶ ὅμως. — διὰ τοῦτο, προεξαγγέλλει τὴν ἐπομένην τελικ. πρότασιν: ἵνα καὶ βελτίων κτλ.—πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλ. προστ.=περισσότερα ἀπὸ ὅσα κατ' ἀνάγκην ἀπηγοῦντο ὑπὸ τῆς πόλεως. — βελτίων, ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως νοητός: ἢ εἰ μὴ πλείω...ἐδαπανώμην. — καὶ... ἄμεινον ἀγωνιζοίμην = καὶ (ἵνα) ἐξέρχωμαι ἀπὸ τὸν (δικαστικὸν) ἀγῶνα μὲ καλυτέραν ἔκδοσιν. — συμφορά, ἐνταῦθα=κατηγορία. — ὦν... ἀπάντων=τούτων δὲ ἀπάντων (δηλ. τῆς ἀνταμοιβῆς, ἣν ἤλπιζον νὰ λάβω διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπ' ἐμοῦ ὑπηρεσίας). — οὐ τοὺς γεγενημένους... τυγχ. =οὐκ ἠξίου τυχάνειν χάριτος παρ' αὐτῶν τοὺς γεγενημένους τῷ πλήθει αἰτίους ἀγαθοῦ τινος—δὲν ἔκρινον ἄξιον νὰ τυγχάνωσι παρ' ἑαυτῶν εὐγνωμοσύνης ἐκείνοι (= ν' ἀποδίδωσιν εὐγνωμοσύνην εἰς ἐκείνους), οἵτινες εἶχον γίνεαι εἰς τὸ πλῆθος αἰτίαι ἀγαθοῦ τινος.—εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν=ἀνεθίβαζον εἰς τὰ τιμητικὰ ἀξιώματα. — ὡς ταύτην (=τοῦτο [δηλ. τὸ πλεῖστα κακὰ ὑμᾶς

εἰργάσθαι]) παρ' ἡμῶν πίστιν εἰληφότες=διότι τοῦτο εἶχον λά-
 βει· παρ' ἡμῶν (δηλ. τῶν ἐν ἄστει) ὡς ἐνέχυρον πίστεως.

§ 14.

πάντας ἐνθυμ.=ἄφ' οὗ πάντες ὑμεῖς σκεφθῆτε.—τούτων, τί-
 νων:—σκοπεῖν=να κρίνητε.—ἃ ἐκ. τυγχ. πεπραγμ.=τὰ ὅποια
 ἔκκστος κατὰ τύχην ἔχει πράξει.—τῶν τετρακοσίων, γενκ. κα-
 τηγρμκ. διαιρειτικὴ τοῦ ἐγενόμην. — ἢ τῶν κατηγορῶν κτλ.,
 πρόκλησις· τὸ δὲ ἦ=εἰ δὲ μή.—παρελθῶν = ἄφ' οὗ ἀναβῆ εἰς
 τὸ βῆμα. — ἐλεγξάτω = ἄς ἀποδείξῃ (τοῦτο, ὅτι δηλ. ἐγενόμην
 εἰς τῶν τετρακοσίων). — οὐ τοίνυν οὐδὲ = πρὸς τούτοις οὐδέ.—
 ἐπειδή, χρονκ.—βουλευσάντα... ἄρξαντα=ὅτι ἐχρημάτισα βου-
 λευτής... ὅτι ἤρξκ.—καίτοι, ἐνταῦθα συμπερασματικὸν=κατ' ἀ-
 κολουθίαν, λοιπόν.—εἰ... μὴ ἐβουλόμην (δηλ. ἄρχειν) =ἐάν δὲν
 ἤθελον νὰ ἄρχω.—ἐξόν μοι ἄρχειν = ἐν ᾧ εἰς τὴν ἐξουσίαν μου
 ἦτο νὰ ἄρχω.—τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι, σύνταξις προσωπικὴ ἀντὶ
 ἀπροσώπου=δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ τιμᾶσθαι = εἶναι δίκαιον ἐγὼ νὰ
 τιμῶμαι (ἀναλαμβάνων δηλ. τὴν ἀρχήν, δι' ἣν νῦν δοκιμάζομαι).
 —οἱ τότε δυνάμενοι (=ἰσχύοντες), δηλ. οἱ τριάκοντα.—εἰ... μὴ
 ἦξιόν μοι μεταδ. τῶν πραγμ.=ἐάν δὲν μ' ἔκρινον ἄξιον νὰ με-
 τέχω τῆς ἀρχῆς.—πῶς ἂν φ. ἀποδείξαιμι=πῶς δύναμαι ν' ἀπο-
 δείξω φανερώτερον.—ἢ οὕτως, δηλ. πῶς; — ψευδομένους τοὺς
 κατηγοροὺς = ὅτι οἱ κατήγοροί μου ψεύδονται (δυσχυριζόμενοι
 δηλ. ὅτι ἐγὼ μετέσχον τῶν κακουργημάτων τῶν τριάκοντα
 [πρβλ. § 2 κ. ἐξ.]).

§ 15—16.

ἄξιον (ἔστι) σκέψασθαι = πρέπει νὰ μὲ κρίνητε (ὅποιος δηλ.
 εἶμαι). — ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς, δηλ. ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ
 τῶν τριάκοντα.—ὥστε... μηδένα ἂν ὑμῶν μ. χρήσ. συμφ.=ὥστε
 κανεῖς ἐξ ὑμῶν δὲν ἤθελε περιπέσει εἰς καμίαν συμφοράν.—ἐν
 τῇ ὀλιγαρχίᾳ, δηλ. τῶν τριάκοντα. — οὔτε ἀπαχθεῖς = οὔτε ὅτι

ἀπήχθη (δηλ. εἰς τὸ δεσμωτήριον εὐθύς ἄνευ δίκης).— οὔτε τῶν ἔχ. οὔδεις τετιμωρημένος=οὔτε τις ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου (θα φανῆ) ὅτι ἔχει τιμωρηθῆ. — οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθῶς=οὔτε τις ἐκ τῶν φίλων μου (θα φανῆ) ὅτι ἔχει εὐεργετηθῆ (δηλ. ἀδίκως).— καὶ τοῦτο, τὸ ὅτι δηλ. οὔδεις ἐκ τῶν φίλων μου ἔχει εὐεργετηθῆ ὑπ' ἐμοῦ.— μέν, ἄνευ ἀποδόσεως=βεβαίως. — χαλεπὸν ἦν, διότι οἱ τριάκοντα τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς ἀρχῆς αὐτῶν δὲν καθίστων μετόχους τῶν ὠφελημάτων.— οὐ τοίνυν οὐδὲ (= πρὸς τούτοις οὐδέ), ἀναλαμβάνει ὁ ῥήτωρ τὴν διὰ τῆς παρεντεθείσης γνώμης του (καὶ τοῦτο μέν... ῥᾶδιον) διακοπεῖσιν ἀπαρίθμησιν τῶν πράξεών του.— εἰς τὸν κατάλογον, ἐνταῦθα νοεῖται οὐχὶ ὁ κατάλογος τῶν τρισχιλίων, ὁ ὑπὸ τῶν τριάκοντα συνταχθεὶς καὶ περιλαμβάνων τὰ ὀνόματα τῶν κοινωνῶν τῆς πολιτείας αὐτῶν, ἀλλὰ ὁ μετὰ Λυσάνδρου κατάλογος, ὁ τῆ ἐνεργείᾳ τοῦ Λυσάνδρου συνταχθεὶς καὶ περιλαμβάνων τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὸ τῶν τριάκοντα τρόπον τινὰ προγεγραμμένων Ἀθηναίων. — Ἀθηναίων, συναπτόν (οὐχὶ τῷ κατάλογον, ἀλλὰ) τῷ οὐδένα. — καταλέξας = ὅτι κατέγραψα· πόθεν ἐξαρτ.: — οὐδὲ δίκαιαν καταδικαιῶ. οὐδενὸς = οὐδὲ ὅτι ἐνήργησα (διὰ τῆς προσωπικῆς μου ἐπιρροῆς ἢ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ἰσχυροῦ τινος), ὥστε νὰ ἐκδοθῆ δικαιητικὴ ἀπόφασις κατὰ τινος (= ὥστε νὰ καταδικασθῆ τις ὑπὸ δικαιητῶν· περὶ τῶν δικαιητῶν καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ἰδιωτικῶν, τῶν κατὰ συνθήκας ἐκλεγομένων — περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται—, βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 52). — εἰκός (ἔστι) καὶ τοὺς μηδὲν κτλ.=δίκαιον εἶναι καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες οὐδὲν ἀμάρτημα ἔχουσι πράξει, νὰ νομίζονται ὑπ' ὑμῶν καλοί.

§ 17.

καὶ μὲν (=μὴν) δὴ=καὶ πρὸς τούτοις βεβαίως.— μεγίστην... τῆ δημοκρ. πίστιν δεδωκέναι = ὅτι ἔχω δώσει μεγίστην ἀπόδειξιν πίστεως (= ἀφοσιώσεως) πρὸς τὴν δημοκρατίαν. — ὅστις= ἐγώ, ὅστις.— τότε, δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα.— οὕτω πολλῆς δεδο-

μένης ἐξουσίας=ἂν καὶ τόσῃ μεγάλῃ ἐλευθερίᾳ (τούτου, δηλ. τοῦ ἐξαμαρτάνειν) εἶχε δοθῆ.— ἢ που = βεδχιῶς.— νῦν, δηλ. ἐν τῇ δημοκρατίᾳ.— προθυμηθήσομαι = θὰ φιλοτιμηθῶ.— δώσω δίκην, = θὰ τιμωρηθῶ. — ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην = ἀλλ' οὐ δώσω δίκην, τοιαύτην γάρ... — διὰ τέλους= διαρκῶς.— τὰ ὄντα = τὰ ὑπάρχοντά μου = τὴν περιουσίαν μου. — εἰς ὑμᾶς = πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῶν.

§ 18.

οὐκ ἂν δικαίως... μισεῖν=ὅτι οὐχὶ δικαίως ἠθέλετε μισεῖν καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ἐξηκολούθουν οἱ δημοκρατικοὶ νὰ μισῶσι τοὺς ἐν ἄστει μείναντας ἐν κκιρῷ ὀλιγαρχίας, διότι οὗτοι μὲν οὐδὲν ἔπαθον, ἐκεῖνοι δὲ πολλὰ. — τοὺς πεπονθότας... τοῖς ἐξημαρτηκόσιν, οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόντας... ἀλλὰ τοὺς ἐκβαλόντας, οὐδὲ τοὺς προθ... ἀλλὰ τοὺς ἀφηρημένους, οὐδὲ οἱ... ἀλλὰ οἵτινες..., ἀντιθέσεις. — ἐξὸν = ἐν ᾧ εἶναι δίκαιον. — οὐδέ... νομίζειν, ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς. — τοὺς μὴ φυγόντας = τοὺς μὴ ἐξορισθέντας. — τοὺς προθυμουμένους = τούτους, οἵτινες ἐδείκνυον προθυμίαν (= προσεπάθουν). — τὰ ἑαυτῶν = τὴν περιουσίαν των. — τοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἀφηρημένους = τούτους, οἵτινες εἶχον ἀφαιρέσει τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων. — οὐδὲ οἱ... ἀλλὰ οἵτινες = οὐδὲ τούτους, οἱ ὅποιοι... ἀλλὰ τούτους, οἵτινες. — ἐν τῷ ἄστει, καὶ οὐχὶ ἐν ἄστει, διότι ἐνασθῆ ὁ ῥήτωρ θέλει νὰ δηλώσῃ τὸν τόπον καὶ οὐχὶ τὸ ἀστικὸν κόμμα. — βουλόμενοι, μετχ. αἰτλγκ. — τῶν πραγμάτων = τῆς ἀρχῆς. — οὓς ἐκ. παρέλιπον ἀδ. = τούτους, τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι ἀδικούντες ἀφῆκαν κατὰ μέρος = τούτους, τοὺς ὁποίους ἐφείσθη ἡ ἀδικία ἐκείνων. — ὑμεῖς ἀπολέσαι, τὸ ὑποκμ. τοῦ ἀπαρμφ. ἐτέθη κατ' ὄνομαστ., ἂν καὶ τὸ ἀπρμφ. (ἀπολέσαι) συνδέεται μετὰ τοῦ ῥ. τῆς προτάσεως (οἶσθε) διὰ τοῦ χρῆναι. — τῶν πολιτῶν, δηλ. τῶν ἐν ἄστει. — ὑπολειφθήσεται = θὰ μείνῃ ὑπόλοιπος.

§ 19—20.

σκοπεῖν... καὶ ἐκ τῶνδε = νὰ παρατηρήτε (= νὰ λαμβάνητε ὑπ' ὄψει) καὶ τὰ ἐπόμενα. — ἐν τῇ προ. δημοκρατία, δηλ. τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα, τῇ ἀντιτιθεμένῃ πρὸς τὴν κατὰ τὸ 403 παλινορθωθείσαν δημοκρατίαν. — τῶν τὰ τῆς πόλεως πρατιόντων πολλοὶ = πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐκυβέρνων τὴν πόλιν = πολλοὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν. — ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἐδωροδόκουν = πρὸς βλάβην τῶν συμπερόντων σας ἐλάμβανον δῶρα· τὸ ἐνεργτικ. τοῦ δωροδοκῶ εἶναι τὸ δεκάζω = διαφθείρω διὰ δώρων. — οἱ δὲ = ἄλλοι δέ. — ἀφίστασαν = ἠνάγκαζον αὐτοὺς ν' ἀποστατώσι (ἀφ' ὑμῶν). — τούτους μόνους, δηλ. τοὺς κλέπτοντας, τοὺς δωροδοκοῦντας καὶ τοὺς συκοφαντοῦντας. — ἂν ἠγείσθε = θὰ ἐνομίζετε. — ὅτι = διότι. — ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων = διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων (τίνων). — ἠξίουν = ἔκρινον δίκαιον (οἱ τριάκοντα). — τὸ πλῆθος = τὸ ὅλον πλῆθος. — ἠγούμενοι, μετχ. αἰτλγ. — τὰ τῶν ὀλίγων ἀδικήματα πάση τῇ πόλει κοινὰ γίνεσθαι = νὰ θεωρῶνται τὰ ἀδικήματα τῶν ὀλίγων (= τῆς μειονότητος) ὡς κοινὰ συμπάσης τῆς πόλεως (= ὡς ἀπὸ κοινοῦ διαπραχθέντα ὑφ' ὅλης τῆς πόλεως). — ἄξιόν (ἔστι) = δίκαιόν (ἔστιν). — χρῆσθαι τούτοις, οἷς... = νὰ μεταχειρίζησθε ταῦτα τὰ μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων... — οὐδὲ ἢ πάσχ. ἄδ. κτλ. = οὐδὲ ὅσα πάσχοντες ἐνομίζετε ὅτι ἐπάσχετε ἄδικα, ὅταν πράττητε ταῦτα εἰς ἄλλους, νὰ νομίζετε δίκαια. — ἀλλά... ἔχετε, ἀντὶ ἀπρηφ. (ἔχειν) ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ ἄξιόν (ἔστι) ἐτέθη προστακτικῆ. — κατελθόντες = μετὰ τὴν κάθοδόν σας. — φεύγοντες = ὅτε ἦσθε ἐξόριστοι = ἐν τῇ ἐξορίᾳ. — περὶ αὐτῶν = περὶ ἐκείνων (δηλ. τῶν τριάκοντα). — ἀλλὰ τὴν αὐτὴν... εἶχετε, ἢ ἔννοια: ὅτε ἦσθε ἐν ἐξορίᾳ, εἶχετε τὴν γνώμην περὶ τῶν τριάκοντα ὅτι ὄφειλον οὗτοι νὰ τιμωρῶσι μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς πρότερον δημοκρατίας ἁμαρτάνοντας καὶ οὐχὶ πάντας· καὶ νῦν κατελθόντες ὀφείλετε νὰ ἔχητε τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ ὑμῶν αὐτῶν, ὅτι δηλ. ὀφείλετε νὰ τιμωρῆτε μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἁμαρτάνοντας καὶ οὐχὶ

πάντας τοὺς ἐν τῷ ἄστει μείναντας. — ἐκ τούτων γὰρ = τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχοντες. — ὁμόνοιαν πλείστην ποιήσετε = θὰ εἰσθε αἵτιοι πλείστης ὁμονοίας. — τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρότατα ψηφιεῖσθε = θὰ λάβητε μισητοτάτας ἀποφάσεις κατὰ τῶν ἐχθρῶν σας (δηλ. τῶν ὀλιγαρχικῶν, οἵτινες καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν δὲν εἶχον κατέλθει ἀκόμη).

§ 21—22.

Q. Solon

ἐνθυμηθῆναι... καὶ τῶν... γεγενημένων = νὰ σκεφθῆτε καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχουσι γίνεαι. — τὰ ἁμαρτήματα = τὰ λάθη, αἱ κακαὶ σκέψεις. — ἄμεινον, συναπτόν τῷ βουλευσασθαι = νὰ σκεφθῆτε καλύτερον. — περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν = περὶ τῶν ἰδικῶν σας συμπεφορότων. — ὅτε (= ὁπότε) ἀκούετε τοὺς ἐν ἄστει τὴν αὐτὴν γν. ἔχειν (δηλ. ἀλλήλοισ) = ὁσάνκις ἠκούετε ἐκ φήμης ὅτι οἱ ἐν ἄστει εἶχον τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους γνώμην (= ὅτι ὠμονόουν). — τῆς καθόδου = τῆς ἐπιστροφῆς (ἐκ τῆς ἐξορίας). — ἠγούμενοι = διότι ἐνομίζετε. — μέγ. κακὸν εἶναι τῆ ὕ. φυγῆ = ὅτι ἦτο μέγιστον κακὸν εἰς τὴν ἰδικὴν σας φυγῆν (διότι ἡ ἰδικὴ μας ὁμόνοια ἠμπόδιζε τὰ μέγιστα τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστροφὴν σας). — ἐπειδῆ, χρον. — τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας = ὅτι οἱ μὲν τρισχίλιοι — οἱ κοινωνοὶ δηλ. τῆς πολιτείας τῶν τριάκοντα (§ 16) — ἐφιλονίκουν πρὸς ἀλλήλους· τοῦτο ἐγένετο ἰδίως μετὰ τὴν ἦτταν αὐτῶν ἐν Μουνιχίᾳ. — τοὺς ἄλλους δὲ (= τοὺς δὲ ἄλλους) πολίτας ἐκ τοῦ ἄ. ἐκκεκηρυγμένους = οἱ δὲ ἄλλοι πολῖται (δηλ. πάντες πλὴν τῶν τρισχιλίων) ὅτι (ὡς ὑποπτοὶ εἰς τοὺς τριάκοντα) διὰ προκηρύξεως εἶχον ἐξορισθῆ ἐκ τοῦ ἄστεως· τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θηραμένου. — τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν αὐτ. γν. ἔχοντας = οἱ δὲ τριάκοντα ὅτι δὲν ὠμονόουν· τοῦτο ἀνκφέρειται εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἤριζον ὁ Κριτίας καὶ ὁ Θηραμένης. — πλείους δὲ ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὕμ. δ. ἢ τοὺς ὕ. πολ. = περισσότεροι δὲ ὅτι ἦσαν οἱ φοβούμενοι δι' ὑμᾶς (= οἱ φοβούμενοι μὴ συμβῆ τι εἰς ὑμᾶς) παρὰ οἱ πολεμοῦντες καθ' ὑμῶν· κατ' ἔννοιαν = ὅτι σεις

εἶχετε ἐν τῷ ἄστει μᾶλλον φίλους ἐνδιαφερομένους δι' ὑμᾶς παρὰ ἐχθρούς. — τότε ἤδη = τότε πλέον. — κατιέναι προσεδοκᾶτε = ἠλπίζετε ὅτι θὰ ἐπανέλθῃτε (ἐκ τῆς ἐξορίας). — παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην = ὅτι θὰ τιμωρήσῃτε τοὺς ἐχθρούς. — ταῦτα... ἄπερ ἐκείνους (δηλ. τοὺς ἐχθρούς) ἐωρᾶτε ποιοῦντας = ἀκριβῶς ταῦτα... τὰ ὅποια ἐδλέπετε ὅτι ἐπραττον ἐκεῖνοι (δηλ. ποῖα:). — ἠγούμενοι, μετχ. αἰτλγκ. — διὰ τὴν πονηρίαν = διὰ τὴν κακίαν. — σωθήσεσθαι... κατιέναι, συνωνυμία, ἣν ἐπεδίωξεν ὁ Λυσίας διὰ τὸ ἰσόκωλον. — διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύναμιν = διὰ τὰς πολεμικὰς δυνάμεις τῶν φυγάδων. *

§ 23—24.

τοῖς προ. γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλευέσθαι = ἔχοντες ὡς παρδείγματα τὰ πρότερον γεγενημένα (= τὰ παρελθόντα) νὰ σκέπτησθε. — περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι = περὶ τῶν μελλόντων νὰ γίνωσι = περὶ τῶν μελλόντων. — δημοτικωτάτους = προθυμοτάτους ὁπαδοὺς τῆς δημοκρατίας. — ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι, κατ' ἔννοιαν = θέλοντες νὰ βλέπωσιν ὑμᾶς ἐν ὁμονοίᾳ. — τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι = μένουσι πιστοὶ εἰς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας (αἵτινες ἐγένοντο τῷ 403 μεταξὺ τῶν ἐξ ἄστεως καὶ τῶν ἐκ Πειρικιῶς). — ταύτην = τοῦτο (τὸ ἐμμένειν δηλ. τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις). — σωτηρίαν... τιμωρίαν, παρονομασία: πρβλ. καὶ κατωτέρω: «πονηρίαν... σωτηρίαν». — τῶν ἐχθρῶν, δηλ. τῶν φυγάδων ὀλιγαρχικῶν, οἵτινες παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἀμνησίαν δὲν εἶχον ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα. — αὐτοῖς, δηλ. τοῖς ἐχθροῖς. — χαλεπώτερον = χειρότερον, δυσαρεστότερον. — τούτων, β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ὅστις ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ἢ πυνθάνεσθαι... αἰσθάνεσθαι = παρὰ ταῦτα, παρὰ δηλ. νὰ μανθάνωσι... νὰ ἐννοῶσι. — τῶν πραγμάτων = τῆς διοικήσεως. — οὕτω διακειμένους τοὺς πολίτας = ὅτι οὕτω διάκεινται (πρὸς ἀλλήλους) οἱ πολῖται. — ὥσπερ μηδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γεγενημένου = ὡς ἐὰν δὲν εἶχε γίνει ποτὲ κανὲν πρά-

πονον μετξὺ των.—οἱ φεύγοντες=οἱ φυγάδες (ὀλιγαρχικοί).—
 τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλήσθαι καὶ ἠτιμῶ-
 σθαι βούλονται=ἐπιθυμοῦσι νὰ εἶναι ἕσον τὸ δυνάττον πλείστοι
 ἐκ τῶν ἄλλων πολιτῶν (τῶν ἐν τῷ ἄστει δηλ. ὄντων) καὶ διαβε-
 βλημένοι καὶ ἐστερημένοι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων των.—
 ἐλπίζοντες=διότι ἐλπίζουσιν.—εὐδοκιμεῖν=νὰ ἔχωσιν ὑπόληψιν.
 —δέξαιντο ἄν (δηλ. οἱ φεύγοντες), κατ' ἔννοιαν = εὐχαρίστως
 ἤθελον ἴδει.—μέγα δύνασθαι=νὰ ἔχωσιν ἐπιρροήν.

§ 25 — 26.

τῶν μετὰ τοὺς τετρ. πραγμάτων=τῶν συμβάντων μετὰ τοὺς
 τετρακοσίους· ἐννοεῖ τὴν διαγωγὴν τῶν συκοφαντῶν ἐν τῇ πρὸ
 τῶν τριάκοντα (ἀπὸ τοῦ 411—404) δημοκρατίᾳ.—ἃ μὲν... συμ-
 βουλεύουσι, δηλ. ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀντιπάλων των.—οὔτοι,
 δηλ. οἱ κατήγοροι τοῦ ῥήτορος, οὔτινες εἶναι οἱ κατωτέρω μνη-
 μονευόμενοι συκοφάνται (Ἐπιγένης, Δημοφάνης καὶ Κλεισθένης).
 —οὐδεπώποτε=οὐδέποτε ἀκόμη (οὔτε δηλ. ἐν δημοκρατίᾳ οὔτε
 ἐν ὀλιγαρχίᾳ).—ὑμῖν ἐλυσιτέλησεν=ὠφέλησαν ὑμᾶς.—ἃ δ' ἐγὼ
 παραινῶ, δηλ. τὴν ὁμόνοιαν.—ἀμφοτέραις... ταῖς πολιτείαις,
 δηλ. τῇ δημοκρατίᾳ καὶ τῇ ὀλιγαρχίᾳ.—καρπωσαμένους τὰς τῆς
 π. συμφορᾶς=ὅτι ὠφελήθησαν ἐκ τῶν συμφορῶν τῆς πόλεως.—
 ἐνίων... ἀκρίτων θάνατον καταψηφ.=νὰ καταδικάσῃτε τινεὺς εἰς
 θάνατον ἄνευ δίκης.—ἔπεισαν, δηλ. οἱ μνημονευθέντες ἀνωτέρω
 συκοφάνται.—δημεῦσαι τὰς οὐσίας, οἱ δημαγωγοὶ ἠρέσκοντο εἰς
 τὴν δήμευσιν, διότι ἐκ τῶν δήμευμένων οὐχὶ μικρὸν μέρος ἐλάμ-
 βανον καὶ αὐτοί.—τοὺς δ' ἔξελ. καὶ αἱ. τῶν πολιτῶν=ἄλλους δ'
 ἐκ τῶν πολιτῶν νὰ φυγαδεύσῃτε καὶ νὰ στερήσῃτε τῶν πολιτικῶν
 δικαιωμάτων.—τοιούτοι = ἄνθρωποι τοιοῦτου εἴδους, τοιαῦτα
 ὑποκείμενα.—ὥστε τοὺς μὲν ἡμαρτ... ἀφιέναι=ὥστε ἐκείνους μὲν,
 οὔτινες εἶχον διαπράξει ἁμαρτήματα (=τοὺς ἐνόχους) ν' ἀφίνωσι
 (νὰ μὴ καταδιώκωσι δηλ. αὐτοὺς δικαστικῶς). — τοὺς δὲ μηδὲν
 ἡδικ... ἀπολλύναι = τοὺς δὲ ἀθώους — ἐπειδὴ οὔτοι (οἱ ἀθῶοι)

πεποιθότες εἰς τὴν ἀθρότητα των δὲν ἤθελον νὰ δίδωσι χρήματα—
νὰ καταστρέψωσι (ἐπιφέροντες τὰ μνημονευθέντα εἶδη ἀπωλείας,
ἦτοι θάνατον, δήμευσιν οὐσίης, φυγὴν, ἀτιμίαν).—εἰς ὑμᾶς εἰσιόν-
τες=παρουσιαζόμενοι πρὸ ὑμῶν (ὡς κατήγοροι)· κατ' ἔννοιαν =
εἰσάγοντες αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον.—οὐ πρότερον ἐπαύσαντο,
ἕως (=πρὶν) = δὲν ἔπαυσαν πρότερον, εἰ μὴ ἀφ' οὗ... — εἰς
στάσεις=εἰς ἐσωτερικὰς διχονοίας.

§ 27.

οὕτως διετέθητε=εἰς τοιαύτην θέσιν περιήλθετε (δηλ. κατὰ τὰ
ἔτη 404 καὶ 403). — τοὺς φεύγοντας κατεδέξασθε=τοὺς φυγά-
δας ἐδέχθητε πάλιν εἰς τὴν πατρίδα.—τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους
ἐποιήσατε=τοὺς ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων
ἀποκατεστήσατε εἰς αὐτὰ (τὰ πολιτικά των δικαιώματα).—τοῖς δ'
ἄλλοις... ὤμνυτε=πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους (δηλ. τοὺς μὴ ὄντας ἐν τοῖς
φυγάσι καὶ τοῖς ἀτίμοις) ὠρκίζεσθε· ὁ παρατκ. ἐνταῦθα, διότι ἡ
ὀρκωμοσία πολλάκις ἐπανελκιδάνατο.—τελευτῶντες=τελευταῖον.
—ἡδὶον ἄν... ἐτιμωρήσασθε=μετὰ μεγαλυτέρας εὐχαριστήσεως
ἠθέλετε τιμωρήσει (ἐάν δηλ. ἠδύνασθε). — ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ,
δηλ. τῶν τετρακοσίων (ἐν ἔτει 411).—ἡδη = τὴν πλῆθον (μετὰ
τὰ παθήματα τῆς τελευταίας δεκαετίας).—διὰ τοὺς μὲν... = διὰ
μὲν τοὺς...—ἀδίκως πολιτευομένους... συκοφαντοῦντας, κατὰ
ταῦτα ὡς καταστροφεῖς τῆς μὲν ὀλιγαρχίας θεωροῦνται οἱ ἀδι-
κοῦντες, τῆς δὲ δημοκρατίας οἱ συκοφαντοῦντες. — δῖς, δηλ. τῷ
411 καὶ 404. — οἷς... πειθομένοις, τὸ οἷς ἀντικμ. τοῦ πειθο-
μένοις (ὑμῖν), ὑπερ ἕξαρτ. ἐκ τοῦ ἔλυσιτέλησε· ἀντὶ μετχ. ἀνεμέ-
νετο ἀπαρφ. = οἷς οὐδὲ ἅπαξ ἔλυσιτέλησε πείθεσθαι = εἰς τοὺς
ὁποίους νὰ ὑπακούητε οὐδὲ ἀπαξ σᾶς ὠφέλησε· κατ' ἔννοιαν =
ἀφ' οὗ οὐδὲ ἅπαξ ὠφελήθητε πεισθέντες εἰς αὐτούς.

§ 28.

οἱ μεγίστην δόξ. ἔχοντες κτλ.=ἐκεῖνοι, οἵτινες ἦσαν ἐν μεγίστῃ

τιμῇ καὶ εἶχον ἀναλάβει μεγίστους κινδύνους καὶ πλείστας εὐεργεσίας εἶχον πράσσει εἰς ὑμᾶς. Νοοῦνται ὁ Θρασύβουλος, ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Ἀρχίνος.—τῷ ὑμ. πλήθει διεκελεύσαντο = πρόετρεψαν τὸ ἰδικόν σας πλῆθος.—ταύτην (= τοῦτο) δημ. εἶναι φυλακὴν=ὅτι τοῦτο (δηλ. τὸ ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις) εἶναι ὀχύρωμά τῆς δημοκρατίας.—τοῖς μὲν ἐξ ἄστεως... τοῖς δ' ἐκ Πειραιῶς, διὰ τοῦ α' νοοῦνται οἱ ὀλιγαρχικοί, διὰ τοῦ β' οἱ δημοκρατικοί. — ὑπὲρ τῶν παρελθ. ἄδειαν ποιήσιν, ὡς ὑπκμ. τοῦ ἀπρμφ. ποιήσιν, τοῦ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ νοουμένου εἶπον, νοητέον τὸ τοῦτο (δηλ. τὸ ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις)=εἶπον ὅτι τοῦτο θὰ φέρῃ εἰς τοὺς ἐξ ἄστεως ἀτιμωρησίαν διὰ τὰ παρελθόντα ἐγκλήματα. — οὕτως, ἐάν δηλ. ἐμμένωσιν ἐν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις. — τὴν πολιτείαν ἂν παραμείναι = ὅτι ἡ δημοκρατία ἤθελε παραμείνει. — οἷς... ἂν πιστεύοιτε = εἰς τούτους δὲ δύνασθε νὰ δίδητε πίστιν. — τούτοις, δηλ. τοῖς κατηγοροῖς.—φεύγοντες=φυγάδες.—δι' ἑτέρους=τῇ ἐνεργείᾳ ἄλλων ἀνθρώπων (δηλ. τῶν ἐκ Πειραιῶς).—ἐσώθησαν=ἐπανήλθον σῶοι εἰς τὴν πατρίδα.

§ 29—30.

τούς... ἔχοντας τῶν ἐν ἄστει μεινάντων... φαν. γεγενῆσθαι=ὅτι ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων, οἵτινες εἶχον τὴν αὐτὴν μὲ ἐμὲ γνώμην, ἔχουσι γίνεαι φανεροί (=ἔχουσι φανῆ). — ὁποῖοί τινές εἰσι πολῖται, κατ' ἔννοιαν = πόσον καλοὶ πολῖται εἶναι· περὶ τῆς ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ διαγωγῆς τοῦ ὁ ῥήτωρ ὠμίλησεν ἐν § 12—17.—τούτων... θαυμάζειν=διὰ τούτους (δηλ. τοὺς συκοφάντας)... νὰ θαυμάζῃ τις.—ὅ τι ἂν ἐποίησαν=τί θὰ ἔκαμνον. — τῶν τριάκοντα γενέσθαι = νὰ γίνωσιν ἐκ τῶν τριάκοντα. — δημοκρατίας οὔσης = ὅτε εἶναι (τεκτικῇ καὶ νόμιμῳ) δημοκρατία (ἐν ἣ παραρῶμα [§ 17] τιμωροῦνται τὰ ἀμαρτήματα).—ἐκεῖνοις, δηλ. τοῖς τριάκοντα.—πολλὰς ἀρχὰς ἄρχοντες=ἂν καὶ εἶχον πολλὰ ὑπουργήματα. — οὐδεμιᾶς, δηλ. ἀρχῆς. —

εὐθύνην=λογοδοσίαν (πρβλ. § 11).—ὑποψίαν... πεποιθήκασιν=δυσπιστίαν ἔχουσι διεγείρει. — πόλεμον κατηγορέλασι = ἔχουσι κηρύξει πόλεμον (δηλ. καταδίωξιν ἀθῶων πολιτῶν).—διὰ τούτους δέ, μετάβασις ἐξ ἀναφορικοῦ λόγου (οἷ) εἰς δεικτικόν (ὡς καὶ ἐν § 11 «ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς»).—ἄπιστοι τοῖς Ἑλλ. γεγενήμεθα, κατ' ἔννοιαν = ἔχομεν χάσει τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἑλλήνων (δηλ. τῶν συμμάχων).

§ 31—32.

ὄντες... καὶ οὐδὲν διαφέροντες, μετχ. ἐνδτικ. = ἂν καὶ ἦσαν καὶ οὐδόλως διέφερον. — πλὴν ὅτι = εἰ μὴ κατὰ τούτο, ὅτι.—ἐκεῖνοι, δηλ. οἱ τριάκοντα.—ὀλιγαρχίας οὔσης=ἔτε ἦτο ὀλιγαρχία=ἐν ὀλιγαρχίᾳ.—ὥνπερ οὗτοι, δηλ. ἐπιθυμοῦσι=ἔσα ἀκριδῶς οὗτοι (δηλ. οἱ κατήγοροι) ἐπιθυμοῦσι.—οὗτοι δὲ καὶ δημ. (δηλ. οὔσης) τῶν αὐτῶν (δηλ. ἐπιθυμοῦσι)=οὗτοι δὲ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ ἐπιθυμοῦσι τὰ αὐτά.—ὥνπερ ἐκεῖνοι, δηλ. ἐπεθύμουν.—χοῖναι=ἔτι ὀφείλουσι(=ἔτι ἔχουσι καθήκον).—ὥσπερ τῶν μὲν ἄλ. ἀδικούντων, ἄριστοι δὲ ἄνδ. αὐτ. γεγ. = ὡς ἐάν πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἠδίκουν, αὐτοὶ δὲ μόνον εἶχον δειχθῆ (=ἦσαν) ἄριστοι ἄνδρες.—τούτων οὐκ ἄξι. θαυμάζειν=διὰ τούτους δὲν εἶναι ἄξιον (=δὲν πρέπει) νὰ θαυμάζη τις· τούτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντίφασις πρὸς τὸ ἐν § 30 «τούτων ἄξιον θαυμάζειν»· διότι μετὰ τὸ ἐν § 30 θαυμάζειν ἀκολουθεῖ ὑπόθεσις ἀπραγματοποίητος.—δυῶν δέ, δηλ. ἄξιον θαυμάζειν=ἀλλὰ δι' ὑμᾶς (πρέπει νὰ θαυμάζη τις).—ὅτι οἴεσθε μὲν δημ. εἶναι, γίγν. δὲ=διότι νομίζετε ἔτι ὑφίσταται δημοκρατία, ἐν ᾧ γίνεται...—οὗτοι, δηλ. οἱ συκοφάνται.—δίκην διδάσαι=τιμωροῦνται· ποῖον τὸ ἐνεργητικόν του;—οὐχ οἷ... ἀδικούντες=οὐχὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠδίκουν.—ἀλλ' οἱ μὴ διδόντες = ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν θέλουσι νὰ δίδωσι (τοῖς συκοφάνταις).—τὰ σφ. αὐτῶν=τὰ χρήματά των.

§ 33—34.

δέξαιντ' ἂν=εὐχαρίστως ἤθελον ἴδε: (πρβλ. § 24).—δι' ἄλλους

==τῇ ἐνεργείᾳ ἄλλων.—ἡγούμενοι==διότι νομίζουσιν.—διὰ τοὺς ἐκ Πειραιῶς = ἕνεκα (τῆς ἰσχύος) τῶν ἐκ Πειραιῶς (ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων εἶναι).—αὐτοῖς ἐξεῖναι π.—ἔτι ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς (δηλ. τοὺς συκοφάντας) νὰ πράττωσι.—δι' ἐτέρους = τῇ ἐνεργείᾳ ἄλλων (ἰδίᾳ τῶν ἐξ ἄστεως). — τοὺτους μὲν ἐπιλύσεσθαι (= ἐπιλυθῆσεσθαι), τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἡγούμενοι = ἔτι οὗτοι μὲν (δηλ. οἱ συκοφάνται) θὰ χάσωσι τὴν δυνάμιν των τὸ ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. — ἀπ' οὗ εἶναι ταυτοπροσωπία — ἔπρεπε νὰ τεθῆ κατ' ὀνομαστ. ἐτέθη δ' ὅμως κατ' αἰτιατκ. διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐκείνους. — ἐκείνους δὲ μείζον δυνῆσεσθαι = ἐκείνοι δὲ (δηλ. οἱ ἕτεροι) ἔτι θ' ἀποκτήσωσι μεγαλυτέραν ἐπιρροήν.—διὰ τὸ αὐτὸ = διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν (διὰ τὸν φόβον δηλ. μὴ χάσωσι τὴν δυνάμιν των, ἐὰν δι' ἄλλων γίνηται ἀγαθόν τι ὑμῖν).—πάντες ἐμποδῶν εἰσι=πάντες εἶναι ἐμπόδιον (=ἀντιπολιτεύονται).—ἐὰν τις δι' ἄλλων ἀγ. ὑμῖν φαίνεται, κατ' ἔννοιαν = ἐὰν τῇ βοήθειᾳ ἄλλων (ἰδίᾳ τῶν ἐξ ἄστεως) πρέχεται ἀγαθόν τι εἰς ὑμᾶς.—λανθάνειν = νὰ ἀποκρύπτονται.—μὴ δοκοῦντες=ἐὰν δὲν φαίνονται. — τὰ μὲν... τὰ δὲ = ἐν μέρει μὲν... ἐν μέρει δέ. — ἐτέρων πολλῶν ἀκούετε = πρὸς πολλῶν ἄλλων ἀκούετε (τοῦτο).

§ 35.

ἡμεῖς, ὁ ῥήτωρ δηλ. καὶ οἱ συμπατριῶταί του.—πρὸς πάντας τοὺς πολίτας=ὡς πρὸς ὅλους τοὺς πολίτας (τοὺς μὴ ἀποκεκλεισμένους ὑπὸ τῆς ἀμνηστίας).—ὑμᾶς, ὑποκμ. τοῦ ἐμμένειν=σεῖς νὰ μένητε πιστοί. — ὅμως δέ... συγγνώμην ἔχομεν = ἀλλ' ὅμως συγχωροῦμεν (διότι σεῖς παραδαίνοντες τὴν ἀμνηστίαν τιμωρεῖτε τοὺς ἀξίους τιμωρίας).—τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δ. διδόντας = ἔτι τιμωρεῖτε τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν (τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα δηλ. γενομένων).—τῶν τότε περὶ ὑ. γεγ. μεμν.=ἐνθυμούμενοι τὰ τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) πρὸς ὑμᾶς γινόμενα ἀδικήματα.—τοὺς μηδὲν αἰτίους... τιμωρούμενοι=ἔτι τιμωρεῖτε τοὺς παντάπασιν ἀθώους.—ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικούσι = ὁμοίως ὡς τοὺς ἀδι-

κοῦντας. — εἰς ὑποψίαν καταστήσετε..., τὸ νόημα τῶν ἐλλειπου-
σῶν ὀλίγων—κατὰ πᾶσαν πιθανότητα—λέξεων τοῦ ἐπιλόγου θὰ
ἦτο περίπου τὸ ἐξῆς: θὰ μᾶς φέρητε εἰς ὑποψίαν, ὅτι αἱ συνθη-
και καὶ οἱ ἔρκοι οὐδεμίαν προστασίαν παρέχουσι, καὶ εἰς τὴν
ἀνάγκην νὰ λάβωμεν ἰδικὰ μᾶς μέτρα· ἀλλὰ τοῦτο θὰ φέρῃ ἡμᾶς
ἐκ τῆς ὁμονοίας, ἣν ἤδη ἔχομεν, εἰς νέαν στάσιν.

IV.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Plotinianos

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ ἄλλα νῦν πολυάριθμα εὐεργετικά καθιδρύματα· ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμου νὰ παρέχωσι χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδύνατον πολίτην· τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτήσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, ὅπερ ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον ὅμως τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο εἰς ὀβολὸς (= 12 1/2 λεπτά) καθ' ἑκάστην (§ 26). Ἀλλὰ πρὸς λήψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὄφειλε πᾶς θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλλῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἴτησιν βοήθειας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἧτις ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδυνάτους, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἄξιοι τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγγεῖλῃ (= καταγγεῖλῃ) τὸν αἰτούμενον ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας πρὸ τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλὴ ἀπεφάσιζε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὼν τοῦ βοηθήματος ἀδυνάτος ὄφειλε νὰ ὑποβάλληται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῇ πολλάκις ὡς τοιοῦτος (§ 26) καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολι-

τείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν γιγνομένην ὅμως νῦν δοκιμασίαν κατήγγειλέ τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) ὅτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι σωματικῶς ἱκανὸς καὶ εὐπορος, καὶ 2) ὅτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπικουρίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, ὃν χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν· γενικῶς μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὗτος ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 403, διότι ἐν § 25 μνημονεύονται οἱ τριάκοντα, ἐφ' ὧν ὁ ἀδύνατος ἔφυγεν εἰς τὴν ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίδα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1.

οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν=σχεδὸν χρεωστῶ χάριν· τοῦτο, ὅτι δηλ. ὁ κατηγορούμενος χρεωστεῖ χάριν εἰς τὸν κατήγορον, διότι ἐνέπλεξεν αὐτὸν εἰς δίκην, δὲν περιμένει ποτέ τις ν' ἀκούσῃ ἀπὸ κατηγορουμένου. Σχῆμα ἀπροσδόκητον (πρβλ. προοίμιον τοῦ ὑπὲρ Μαντιθέου λόγου § 1).—ὅτι=διότι. —ἀγῶνα=δίκην. —οὐκ ἔχων, ἐνδοτική μετχ.=ἔν καὶ δὲν εἶχον.—πρόφασιν=ἀφορμὴν.—ἐφ' ἧς (δηλ. στηριζόμενος)...δοίην=ἵνα ἐπὶ ταύτης στηριζόμενος δώσω.—τοῦ βίου λόγον δοίην, τοῦτο λεγόμενον ὑπὸ ταπεινοῦ ἀναπήρου κινεῖ τὴν θυμηδίαν τῶν βουλευτῶν· διότι ὁ λόγος περὶ λογοδοσίας τοῦ βίου, ἂν λέγηται ὑπὸ ἐπισήμου προσώπου, ἔχει τὴν θέσιν τοῦ οὐδεμῖαν ὅμως θέσιν ἔχει λεγόμενος ὑπὸ ταπεινοῦ ἀναπήρου, οὐτινος ὁ βίος οὐδεμίαν σπουδαιότητα ἔχει διὰ τοὺς λοιποὺς Ἀθηναίους.—νυνὶ=τώρα δά—διὰ τοῦτον, δηλ. τὸν κατήγορον.—πρότερον οὐκ ἔχων...νυνὶ εἴληφα, ἀντίθεσις. —ψευδόμενον...βεβιωκότα, αἰ μετχ. ἐκ τοῦ ἐπιδειξαι, ὅπερ ἐκ τοῦ πειράσομαι = θὰ προσπαθήσω ν' ἀποδείξω ὅτι οὗτος μὲν ψεύδεται, ἐγὼ δὲ ὅτι ἔχω ζήσει.—ἐπαίνου...ἢ φθόνου, ἀπροσδόκητον· ἀνεμένετο ἀντὶ φθόνου ἢ λέξις ψόγου, διότι αὕτη εἶναι ἢ ἀντίθετος τῇ λέξει ἐπαίνου. Διὰ τῶν ἀπροσδοκῆτων καὶ ἀντιθέσεων, ἅτινα πολλὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ λόγῳ τούτῳ, κατορθοῖ ὁ ῥήτωρ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν βουλευτῶν. — δι' οὐδὲν ἄλλο...ἢ διὰ φθόνον, ἀντίθεσις.

§ 2—3.

ὅστις τούτοις φθονεῖ=ὁ φθονῶν τούτους.—τίνος...πονηρίας, ἢ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων· ὁ τοιοῦτος δοκεῖ ὑμῖν τίνος ἂν πονηρίας ἀποσχέσθαι;—ὁ τοιοῦτος φαίνεται εἰς ὑμᾶς ὅτι ἤθελεν ἀποσχεῖ τίνος πονηρίας· ἢ ἔννοια· ὁ τοιοῦτος ἤθελεν εἶναι πονηρό-

τατος.—οὐ γάρ, ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τὸ προηγούμενον νόημα: μοι φαίνεται ὅτι μοι παρεσκευάσε τὸν κίνδυνον διὰ φθόνον.—οὐ . . . συκοφαντεῖ, διότι οὐδὲν ἔχει νὰ λάβῃ ὁ κατήγορος παρὰ τοῦ ἀναπήρου ὡς ὄντος πτωχοῦ.—τιμωρεῖται, ἀποπειρατικὸς ἐνεστώως=προσπαθεῖ νὰ ἐκδικηθῇ.—οὔτε φίλω οὔτε κτλ.=οὔτε ὡς φίλον οὔτε ὡς ἐχθρὸν εἶχόν ποτε ἕως τώρα αὐτόν.—ἦδη, δηλ. ὅτε οὔτε χρηματισμὸς οὔτε ἔχθρα ἦσαν τὰ ἐλατήρια τῆς κατηγορίας.—τοιαύτη κεχημένος συμφορᾶ—ἂν καὶ ἔχω περιπέσει εἰς τοιαύτην συμφορᾶν.—τούτου, δηλ. τοῦ κατηγόρου.—καὶ γάρ . . ., ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τὴν ἔννοιαν: προσεπάθησα μεθ' ἕλγην τὴν συμφορᾶν μου νὰ γίνω καλὸς πολίτης.—τοῖς...ἐπιτηδεύμασιν=διὰ τῶν ἔργων, διὰ τῶν ἀρετῶν.—ἰᾶσθαι, ἐνταῦθα= νὰ ἐξουδετερώνη τις.—οἶμαι δεῖν...ἰᾶσθαι, ἠθικὴ ἀρχή. Τοιαῦτα ἠθικὰ ἀξιώματα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἀναπήρου κινουσι τὴν θυμηδίαν τῶν βουλευτῶν.—ἔξ Ἰσου τῆ συμφορᾶ=ὁμοίαν (τὴν διάνοιαν) πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἔχον τὴν συμφορᾶν.—καὶ τὸν ἄλλον, δηλ. τὸν ἠθικόν.—διάξω, δηλ. ὁμοίως πρὸς τὸν σωματικὸν βίον ἢ ἔννοια: ἐὰν εἶμαι καὶ πνευματικῶς ἀνάπηρος, ὡς εἶμαι καὶ σωματικῶς, οὐδόλως θὰ διαφέρω τοῦ κατηγόρου· ἐπομένως ὁ κατήγορος εἶναι πνευματικῶς ἀνάπηρος, ἐν ᾧ σωματικῶς εἶναι ἀρτιμελής.—ἔξω-διάξω-διοίσω, ὁμοιοτέλετον.—διοίσω, μέλ. τοῦ διαφέρω.

§ 4—5.

περί...τούτων, δηλ. τῶν ἐλατηρίων τοῦ κατηγόρου.—τοσαῦτα =τόσα μόνον.—ὡς ἂν οἶός τ' ᾧ =ὡς ἂν δύνωμαι· ἐπιτείνει τὸ ὑπερθ. διὰ βραχυτάτων=ὄσφ τὸ δυνατὸν συντομώτατα.—γάρ, ἐπεξηγηματικὸς.—οὐ δικαίως=ἀδίκως.—τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον, βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 115.—τῷ σώματι δύνασθαι καί. . . ἀδυνάτων, δὲν εἶναι ταυτολογία, διότι=(λέγει) ὅτι κατὰ τὸ σῶμα εἶμαι ἰσχυρὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀνήκω εἰς τοὺς ἀδυνάτους.—τοιαύτην=τόσφ προσοδοφόρον.—τοῦ διδομένου, δηλ. ἀργυρίου· ἢ μετχ. κατ' ἐνεστώτα, διότι τὸ ἀργύριον ἐδίδετο περιοδικῶς καθ'

ἐκάστην πρυτανείαν. — τεκμηρίοις = ὡς ἀποδείξει· κτηρμ. τοῦ ἀντικ. «ὄτι... ἀναβαίνω... ὄτι δύναμαι». — ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀν. — ἵππεύω. — ἐν τῇ τέχνῃ = διὰ τῆς τέχνης. — δύναμαι... δυναμένοις, λογοπαίγνιον. — συνεῖναι, τοῦ ῥ. σύνειμι = συναναστρέφομαι. — ἀναλίσκειν, δηλ. χρήματα.

§ 6.

τήν... εὐπορίαν, εἰρωνικῶς λέγεται τοῦτο = τήν ἐκ τῆς τέχνης δῆθεν εὐπορίαν μου. — βίον = πόρον ζωῆς. — τυγχάνει, δηλ. ὦν. — κάγω, ὁ καὶ ἐτέθη, διότι ἡ προηγουμένη ἔννοια = ὥσπερ καὶ ὑμεῖς ἴστε. — κατέλιπεν οὐδέν, ἀπροσδόκητον· μετὰ τὸ κατέλιπεν ἀνεμένετο λέξις τις δηλωτικῆ χρηματικοῦ ποσοῦ. — τρέφων, ὡς χρηστὸς υἱός. — τρίτον ἔτος τουτί = ἤδη πρὸ δύο ἐτῶν συναπτεόν τῷ τελευτήσασαν. — οὐπω εἰσίν, τοῦτο λεγόμενον ὑπὸ ἀνδρός, ὅστις καὶ γέρον ἦτο (πρβλ. § 7, § 16-18) καὶ ἀσθενής, ἐμβάλ- λει γέλωτα τοῖς βουλευταῖς. — οἱ με θεραπεύσουσι, τελικ. ἀναφορικ. πρότασις = ἵνα αὐτοὶ με περιποιηθῶσι. — κέκτημαι = ἔχω. — βραχέα... ὠφελεῖν = ν' ἀποφέρῃ ἀσήμαντον ὠφέλειαν. — ἦν αὐτὸς μέν... τὸν διαδεξ. δὲ αὐτὴν, παρατηρητέα ἡ μετάδοσις ἐκ τοῦ ἀναφορικοῦ λόγου εἰς τὸν δεικτικόν. — χαλεπῶς ἐργάζομαι, λόγῳ τῆς ἡλικίας καὶ ἀσθενείας (§ 7). — τὸν διαδεξόμενον (= τὸν μέλλοντα νὰ διαδεχθῇ, νὰ συνεχίσῃ), δηλ. δοῦλον, ὃν ὁ ἀνάπηρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ, ἵνα συνεχίσῃ τὴν τέχνην καὶ κατὰ τὸ γῆρας παρέχῃ αὐτῷ τὰναγκαῖα. Τοιοῦτοι δοῦλοι ἐπωλοῦντο ἀντὶ 5-6 μνῶν. — κτήσασθαι = ν' ἀγοράσῃ. — ἦν... ἀφέλησθέ με, παρατηρητέα ἡ μετὰ δύο αἰτιατικ. σύνταξις τοῦ ἀφέλησθε. — ὑπὸ τῇ δυσχ. γεν. τύχῃ = νὰ περιπέσω εἰς τὴν δυστυχεστάτην τύχην, δηλ. ν' ἀποθάνω ἐκ τῆς ἀσιτίας.

§ 7—8.

μή... ἀπολέσητε, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ σῶσαι· ἡ ἀπώλεια τῆς καθ' ἐκάστην ἐπικουρίας ἦτο· πράγματι διὰ τὸν ἀδύνατον ἴση

πρὸς καταστροφὴν.— ἔστιν = εἶναι δυνατόν.—μηδὲ ἄ... ἀφέλησθε, δηλ. ἐμέ.— μᾶλλον ἐρωμένῳ = δυνατωτέρῳ.—γιννόμενον, κατ' ἐνεστώτα, διότι ἤδη ἤρχιζε νὰ γίνηται πρεσβύτερος καὶ ἀσθενέστερος.— μηδέ, συναπτέον τῷ ἀποδιώξετε.— κακόν = σωματικόν ἐλάττωμα.—δοκοῦντες = οἱ ἐδοκεῖτε.—τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακ., δηλ. τοὺς ἀδυνάτους.— ἡ συμφορὰ, δηλ. ἡ ἀδυναμία τοῦ σώματος.—ἐφαινόμην λαμβάνων = ἐλάμβανον.—προσγίγνεται, δηλ. πρὸς τῇ ἀπλῇ συμφορᾷ.

§ 9.

εἰ γὰρ ἐγώ... ταῦτα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ ἀναπήρου φαίνονται βεβαίως πολὺ κωμικὰ εἰς τοὺς βουλευτάς. — χορηγός, λέγεται ὁ καταβάλλων τὰς δαπάνας πρὸς παρασκευὴν χοροῦ (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 55).—εἰ... προκαλεσαίμην = ἐὰν ἤθελον προκαλέσει.—εἰς ἀντίδοσιν, περὶ τῆς ἀντιδόσεως βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 56-57.— μᾶλλον, ἐπαυξάνει τὴν σημασίαν τοῦ ἂν ἔλοιτο.— δεινόν = ἄτοπον.— ὦν ἐγὼ λέγω τύχοι υἱ γ., δηλ. ἡ πρόκλησις ἀντιδόσεως ἐν χορηγίᾳ τραγῳδοῖς. — ὁμολογεῖν ἂν, ἐκ τοῦ δεινόν ἐστι = νὰ ἤθελεν ὁμολογεῖ· ὁ ἂν ἐν τῷ ἀπρμφ., διότι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὑποθετκ. λόγου εἰ... τύχοι· ἄνευ τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ ἀπρμφ. ὁ ὑποθετκ. λόγος θὰ εἶχεν: εἰ... τύχοι, ὁμολογοίη ἂν.—τοιούτον εἶναι = ὅτι εἶμαι τοιούτος (δηλ. πτωχός).—καὶ ἔτι πον.=καὶ μάλιστα ἀκόμη ἀθλιώτερος (ὑπὸ οἰκονομικῆν ἔποψιν).

§ 10.

οὔτε τὴν τύχην δείσας = χωρὶς οὔτε τὴν τύχην νὰ φοβηθῇ (διότι αὕτη κοινὴ εἶναι τοῖς πᾶσι, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο δυνατόν καὶ οὗτος νὰ περιπέσῃ εἰς συμφορὰν). — οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθεῖς, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ ὑμῶν κατηγορῶν τοιαύτην μωρὰν κατηγορίαν. — οὐ πολὺς ὁ λόγος, δηλ. εἶη ἂν. — ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι κτλ., διὰ τούτων ἐξυψοῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ ἀνά-

πηρος, ἵνα κινήσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν βουλευτῶν· ἀλλ' ἡ ἐξύψωσις ἐνέχει τι τὸ κωμικόν· κωμικὸν δὲ εἶναι ὁ λόγος, ὃν παρουσιάζει ὁ ἀνάπηρος κινουντα αὐτὸν νὰ ἱππεύῃ· ἡ γενικὴ δηλ. ἡθικὴ ἀρχὴ ὅτι οἱ ἔχοντες δυστύχημά τι κτλ.—δυστύχημα=σωματικὴν βλάβην.—φιλοσοφεῖν=σκέπτεσθαι.—ὥς, ἐπιτείνει τὸ ὑπερθετικόν=ἄσπον τὸ δυνατὸν.—ὄν, δηλ. τῶν ἐχόντων τι δυστύχημα.—ἐγώ, δηλ. εἰμί.—περιπετωκῶς, μετχ. αἰτιλγκ.—ταύτην, καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ ἰαστώνην ἀντὶ τοῦτο, δηλ. τὸ ἱππεύειν.—ἰαστώνην=ἀνακουφισμόν.—τῶν ἀναγκαίων, γενκ. διαιρητκ. τοῦ μακροτέρας· καθ' ἔννοιαν=εἰς τὰς ἀναγκαίας τῶν ὁδῶν τὰς μακροτέρας· διότι εἰς τὰς ἀναγκαίας καὶ βραχυτέρας ὁδοὺς ἐπορεύετο πεζῇ.

§ 11 — 12.

ἕβριν = ὑπερηφάνειαν. — ὡς οὗτός φησιν, ὁ κατήγορος ἀνωτέρω (§ 5) ἀνέφερε τὸ ἱππεύειν ὡς τεκμήριον τῆς σωματικῆς δυνάμεως τοῦ κατηγορουμένου, καὶ οὐχὶ ὡς τεκμήριον ἕβρειως, ὡς ἐνταῦθα διασχυρίζεται. — ἐπ' ἀστράβης, ἀστράβη κυρίως = ἀναπτυκτικὸν ἐπίσαγμα· εἴτα=ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα· τὴν β' σημασίαν ἔχει ἐνταῦθα. — ἂν ὠχούμην = θὰ ἱππεύον. — ἄλλοτριούς ἱππους=ξένους ἱππους (ἐπὶ μισθῷ διδομένους). — ἀνέβαινον, δηλ. ἂν. — τοιοῦτον, δηλ. ἡμίονον ἔχοντα ἐπίσαγμα. — τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν=διότι τί κυρίως θὰ ἔλεγεν. Ὁ κατήγορος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ διὰ τὴν ἀστράβην τοῦ ἀναπήρου, διότι αὕτη θὰ ἦτο ἀπαραίτητος αὐτῷ διὰ τὴν ἀναπηρίαν του. — ἠτημένους = δεδανεισμένους. — ὅτι μὲν δυοῖν κτλ., εὐτράπελον συμπέρασμα: ἐὰν τὸ ἱππεύειν εἶναι σημεῖον δυνάμεως, τότε δεῖ εἶναι συμπεράνη τις ὅτι καὶ ἡ χρῆσις δύο βακτηριῶν εἶναι σημεῖον διπλῆς δυνάμεως, ἂν οὐ συνήθως οἱ ὑγιεῖς ἄνδρες μεταχειρίζονται μόνον μίαν βακτηρίαν. — τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων=ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι μεταχειρίζονται μόνον μίαν. — μὴ κατηγορεῖν... χρῆσθαι, ἐκ τοῦ οὐκ ἄτοπόν ἐστι. — τῶν δυναμένων, δηλ. σωματικῶς. — ἀμφοτέροις,

δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.—διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δηλ. τὴν ἀνκπηρίαν μου.

§ 13—14.

τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὑπερβολή—τῆς ἕλης ἀνθρωπότητος. —τοσοῦτους ὄντας (=ἐν ᾧ εἰσθε τοσοῦτοι) εἷς ὢν (=ἐν ᾧ αὐτὸς εἶναι εἷς), ἀντίθεσις (πρβλ. § 22).—τοῦτο, δηλ. ὅτι οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων. — κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων = νὰ ἐκλέγωμαι διὰ κλήρου ὡς εἷς ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Οἱ ἄρχοντες, ἰδίᾳ οἱ ἀνώτεροι, ὄφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης. Περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἰδὲ εἰσαγ. ἐν σελ. 48-49.—*ἐμοῦ . . . ἀφελέσθαι τὸν ὀβολόν, ἐνταῦθα τὸ ἀφελέσθαι μετὰ γενν. καὶ αἰτιατκ., ἐν ᾧ ἀλλαγῶ μετὰ δύο αἰτιατκ. (§ 6).* — οἱ θεσμοθέται, ἐνταῦθα καταχρηστικῶς = οἱ ἐννέα ἄρχοντες (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ 49). Εἷς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 49).—οὐ γὰρ δήπου κτλ., ἡ ἔννοια: ἐν ᾧ σεῖς μὲ θεωρεῖτε ὑγιαῖ καὶ ἀφαιρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ τὸν ὀβολόν, δὲν εἶναι δυνατόν οἱ θεσμοθέται νὰ μὲ ἐμποδίσωσιν ὡς ἀδύνατον τῆς κληρώσεως.—ἀλλὰ γάρ, ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἔννοιαν: ἀλλ' οὐδεὶς κίνδυνος περὶ τούτων. — ὑμῖν, δηλ. τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην.—*εὖ ποιῶν=καλῶς πράττων* εἰρωνικῶς λέγει τοῦτο.—*ὥσπερ ἔπ. τῆς συμφ. οὔσης* = ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἦτο ἐπίκληρος. Ἐπίκληρος δ' ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἣτις ἐκληρονόμει σύμπασαν τὴν πατρίαν περιουσίαν καὶ ἣτις, ἵνα μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὄφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστατον συγγενῆ τῆς· καθ' ἣν δὲ περίπτωσιν οἱ συγγενεῖς ἐφιλονίκουν τίς ὁ πλησιέστερος καὶ δικαιοῦμενος κατὰ τοὺς νόμους νὰ τὴν νυμφευθῇ, ἐγίνετο δίκη. Ἡ τοιαύτη παραβολὴ τῆς συμφορᾶς καὶ τοῦ διδομένου ὀβολοῦ πρὸς ἐπίκληρον εἶναι κωμική· διότι ὁ κατήγορος οὔτε τῆς συμφορᾶς οὔτε τοῦ ὀβολοῦ τοῦ ἀδυνάτου ἀντεποιεῖτο, ἡγωνίζετο δὲ μόνον νὰ στερήσῃ αὐτὸν τοῦ ὀβολοῦ.—ἀμφισβητήσων, δηλ. τῆς συμφορᾶς. — ἦκει,

δηλ. πρὸς ἡμᾶς. — ὁ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ = καθὼς ἀρμόζει εἰς συνετοὺς ἀνθρώπους.

§ 15—16.

ἀσελγῶς διακείμενος = αὐθάδης. — ὡσπερ... μέλλων ἀληθῆ λέγειν = ὡς ἐὰν ἔμελλε νὰ λέγῃ ἀληθῆ. — εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε = ἐὰν ἤθελε μεταχειρισθῆ φοδερᾶς ὀνομασίας (ὡς εἶναι αἱ ἄνω: ὑβριστής, βίαιος, λίαν ἀσελγῶς διακείμενος). Ἡ ἔννοια: ὁ κατήγορος νομίζει: ὅτι θὰ καταστήσῃ πιστευτὰς τὰς συκοφαντίας μεταχειριζόμενος τοιαύτας σκληρὰς λέξεις. — ἀλλ' οὐκ... ταῦτα (= τοῦτο) ποιήσων = καὶ ὡς ἐὰν δὲν ἔμελλε νὰ πράξῃ τοῦτο (δηλ. ἀληθῆ λέγειν). — ἐὰν... πραόνως, δηλ. ὀνομάσῃ = ἐὰν μεταχειρισθῆ πολὺ ἠπιᾶς φράσεις. — ἐγγχωρεῖ = εἶναι δυνατόν. — οὐ προσήκει (= δὲν ἀρμόζει), δηλ. εἶναι ὑβρισταῖς. — οὐ γὰρ τοὺς πεν. κτλ., διὰ τούτων ἐξυψοῖ ὁ ἀνάπηρος τὸν ἑαυτὸν του. Ἡθικὴ ἀρχὴ (πρβλ. § 2-3, § 10). — οὐ τοὺς πενομένους — ἀλλὰ τοὺς..., οὐδὲ τοὺς ἀδυν..., ἀλλὰ τοὺς μάλιστα..., οὐδὲ τοὺς..., ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους..., ἀντιθέσεις. — νέαις ταῖς διαν. χρωμένους = τοὺς νεανικὰ φρονούντας.

§ 17—18.

τοῖς χρήμασιν, δοτκ. ὄργανκ. — ἐξωνοῦνται τοὺς κινδύνους = ἐξαγοράζουσι τοὺς κινδύνους, δηλ. τοὺς δικαστικούς (συναλλαττόμενοι τοῖς ἀδικουμένοις). — ἀπορίας = πενίξ. — ἀξιοῦνται = θεωροῦνται ἄξιοι. — ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως = ἐὰν ἐξαμαρτάνωσιν ὁμοίως (ὡς καὶ οἱ νέοι). — ἐπιτιμῶσι = κατηγοροῦσι. — ἀμφότεροι, δηλ. καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ γεραῖτεροι. — μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν = χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ πάσχωσιν τι. — ἔστιν = εἶναι δυνατόν. — ὑβριζόμενοις = εἰ ὑβρίζονται. — ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, δηλ. τῆς ὑβρεως = ν' ἀποκρούωσιν ἐκείνους, οἵτινες ἔκαμαν ἀρχὴν τῆς ὑβρεως, δηλ. τοὺς πρωταίτιους. — περιγίγνεσθαι = νὰ ὑπερτερῶσιν. — ὥστε... ποιῶν, τὸ συμπέρασμα εἶναι πολὺ πειστικὸν καὶ ὑποδεικνύει διὰ τῶν λέξεων

παίζων, κωμωδεῖν καὶ καλὸν ποιῶν ὅτι αὐτὸς ὁ κατηγορὸς — καὶ οὐχὶ ὁ ἀδύνατος — περιέπεσεν εἰς ὕβριν. — βουλόμενος... βουλόμενος, ἢ ἐπανάληψις ἐγένετο χάριν τοῦ ἰσοκώλου. — ὡσπερ τι καλὸν ποιῶν = ὡς ἐὰν πράττη καλὸν τι, ἀνδραγάθημά τι κωμωδῶν ἐμέ, ὅστις εἶμι πτωχός, γέρων ἀνάπηρος.

§ 19—20.

ὡς ἐμὲ = εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου· τὰ ἐργαστήρια τῶν χειροτεχνῶν ἦσαν προσφιλῆ ἐντευκτήρια τῶν ἀρεσκομένων εἰς συνομιλίας Ἀθηναίων. — καὶ πολλούς, ὁ καὶ = καὶ μάλιστα. — οἱ... ἐπιβουλεύουσι, ἐν τῇ ἀναφορικῇ προτάσει περιγράφεται ἡ φύσις τῶν πονηρῶν. — ἀνηλώκασι, τοῦ ῥ. ἀναλίσκω = δαπανῶ. — ὑμεῖς δὲ κτλ., ὁ ἀνάπηρος δὲν ἀπολογεῖται διὰ τὸ ἠθικὸν ποιὸν τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτόν, ἀλλ' ἀφομοιοῖ τὸ ἠθικὸν τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ πρὸς τὸ ἠθικὸν τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν ἄλλων ἐργαστηρίων. — οὐδὲν... μᾶλλον = οὐδὲ ὅπως περισσότερον. — ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργούς = εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν ἄλλων χειροτεχνῶν. — προσφοιτᾶν = νὰ συχνάζῃ. — σκυτοτομεῖον = τὸ ἐργαστήριον τοῦ σκυτοτόμου· σκυτοτόμος δὲ = ὁ κτεργαζόμενος τὰ δέρμματα. — ὅποι ἂν τύχη, δηλ. προσφοιτῶν. — ὡς... τοὺς κατεσκευασμένους = πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν ἰδρύσει τὸ ἐργαστήριον. — ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς, περὶ τὴν ἀγορὰν ἦσαν πλεῖστα ἐργαστήρια, ἐν οἷς συνηθροίζοντο οἱ Ἀθηναῖοι καὶ καθήμενοι ἐποιοῦντο λόγους περὶ τῶν καθεστῶτων ἢ ἔσκωπτον τοὺς διαβαίνοντας. Πλησίον τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο καὶ τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἀνκπήρου. — δῆλον, δηλ. ἐστὶ. — ὅτι καί..., δηλ. καταγνώσεται πονηρίαν. — εἰ δὲ κἀκείνων, ἀπάντων Ἀθ. = εἰ δέ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται κἀκείνων τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατρ., δῆλόν ἐστιν ὅτι πονηρίαν καταγν. ἀπάντων Ἀθ. Ῥητορικὸν σχῆμα συμπλοκῆς. — ἀμουγέπου = κάπου = ἐν τινὶ οἴφδῃποτε ἐργαστηρίῳ τοῦ ἐπιρρ. τούτου βᾶσις εἶναι τὸ

ἀμὸς (= τίς), οὗ ἴχνος διετηρήθη ἐν τοῖς οὐδαμοῦ, μηδαμοῦ, μηδαμῶς, οὐδαμῶς κτλ.

§ 21—23.

ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα = ἀλλὰ παύσομαι, οὐ γὰρ οἶδα· κατ' ἐννοιαν = ἀλλ' ἄρκετὰ ταῦτα· διότι δὲν γνωρίζω. — ὅ τι δεῖ = τίς ἢ ἀνάγκη. — ὑμῖν, συναπτεόν τῷ ἐνοχλεῖν. — τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ συναπτεόν τῷ ἕκαστον. — ὑπὲρ τῶν μεγίστων, δηλ. τῆς πενίας (§ 5, § 6) καὶ τῆς ἀναπηρίας μου (§ 12, § 13), τὰ ὅποια εἶναι οἱ οὐσιώδεις λόγοι τῆς περαιτέρω ἀπολαύσεως τῆς ἐπικουρίας. — εἶρηκα = ἀπολελόγημαι. — περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τοῦτω σπ. = ν' ἀσχολῶμαι καθὼς οὗτος περὶ ἀσήμαντα (μηδαιμῶς) πράγματα (οἷα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ περὶ τῆς διαγωγῆς μου λεγόμενα ἐν § 15, § 19). — ἦνπερ καὶ πρότερον, δηλ. εἴχετε. — οὐ μόνου, δηλ. τοῦ ὀβολοῦ. — μεταλαβεῖν, καθαρῶς τελκ. ἀπρμψ. ἐκ τοῦ ἔδωκε. — τῶν ἐν τῇ πατρίδι = ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῆς πατρίδος. — πάλαι, συναπτεόν τῷ ἔδοτε. — πάντες... εἰς ὧν, ἀντίθεσις· πρβλ. § 13. — πάλιν, συναπτεόν τῷ ἀφελέσθαι. — ἀρχῶν, ἃς ἀνέφερον ἐν § 13. — ὁ δαίμων = ἡ τύχη. — ἡμᾶς, ὁ ἀνάπηρος περιλαμβάνει καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ (πρβλ. κατωτέρω: ἡ μῖν ... ἐψηφίσατο). — ἡ πόλις... ἐψηφίσατο τὸ ἀργ., τὸν προσδιορισμὸν ὅμως τῶν προσώπων τῶν ἀδυνάτων εἶχεν ἀναθέσει ἡ πόλις εἰς τὴν βουλὴν, ἥτις κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐξήλεγχε τοὺς ἀδυνάτους (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 115). — ἡγουμένη, αἰτιλγκ. μετχ. — κοινὰς εἶναι τὰς τύχας κλπ., ὥστε ὁ σήμερον εὐτυχῶν ἐνδέχεται αὔριον νὰ δυστυχήσῃ. — τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, δηλ. πραγμάτων. — δειλαιότατος = δυστυχέστατος. — τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ). — προνοηθεῖσα = λαβοῦσα πρόνοιαν. — τῶν οὕτως διακειμένων, δηλ. τῶν ἀδυνάτων. — μηδαμῶς... ταύτη θῆσθε τὴν ψ. = μηδαιμῶς οὕτω ψηφίσητε.

§ 24—25.

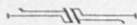
διὰ τί γὰρ ἂν κτλ. = διότι δικαί' ἄρα γε ἤθελον τύχει ὑμῶν τοιούτων (δηλ. δυσμενῶν πρὸς ἐμέ). — πότερον-ἀλλὰ-ἀλλά. προκατάληψις (πρδλ. § 27 τοῦ κατὰ Φίλωνος λόγου, ἐν σελ. 86). — ὄτι=διότι. — ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς ἀποτίσεως μεγάλης χρηματικῆς ζημίας ἢ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας. — φιλαπεχθήμων=φιλερις. — καὶ τοῦτο ψ. τοῖς ἄλλ. ὁμοίως = καὶ τοῦτο τὸ ψεῦδος νὰ λέγῃ ὁμοίως μὲ τὰ ἄλλα. — ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορ. κτλ. = ἀλλ' ὁ βίος μου (δηλ. οἱ ἔροι τοῦ βίου μου, οἱ ἐν § 16 ἐκτιθέμενοι) δὲν παρέχει τοιαύτας ἀφορμὰς πρὸς τὰ τοιαῦτα (δηλ. πρὸς τὸ νὰ εἶμαι ὑδριστῆς καὶ βίαιος). — ἐπὶ τῶν τριάκοντα = ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα. — γενόμενος ἐν δυνάμει = ἀποκτήσας δύναμιν, ἐπιρροήν· τοῦτο ἐν τῇ στόματι τοῦ γέροντος ἀναπήρου εἶναι κωμικόν. — εἰς Χαλκίδα, τῆς Εὐβοίας, εἰς ἣν τότε εἶχον καταφύγει πολλοὶ τῶν δημοκρατικῶν. — ἔξόν = ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν. — ἀδεῶς (= ἄνευ φόβου), διότι οὗτος ὡς πτωχὸς ἀνάπηρος ἦτο ἀκίνδυνος τοῖς τριάκοντα καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ παρ' αὐτῶν. — εἰλόμην κινδυνεύειν, καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. καὶ ὁ ἀδύνατος ἠγωνίσθη μετὰ τῶν δημοκρατικῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας, εἶναι κωμικόν. — ἀπόντων (= μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ὄντων), ἂν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι (= ζῆν, δηλ. ἐν Ἀθήναις), ὡς τὸ κινδυνεύειν πρὸς τὸ ἀδεῶς καὶ τὸ μεθ' ὑμῶν πρὸς τὸ μετ' ἐκείνων.

§ 26—27.

μή... ὁμοίων ὑμῶν τύχοιμι τοῖς π. ἦδ. = εἴθε νὰ μὴ εὕρω ὑμᾶς ὁμοίους (= ὁμοίως δυσμενεῖς), ὁποῖους εὕρισκουσιν ὑμᾶς οἱ ἔχοντες πράξει πολλὰς ἀδικίας. — ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἐκ τοῦ τὴν αὐτὴν = ψηφίσατε οὕτως, ὅπως ἡ βουλή ἄλλων (προηγουμένων) ἐτῶν ἢ βουλή καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπεκύρου τίνες ἐμελλον νὰ λαμβάνωσιν ἀργύριον. — διαχειρίσας = διαχειρισθεῖς. — περι

ὀβολοῦ μόνον, αἱ λέξεις αὗται ἐν τέλει συγκινοῦσι μὲν, ἀλλὰ προκαλοῦσι καὶ τὸ μειδίωμα. Διὰ τὸν ἀνάπτηρον ἢ ἀπόφασις τῶν δικαστῶν περὶ τοῦ ὀβολοῦ εἶναι τοσαύτης σημασίας, ὅσης καὶ ἡ ἀπόφασις ἐν ταῖς δίκαις τῶν εὐθυνῶν διὰ τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἄρξαντας σπουδαίας ἀρχάς.—καὶ οὕτως, δηλ. ἐὰν ψηφίσητε ὡς ἡ βουλὴ ἄλλων ἐτῶν.—γνώσεσθε (=θὰ ἀποφασίσσητε) πάντες, ὁ ἀδύνατος ἐλπίζει: ὅτι οἱ βουλευταὶ ὁμοφώνως θ' ἀπορρίψωσι τὴν κατηγορίαν τοῦ κατηγοροῦ.—τούτων . . . χάριν, ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: τούτων (δηλ. τῶν δικαίων) τυχῶν (=ἐὰν τύχω) ἔξω τὴν χάριν (=τὴν ὀφειλομένην χάριν) ὑμῖν.—μαθήσεται, δηλ. ἀφ' οὗ πάθη.—ἀλλὰ τῶν ὁμ. αὐτῷ περιγίγνεσθαι=ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ νὰ καταβάλλῃ (ἐν δικαστικῷ ἀγῶνι) τοὺς ὁμοίους του.

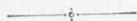

V.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ἀττικὴ παρῆγε τὸ πάλαι — ὡς καὶ νῦν — ἀφθόνως ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὀπώρας, ἀλλὰ σῖτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκοῦντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὅστις ὑπερέβαινε τὰς 500,000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων· διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζωσι σῖτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καὶ μάλιστα τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου· οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχη ἐν ταῖς ἀποθήκαις σίτος ἀφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπεχρέου τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας. Ὡσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἵτινες μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τὰ πάντα, ἵνα αἰσχροκερδῶσιν, ἐξέλεγε κατ' ἔτος ἰδίους ἄρχοντας, τοὺς *σιτοφύλακας* (§ 5), καὶ ἐθέσπισε δύο νόμους, καθ' οὓς ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοῖς σιτοπώλαις 1) νὰ μὴ συναγοράζωσι σῖτον πλείονα τῶν πενήκοντα φορμῶν ἢ μεδίμνων, ἵνα μὴ διὰ τῆς συστάσεως ταύτης βλάβπτωσι τοὺς ἐμπόρους ἀναγκαζομένους νὰ πωλῶσι τὸν σῖτον εὐθηνὸν ἐπὶ ἰδίᾳ βλάβῃ, καὶ 2) νὰ μὴ ὀφελῶνται περισσότερον τοῦ ἐνὸς ὀβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμνου.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταμήνυσις κατ' αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ· αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἠθέλεν ἀκρίτους νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον, ἀλλ' εἶτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινος — τοῦ δῆτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν Ἑλιαίαν· πρὸ αὐτῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τῶν

θεσμοθετῶν, ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ παρόντος λόγου τοῦ Λυσίου ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως βουλευτῆς καὶ κατηγορεῖ τῶν σιτοπωλῶν, ὅτι παρέβησαν ἀμφοτέρους τοὺς περὶ σίτου νόμους.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῷ 386 π.Χ., ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἐν § 14 δηλώσεων τοῦ ῥήτορος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1.

πολλοί... προσεληλύθασιν, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν, οἵτινες εἶχον προσέλθει πρὸς τὸν ῥήτορα τοῦ παρόντος λόγου, ἵνα ἀποτρέψωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῇ Ἑλικίᾳ τὴν κατὰ τῶν σιτοπωλῶν κατηγορίαν.—ὅτι ἐγὼ=ἔτι ἐγὼ ἀκριβῶς (ὅστις ἀρχικῶς ἐφάνην ὅτι παρουσιάσθην ἐν τῇ βουλῇ ὡς συνήγορος τῶν σιτοπωλῶν [πρβλ. § 3]).—ἐν τῇ βουλῇ, ἢ καταμήνυσις κατὰ τῶν σιτοπωλῶν ἐγένετο τὸ πρῶτον εἰς τὴν βουλήν· αὕτη δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελεν ἀκρίτους νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον, εἶτα δ' ἐξετάσασα ἐπιμελέστερον τὴν ὑπόθεσιν παρέπεμψεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλικίαν (πρβλ. § 3).—ὕμεις, δηλ. οἱ δικασταί.—εἰ ὡς μάλιστα (=εἰ τὰ μάλιστα) αὐτοὺς ἀδ. ἡγεῖσθε, κατ' ἔννοιαν=καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ καὶ ἀπιθάνῃ ὑποθέσει ἔτι νομίζετε ὅτι αὐτοὶ ἀδικοῦσι. —οὐδὲν ἦττον, συναπτόεν τῷ νομίζετε ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως νοητέος· ἢ εἰ μηδαμῶς ἀδικεῖν αὐτοὺς ἡγεῖσθε.—τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιουμένους (=τοὺς κατηγοροῦντας τούτων) συκοφ. νομίζετε=νομίζετε ὅτι οἱ κατηγοροῦντες τούτους (δηλ. τοὺς σιτοπόλους) συκοφαντοῦσι=θεωρεῖτε ὡς συκοφάντας τοὺς κατηγοροῦντας τῶν σιτοπωλῶν. Οἱ σιτοπόλοι συνήθιζον νὰ δίδωσι χρήματα εἰς τοὺς συκοφάντας, ἵνα ἀποφεύγωσι τὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις κατηγορίας τούτων ἕνεκα τούτου καὶ ὁ κατηγορῶν τοὺς σιτοπόλους εὐκόλως περιέπιπτεν εἰς τὴν ὑποψίαν τῆς συκοφαντίας.—ὄθεν...περὶ τούτων=περὶ τούτων... ἐξ ὧν· κατ' ἔννοιαν=τὰς αἰτίας...δι' ἧς.

§ 2.

γάρ, διασκηρτικός.—οἱ πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πενήκοντα βουλευταὶ οἱ ἀποτελοῦντες ἐπὶ χρόνον τινὰ τὴν μόνιμον

ἐπιτροπείαν τῆς βουλῆς· εἰς αὐτοὺς ἐνεχειρίζοντο αἱ εἰσαγγελίαι (=μηνύσεις), ἃς οὗτοι· εἶτα ἀνέφερον εἰς τὴν βουλήν, ἣς ἴδιον ἦτο νὰ κρίνωσι τούτας.—ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν—ἀνέφεραν εἰς τὴν βουλήν.—περὶ αὐτῶν, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν. — ὠργίσθησαν, ὡς ὑποκμ. νοητέον ἐκ τοῦ τὴν βουλήν τὸ οἱ βουλευταί. — τῶν ῥητόρων, ῥήτορες καλοῦνται ἐνταῦθα οὐχὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ῥήτορες, ἀλλ' οἱ βουλευταὶ οἱ ἔχοντες τὴν συνήθειαν νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον ἐν τῇ βουλῇ καὶ νὰ εἰσηγῶνται γνώμην. — ἀκρίτους = ἀνευ δίκης. — τοῖς ἔνδεκα, οἱ ἔνδεκα ἦσαν συνκρχία ἀποτελουμένη ἐκ 10 ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, συναριθμουμένου αὐτοῖς καὶ τοῦ γραμματέως· εἶχον δ' οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ ἐμερίμων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—θανάτῳ ζημιῶσαι, τὸ ἀπρμφ. δηλοῖ τὸν σκοπὸν· ἐξαρτᾶται δ' ἐκ τοῦ παρεδῶσαν=ἵνα τιμωρήσῃσι διὰ θανάτου· πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ δηλωθῇ ὁ σκοπός· — ἠγοούμενος, μετχ. αἰτλγκ.—δεινὸν εἶναι=ἔτι εἶναι ἐπικίνδυνον.—τοιαῦτα ἐθίξ. ποιεῖν τὴν β. =νὰ συνηθίξῃ ἡ βουλή νὰ κάμνῃ τοιαῦτα (ποῖα). — κρίνειν...κατὰ τὸν νόμον, δηλ. διὰ πικρατομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἡλιαίαν· διότι ἡ βουλή ἦτο κυρία νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν ἀνεκκλήτως, ἂν αὕτη δὲν ἦτο ἀνωτέρα πεντακκοσιοδράχμου ζημίας· ἄλλως εἰσήγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—ὑμᾶς οὐδὲν ἤτιον ἡμῶν γν. τὰ δίκαια=ἔτι σεῖς (δηλ. οἱ ἡλιασταὶ)—πρὸ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ ῥήτωρ— οὐδὲν ὀλιγώτερον ἀπὸ ἡμᾶς (δηλ. τοὺς βουλευτάς) θὰ ἀποφασίσσητε τὰ δίκαια (=θὰ ἐκφέρητε δικάϊαν κρίσιν).

§ 3—4.

πεισθείσης τῆς β. ταῦτα=ἄφ' οὗ ἐπίσθη ἡ βουλή εἰς ταῦτα· κατ' ἐννοιαν=ἄφ' οὗ ἡ βουλή παρεδέχθη τὴν γνώμην μου.—ἐπεχείρουν, ὡς ὑποκμ. νοητέον τό· τινὲς τῶν ῥητόρων.—ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἔνεκα...ἐποιούμην, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρεῖχον ἐγὼ τὴν

ὑπόνοιαν ὅτι ἔλαβον χρήματα παρὰ τῶν σιτοπωλῶν. — ὅτ' ἦν αὐτοῖς (δηλ. τοῖς σιτοπώλαις) ἡ κρίσις, κατ' ἔννοιαν=ἔτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο· νοητέα ἢ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἢ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἑλλιάαν. Ἡ διαδικασία τῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς κρινομένων εἰσαγγελίων ἐπερατοῦτο ἐντὸς δύο ἡμερῶν· κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὸν λόγον τοῦ κατηγοροῦ καὶ τὴν ἀπολογίαὶν τοῦ κατηγορουμένου ἢ βουλή ἀπεφάσιζε διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἂν εἶναι ἔνοχος ὁ κατηγορούμενος ἢ ὄχι. "Ἄν δ' ἔκρινεν αὐτὸν ἔνοχον, τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπεφαίνεται, ἂν ἦτο ἐπαρκῆς ἢ ποινῆ, ἣς κυρία ἦτο κατὰ τοὺς νόμους ἢ βουλή, ἢ ἂν ἔπρεπε νὰ παραπεμφθῇ ὁ ἔνοχος εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—ἔργῳ ἀπελογησάμην =διὰ πραγμάτων ἀπελογήθη (κατὰ τῶν διαβολῶν). — τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ῥητόρων [§ 2]) ἡσυχίαν ἀγόντων=ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι (ῥήτορες) ἡσύχαζον (καὶ ἐπομένως παρεῖχον αὐτοὶ — καὶ ὄχι ἐγὼ — τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἔλαβον χρήματα παρὰ τῶν σιτοπωλῶν). — τοῖς νόμοις τοῖς κ. ἐβοήθουν = ὑπεστήριζον τοὺς κειμένους νόμους. — ἠρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ.—δεδιῶς τὰς αἰτίας, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα· αἰτία δὲ ἐνταῦθα=αἱ διαβολαὶ (§ 3).—πρὶν ἄν... ψηφίσησθε, ὁ πρὶν συντάσσεται οὕτω, διότι ἡ κυρία πρότασις (αἰσχρόν... παύσασθαι) κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον εἶναι καταφατική· διότι κατ' ἔννοιαν =δὲν θέλω νὰ πύσω πρότερον, προτοῦ...ἀποφασίσητε.—πρότερον παύσασθαι, δηλ. κατηγορῶν αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν).

§ 5.

ἀνάβητε, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ῥήτορος κειμένην ἔδραν· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἐδικαιοῦτο ὁ ἀγορευὼν ν' ἀπευθύνη εἰς τὸν ἀντίδικόν του ἐρωτήσεις, εἰς ἃς οὗτος ὄφειλε ν' ἀποκριθῇ. Διὰ τοῦ ἀνάβητε ὁ ῥήτωρ ἀποτείνεται πρὸς πάντας ὁμοῦ τοὺς κατηγορουμένους σιτοπώλας, ἐν ᾧ διὰ τοῦ κατωτέρω εἰπέ σὺ πρὸς τὸν προϊστάμενον αὐτῶν.—μέτοικος=ὁ ξένος ὁ ἀντι

φόρου, μετοικίου καλούμενου (12 δραχμ. κατ' ἔτος), ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ κατοικήῃ ἐν Ἀθήναις· εἰς τὴν τάξιν τῶν μετοίκων ἀνήκον οἱ σιτοπῶλαι καὶ οἱ κάπηλοι ἐν γένει.—μετοικεῖς=εἰσαι μέτοικος.—πότερον ὡς πεισόμενος... ἢ ὡς ποιήσων=πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐκ τῶν δύο, ἢνκ ὑπκκούης... ἢ ἢνα πράττης.—ὡς πεισόμενος, δηλ. μετοικῶ.—ἄλλο τι... ἢ=ἄλλο τι ποιεῖς... ἢ=ἄρ' οὐκ =ἄρά γε δέν.—ἀξιοῖς ἀποθανεῖν=νομίζεις ὅτι εἰσαι ἄξιός θανάτου.—ἐφ' οἷς, κατὰ πληθ. ἀριθμὸν ἢ ἀναφρκ. ἀντωνυμία, διότι τὸ τι, εἰς ὃ ἀναφέρεται αὕτη, εἶναι περιληπτικὸν (= τί τούτων).—θάνατος ἢ ζημία (=ἢ νόμιμος τιμωρία), δηλ. ἐστί.—ἔγωγε, δηλ. ἀξιῶ ἀποθανεῖν· κατ' ἔννοιαν=μάλιστα.—συμπριάσθαι (ἀόρ. τοῦ ῥ. συνωνοῦμαι) = ὅτι ἠγόρασας μετ' ἄλλων (σιτοπωλῶν).—πλείω σίτον... πεντήκοντα φορμῶν, περὶ τοῦ πράγμ. πρὸλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 131· φορμὸς δὲ=μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓνα μέδιμνον = 36 περίπου ὄκ.—ὦν (καθ' ἑλξιν ἀντί: οὔς) ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει, κατ' ἔννοιαν = τοὺς ὁποίους κατὰ τὸν νόμον ἐπιτρέπεται (ν' ἀγοράσῃ τις).—ἐγώ... συνεπριάμην, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ ἔγωγε (δηλ. ὁμολογῶ κτλ.) ἀποκρίνεται ὁ κατηγορούμενος οὕτω, διότι θέλει συγχρόνως ν' ἀπολογηθῆ ἀποδίδων τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς ἄρχοντας, τῇ διαταγῇ τῶν ὁποίων συνεπρίατο σίτον περισσότερον τῶν πεντήκοντα μεδίμνων.—τῶν ἀρχόντων κελευόντων=διότι οἱ ἄρχοντες διέταττον=τῇ διαταγῇ τῶν ἀρχόντων· ἄρχοντας δ' ἔννοεῖ ἐνταῦθα (ὡς καὶ κατωτέρω ἐν § 7) τοὺς σιτοφύλακας· οὗτοι ὄντες 10, ὧν 5 ἐν Ἀθήναις καὶ 5 ἐν Πειραιεῖ, ἀπέγραφον τὸ ποσὸν τοῦ εἰσερχομένου σίτου καὶ ἐφρόντιζον διὰ τὴν δικαίαν τιμὴν τοῦ τε σίτου, καὶ τοῦ ἀλεύρου καὶ τοῦ ἄρτου.

§ 6.

ἔάν... ἀποδείξῃ, τίς; — ἀποψηφίσασθε = ἀθρώσατε αὐτόν.— εἰ δὲ μή, δηλ. ἀποδείξει ὡς ἔστι κτλ. — δίκαιόν (ἔστι) ὑ. καταψηφ.=εἶναι δίκαιον σεῖς νὰ καταδικάσῃτε (αὐτόν). — παρεσχό-

μεθα (= ὑπεβάλομεν), πιθανῶς ἐν τῇ ἐγγράφῃ κατηγορία.— ἀπαγορεύει μηδένα..., φρινόμενος πλεονασμός, διότι: ἀπαγορεύει κελεύων μηδένα.

§ 7.

χρῆν... ἰκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατ. = ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπαρκῆς αὕτη ἡ κατηγορία.— συμπρίασθαι, δηλ. πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν.— ἀπαγορεύων φαίνεται (δηλ. μὴ συμπρίασθαι) = προφανῶς ἀπαγορεύει (νὰ συναγοράσῃ τις...).— κατὰ τοὺς νόμους ὁμομ. ψηφιεῖσθαι = ἔχετε ὀρκισθῆ ὅτι θὰ κρίνητε συμφῶνως πρὸς τοὺς νόμους. Περὶ τοῦ ἔρκου, ὃν ἔδιδον ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους οἱ κληρωθέντες ἡλιεσταί, βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 50.— μακρότερον = ἰκτενέστερον.— περὶ αὐτῶν, γέν. οὐδετ. = περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.

§ 8—9.

ἐπειδῆ, χρονκ.— γάρ, διδασκαφητικός.— οὔτοι, δηλ. οἱ κατηγορούμενοι σιτοπῶλαι.— τὴν αἰτίαν εἰς ἐκ. ἀνέφερον = ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους (δηλ. τοὺς ἄρχοντας [= τοὺς σιτοφύλακας]) = ἔλεγον ὅτι: οἱ ἄρχοντες εἶναι αἰτίοι (δηλ. τοῦ συνωνεῖσθαι [πρὸβλ. § 5]). — παρακαλέσαντες (= προσκαλέσαντες)... ἠρωτῶμεν, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς (§ 3). — οἱ μὲν τέσσαρες... Ἄνυτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἦσαν πέντε: ἐκ τούτων εἰς ἦτο ὁ Ἄνυτος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο μέλος καὶ τῆς τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος ἔτους συναρχίας τῶν σιτοφυλάκων.— οὐδέν... εἰδέναι τοῦ πράγματος. = ὅτι: οὐδεμίαν γνώσιν εἶχον τοῦ πράγματος.— ὥς . . . συμβουλευσείεν αὐτοῖς = ὅτι συνεβούλευσεν αὐτούς.— τοῦ προτέρου χειμῶνος = κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα (τὸν ἀνήκοντα εἰς τὸ ἔτος τῆς προτέρας βουλῆς).— ἐπειδῆ τίμιος ἦν ὁ σῖτος = ὅτε ὁ σῖτος ἦτο ἀκριθὲς = ὅτε εἶχεν ὑψωθῆ ἢ τιμὴ τοῦ σίτου.— τούτων ὑπερβαλ. ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτούς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχ. = ἐπειδῆ οὔτοι: οἱ

σιτοπῶλαι) προσέφερον (τοῖς ἐμπόροις) ἀνωτέραν τιμὴν καὶ ἐφιλονίκουν πρὸς ἀλλήλους (περὶ τοῦ τίς νὰ πλειοδοτήσῃ).—παύσασθαι φιλονικοῦσιν=νὰ παύσωσι τὰς φιλονικίας. Ὁ Ἄνυτος συνεβούλευσε τοὺς σιτοπῶλας νὰ μὴ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους διὰ τὴν ὑψωσιν τῆς τιμῆς, ἀλλὰ ὀρίζομένης σταθερᾶς τιμῆς ὠνήσεως ν' ἀγοράζωσιν ἀπὸ κοινοῦ. Τὴν συμβουλήν δ' ἔμωσ ταύτην τοῦ Ἄνυτου οἱ σιτοπῶλαι διστρέψαντες ἰσχυρίζονται νῦν ἐπὶ τῆς παρούσης βουλῆς ὅτι διετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ συμπρίασθαι (§ 5).—ἡγούμενος, μετχ. αἰτιλγκ. — συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὦν. = ὅτι εἶναι συμφέρον εἰς ὑμᾶς, οἵτινες ἀγοράζετε παρὰ τούτων.—ὡς ἀξιότατον=ὡς εὐνότατον=ἕσον τὸ δυνατὸν εὐθηνότατον.—τούτους πρίασθαι = οὔτοι (οἱ σιτοπῶλαι) ν' ἀγοράζωσι (παρὰ τῶν ἐμπόρων).—δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον π. τιμιώτερον, τὸ ἀπρμφ. δεῖν ἐκ τοῦ ἔλεγε=διότι ἔλεγεν ὅτι αὐτοὶ ὄφειλον νὰ πωλῶσιν ἀκριβότερον μόνον κατὰ ἓνα ὄβολον (κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν Ἀθ. θεσπισθέντα νόμον [πρὸβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 131]).—συμπριαμένους καταθέσθαι = νὰ συναγοράσωσι καὶ ν' ἀποθηκεύσωσι (χάριν μεζζονος κέρδους). — μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι = μὴ ὑπερβάλλειν ἀλλήλους = νὰ μὴ προσφέρωσιν ἀνωτέραν τιμὴν. — ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς, ἡ βουλή κατ' ἔτος ἀντικαθίστατο. — τούτους... τοὺς λόγους, δηλ. παύσασθαι φιλονικοῦσι, μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι.—τῆτες=τούτω τῷ ἔτει=κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.—συνωνούμενοι=ὅτι συνωνοῦντο.

§ 10.

ὑπὸ τῶν ἀρχ. κελευσθέντες=τῇ διαταγῇ τῶν ἀρχόντων.— ἂν ὡς μάλιστα περὶ τούτων (δηλ. τῶν πραγμάτων [§ 7]) ἄλ. λέγωσιν, κατ' ἔννοιαν = καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ καὶ ἀπιθάνῃ ὑποθέσει ὅτι λέγουσιν ἀληθῆ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως (πρὸβλ. § 1 «εἰ ὡς μάλιστα...»). — οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολ., ἀλλὰ τούτων (δηλ. τῶν ἀρχόντων) κατηγ.=ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀπολογοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἀλλ' ὅτι τούτους (δηλ. τοὺς ἀρχοντας) κατηγοροῦσι. — περὶ

ῶν εἰσι νόμοι γεγραμμένοι, κατ' ἔννοιαν = ἔάν περί τινων πραγμάτων (ὡς ἐνταῦθα περί σίτου) ἔχῃσι γραφή νόμοι. — διαροήδην = ῥητῶς, σαφῶς. — διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθόμενους (δηλ. τούτοις [τοῖς νόμοις]) καὶ τοὺς κελεύοντας = νὰ τιμωρῶνται καὶ ἐκεῖνοι, οἳ τίνες δὲν πείθονται εἰς τούτους (δηλ. τοὺς νόμους), καὶ ἐκεῖνοι, οἳ ὅποιοι διατάττουσι. — τούτοις τᾶναντία πράττειν = νὰ πράττωσι τὰ ἐναντία πρὸς τούτους (τοὺς νόμους) = νὰ παραδράσῃσι τούτους (τοὺς νόμους).

§ 11—12.

ἀλλὰ γὰρ, κυρίως = ἀλλ' ἵκανά περί τούτων εἶπον, διότι... εἶτα = ἀλλ' ἔμως. — αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτον τὸν λ. οὐκ ἐλεύσεσθαι = ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ προβάλλωσι (πλέον) τοῦτον τὸν δισχυρισμὸν (ὅτι δηλ. τῇ διαταγῇ τῶν ἀρχόντων συνηγόρασαν)· ὁ μὲν. ἐλεύσομαι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ πρὸς τοῖς Ἀττικοῖς πεζολόγοις ἀπαντᾷ· ἀντὶ τούτου παρ' αὐτοῖς ποῖος εἶναι εὐχρηστος : — ἴσως δ' ἐροῦσιν..., ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων ἀναιρεῖ ἐνδεχομένην ἔνστασιν τῶν σιτοπωλῶν (προκατάληψις). — ἐν τῇ βουλῇ, πρὸλ. § 3. — ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως (γενκ. ἀντικμκ.) = ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πόλιν. — ἴν' ὧς..., διασκαφεῖ τὸ ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως. — ὧς ἀξιότατον, πρὸλ. ἀνωτέρω § 8. — περιφανέστατον = τρανότατον. — ἔχρην αὐτοὺς... φαίνεσθαι... πωλοῦντας = ἔπρεπε νὰ φαίνωνται αὐτοὶ ὅτι πωλοῦσι. — γὰρ, διασαφητικός. — εἵπερ = ἔάν πράγματι. — τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας = μὲ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. — ἕως... αὐτοὺς ἐπέλιπε = ἕως ὅτου ἤθελεν ἐκλίπει εἰς αὐτοὺς = ἕως ὅτου ἤθελε πωληθῆ· ἢ χρονκ. πρότασις ἐτέθη εἰς ἱστορικ. χρόνον ὀριστικῆς ἐλκυσθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας προτάσεως (ἔχρην...)· πῶς ἔπρεπε κανονικῶς νὰ τεθῆ; — ὁ συνωνυμῆς = ὁ συνηγορασμένος (σίτος). — τῆς αὐτῆς ἡμέρας = κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν. — δραχμῇ τιμ. = κατὰ μίαν δραχμὴν ἀκριβότερον. — ὥσπερ κατὰ μέδ. συνωνούμενοι = ὧς ἔάν ἡγόραζον τὸν σίτον κατὰ μέδιμον (καὶ οὐχὶ ὄλον ὄμοῦ). Ἡ ἔννοια : οἱ σιτοπῶλαι εἶχον ἀγοράσει τὸν σίτον ὄλον ὄμοῦ καὶ εἰς μίαν τιμὴν, οὐχὶ δὲ κατὰ μέδιμον καὶ εἰς διαφόρους τιμὰς ὥφειλον

λοιπὸν νὰ πωλῶσι τὸν σίτον εἰς μίαν τιμὴν καὶ οὐχὶ εἰς διαφόρους, ὡς οὗτοι ἔπραττον θέλοντες νὰ ἀισχροκερδήσωσι.

§ 13.

δεινὸν = παράδοξον. — ὅταν εἰσφορὰν εἴσεν. δέη = ἔταν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσφέρωσιν εἰσφορὰν· περὶ τῆς εἰσφορᾶς βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 56· ὑπόχρεοι νὰ εἰσφέρωσιν εἰσφορὰς ἦσαν καὶ οἱ μέτοικοι. — εἴσεσθαι μέλλουσιν = εἴσονται (τοῦ ῥ οἶδα) = θὰ γνωρίσωσιν· ὁ ῥήτωρ ἐπεδίωξε τὴν περίφρασιν τοῦ μέλλ. διὰ τὸ ὁμοιοτέλευτον (μέλλουσιν — ἐθέλουσιν). — οὐκ ἐθέλουσιν, δηλ. εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν. — πενίαν προφασίζονται, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν εἰσφορὰν. — ἐφ' οἷς = δι' ἧσα. — καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, νοητέον ἐκ τοῦ ἐφ' οἷς τὸ αἰ ποιοῦσι = καὶ ἧσα συνέφερον εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνωσι κρυφίως. — ταῦτα... παρανομῆσαι = ἔτι ἔπραξεν ταῦτα παρὰ τοὺς νόμους. — ἐπ' εὐνοίᾳ... τῇ ὑμετέρᾳ (= ὑμῶν [γενκ. ἀντικμν.]) || ἐξ ἀγάπης πρὸς ὑμᾶς. — τοιοῦτους ποιεῖσθαι λόγους = τοιαῦτα λέγειν. — τὰναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει = τὰ συμφέροντα αὐτῶν εἶναι ἕλως ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων (πολιτῶν). — κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει = ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ εἰς τὴν πόλιν συμφορᾶς τινος.

§ 14—15.

οὕτω ἄσμενοι... ὀρῶσι = μετὰ τσαύτης εὐχαριστήσεως βλέπουσι· (καθ' ἧσον ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς πόλεως ἀξάνεται ἡ τιμὴ τοῦ σίτου). — τὰς μὲν... τὰς δὲ = ἄλλας μὲν... ἄλλας δέ. — λογοποιοῦσιν = πλάττουσιν (ὡς καὶ σήμερον πράττουσι· τὸ αὐτὸ οἱ χρηματισταὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ κερδοσκοπήσωσι). — ἢ τὰς ναῦς (= τὰ πλοῖα) διεφθάρθαι κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ· τὰς δὲ... λογοποιοῦσι = δηλ. ἢ ἔτι τὰ αἰταγωγὰ πλοῖα ἔχουσι καταστραφῆ (ἐκ τῆς τρικυμίας). — ἢ ὑπὸ Δ. ἐκπλεύσας συνειληφθαι = ἢ ἔτι ἔχουσι συλληφθῆ ὑπὸ Λακεδ., ἐν ᾧ ἐξέπλεον (ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου). — ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλήσθαι = ἢ ἔτι οἱ (ξένοι) ἐμπορικὸι λιμένες ἔχουσι κλεισθῆ (ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐκπλέωσι τὰ

σιταγωγὰ πλοῖα). — ἢ τὰς σπ. μέλλειν ἀπορρηθῆσθαι = ἦ εἶται συνθήκαι θὰ ἀκυρωθῶσιν νοεῖται ἢ Ἐνταλκίδειος εἰρήνη, ἡ γενομένη τῷ 387 π. Χ.· κατὰ ταῦτα ὁ παρὼν λόγος ἀπηγγέθη ὀλίγον χρόνον μετ' αὐτὴν· πιθανῶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 386 π. Χ. — εἰς τοῦτο ἔχθρας ἐληλύθασιν = εἰς τοιαύτην ἔχθραν (πρὸς ἡμᾶς) ἔχουσι φθάσει. — ἐν τοῖς καιροῖς = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις. — ὅταν μάλιστα σίτου τυγ. δεόμενοι = ὅταν ἔχητε μεγίστην ἀνάγκην σίτου, = ἐν καιρῷ μεγίστης σιτοδείας. — ἀναρπάζουσιν = διαρπάζουσι τὸν σῖτον, δηλ. προαγοράζοντες αὐτὸν χονδρικῶς εἰς χαμηλὴν τιμὴν. — ἵνα μὴ... διαφερώμεθα, δηλ. αὐτοῖς = ἵνα μὴ φιλονικῶμεν πρὸς αὐτούς. — ἀλλ' ἀγαπῶμεν = ἀλλ' ἵνα ἀγαπῶμεν = ἀλλ' ἵνα εἴμεθα εὐχαριστημένοι. — ὅποσοιτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν = ἀφ' οὗ ἀγοράσωμεν παρ' αὐτῶν εἰς οἵανδήποτε τιμὴν. — εἰρήνης οὔσης.... πολιορκούμεθα, ὀξύμωρον = ἐν καιρῷ εἰρήνης πολιορκούμεθα ὑπὸ τούτων (πῶς ;).

§ 16.

οὔτω... ἔγνωκεν = τοιαύτην γνώμην ἔχει σχηματίσει. — πάλαι = ἀπὸ πολλοῦ. — κακονοίας = δυσμενείας. — ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἄπ... ἐπὶ δὲ ταύτῃ μ. τῇ τέχνῃ, κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπόταξιν = ἐν ᾧ δι' ἕλα τὰ ἄλλα ὀψώνια... διὰ τοῦτο μόνον τὸ ἐπάγγελμα (δηλ. τὸ τῶν σιτοπωλῶν). — τοὺς ἀγορανόμους, οἱ ἀγορανόμοι ἦσαν δέκα, ὧν πέντε ἦρχον ἐν Ἀθήναις καὶ πέντε ἐν Πειραιεῖ· οὗτοι ἐπετήρουν τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὠνια, ἐλέγχοντες καὶ τὴν ποιότητα αὐτῶν πολλάκις, καὶ ἐπεμελοῦντο ὅπως τηρῶνται αὐστηρῶς οἱ ἀγορανομικοὶ νόμοι καὶ αἱ συναλλαγαὶ γίνωνται ἀψευδεῖς. Εἶχον δ' ἐξουσίαν νὰ λύωσι τὰς ἀναρυσμένας ἐν τῇ ἀγορᾷ διαφορὰς καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐξαπατῶντας καὶ κιβδηλεύοντας. Ὅμοια περίπου καθήκοντα πρὸς τὰ τῶν ἀγορανόμων ἔχει σήμερον ποῖα ἀρχή· — φύλακας, κατγρμ. — χωρὶς = ἰδιαιτέρως. — σιτοφύλακας, πρβλ. § 5 ἐν σελ. 136. — ἀποκληροῦτε = ἐκλέγετε διὰ κλήρου (κατ' ἔτος). — παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε = ἐκείνους (δηλ. τοὺς σιτοφύλακας), ἂν καὶ εἶναι πολῖται

(ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κατηγορουμένους σιτοπώλας, οἵτινες εἶναι μέτοικοι), ἐτιμωρήσατε διὰ τῆς μεγίστης τιμωρίας (δηλ. διὰ θανάτου· πρὸλ. κατωτέρω «ἀποκτείνεστε» καὶ § 21 «ἀπέθνησκον»). — ὅτι = διότι. — οὐχ οἰοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι = δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπερισχύσωσι τῆς πονηρίας τούτων (δηλ. τῶν σιτοπωλῶν). — τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδ. ὑφ' ὑμῶν πάσχειν = ποίαν τιμωρίαν πρέπει νὰ ὑποστῶσι παρ' ὑμῶν αὐτοὶ οἱ ἀδικούντες (= αὐτοὶ οἱ ἔνοχοι). — ὁπότε καὶ = ἄφ' οὐ μάλιστα. — τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν (δηλ. αὐτοὺς [τοὺς ἀδικούντας]) = τούτους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἐπιτηρῶσιν αὐτούς.

§ 17—18.

ἀποψηφίσασθαι, δηλ. αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) = ν' ἀθρώσητε αὐτούς. — εἰ ἀπογνώσεσθε ὁμολ. αὐτῶν = ἐὰν ἀθρώσητε αὐτούς, ἂν καὶ ὁμολογοῦσιν (πρὸλ. § 5 ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελ. σ υ ν ν ε π ρ ι ἄ μ η ν). — ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι = ὅτι ἀπετέλεσεν ἐταρείαν (trast) πρὸς βλάβην τῶν ἐμπόρων (ἵνα δηλ. ἀνγκάσωσι τοὺς ἐμπόρους νὰ πωλήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸν σίτον εὐθηνὸν ἐπὶ ἰδίᾳ βλάβῃ). *Ἐμποροὶ δὲ = οἱ κομίζοντες ἔξωθεν σίτον εἰς Ἀθήνας καὶ πωλοῦντες αὐτὸν τοῖς σιτοπώλαις χονδρικῶς. — ὑμεῖς = ὑμεῖς αὐτοί. — ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν (= τοῖς ἐμπόροις [ὡς καὶ ἐν § 21]) = ὅτι τηρεῖτε ἐχθρικήν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων = ὅτι κατατρέχετε τοὺς ἐμπόρους. — ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν, πλὴν δηλ. τῆς ὁμολογίας. — οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψ. ἐπιτιμᾶν = οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπικρίνη ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον ἀθρώσει (αὐτούς). — ἔφ' ὑμῖν, δηλ. ἂν ἦν = εἰς τὴν διάθεσίν σας θὰ ἦτο. — ὁποτέρους βούλ. πιστεύειν = νὰ πιστεύητε οὐστίνως ἐκ τῶν δύο θέλετε (εἶτε δηλ. τοὺς κατηγοροὺς εἶτε τοὺς κατηγορουμένους). — εἰ... ἀζημίους ἀφήσετε = ἐὰν δὲν θὰ τιμωρήσητε μετὰ τὴν ἀπόδοσιν: οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε κατὰ ποίαν ἔγκλισιν ἀνεμένετο τὸ ἡγούμενον: εἰ... ἀφήσετε; — ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχ. ταύτην τὴν αἰτ... θάνατον κατέγνωτε = ὅτι κατεδικάσατε εἰς θάνατον πολλοὺς μέχρι τοῦδε, οἵτινες εὐρίσκοντο ὑπὸ ταύτην τὴν κατηγορίαν (ποίησιν;). — καίπερ μάρτυρας παρεχ. = ἂν καὶ πηρου-

νάζον μάρτυρας (ὅτι εἶναι ἀθῶοι). — πιστοτέρους = πειστικωτέ-
ρους. — ἠγησάμενοι, μετχ. αἰτιλγκ.—εἰ... μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε
παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λ., ὡς β' ὄρος τῆς συγκρ. νοητέος :
ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων = ἐὰν πράγματι ἐπιθυμήτε νὰ τιμω-
ρῆτε μᾶλλον ἐκείνους, οὔτινες ἀρνοῦνται: (τὴν ἐνοχίην των) παρὰ
ἐκείνους, οὔτινες ὁμολογοῦσι (ταύτην).

§ 19—20.

καὶ μὲν δὴ=ἀλλ' ὅμως.—ὅτι... κοινότατοι τυγχ. ὄντες τοῖς ἐν
τῇ πόλει, κατ' ἔννοιαν = ὅτι προκαλοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον πάντων
τῶν κατοίκων τῆς πόλεως (διότι πρόκειται περὶ τοῦ σίτου, τῆς εἰς
πάντας ἀναγκαιοτάτης τροφῆς). — οἱ περὶ τῶν τοιούτων (δηλ.
πραγμάτων) ἀγῶνες=αἱ δίκαι περὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων (δηλ.
περὶ τοῦ σίτου). — πείσονται, μέλ. τοῦ ῥ. πυνθάνομαι=μανθάνω.
—περὶ αὐτῶν, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.—ἐὰν θάνατον αὐτῶν κατα-
γνώτε=ἐὰν καταδικάσητε αὐτοὺς εἰς θάνατον.—κοσμιωτέρους
ἔσεσθαι τοὺς λοιποὺς (δηλ. σιτοπῶλας)=ὅτι οἱ λοιποὶ (σιτοπῶ-
λαι) θὰ εἶναι νομοταγέστεροι.—ἐὰν ἀζημίους ἀφήτε=ἐὰν δὲν
τιμωρήσητε.—πολλὴν ἄδειαν... ποιεῖν=πλήρη ἐλευθερίαν νὰ κά-
μνωσιν.—ἐψηφισμένοι ἔσεσθε (=θὰ παράσχητε), ἐλησημονήθη ἢ
ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἠγούμενου πῶς ἔπρεπε κανονικῶς νὰ τεθῆ :
—τῶν παρελ. ἔνεκα=ἔνεκα τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ὅποια ἔχουσι
πράξει ἐν τῷ παρελθόντι (ἔνεκα δηλ. τῆς παρανομίας καὶ τῆς
ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συστάσεως). —παρ. ἔνεκα τῶν μελλόντων ἔσε-
σθαι (=τῶν ἐσομένων) = ἔνεκα παραδείγματος (=ἵνα χρησι-
μεύσωσιν οὗτοι ὡς παράδειγμα) διὰ τὰ μέλλοντα (νὰ συμβῶσιν).
—οὕτω (=τότε μόνον), δηλ. ἐὰν σεῖς τιμωρήσητε τούτους (τοὺς
κατηγορουμένους σιτοπῶλας) διὰ θανάτου. — ἔσονται μολὶς ἀνε-
κτίοι, δηλ. οἱ λοιποὶ σιτοπῶλαι = (καὶ ἂν μὴ παντάπασι συνετι-
σθῶσι) θὰ εἶναι τέλος πάντων ὑποφερτοί. — ἐνθυμεῖσθε, ποίας
ἐγκλίσεως;—ἐκ ταύτης τῆς τέχνης=ἔνεκα τούτου τοῦ ἐπαγγέλμα-
τος.—περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἠγωνισμένοι = ἔχουσι διεξαχάγει
δίκας περὶ τῆς ζωῆς των.—οὕτω μεγάλα . . . ὠφελοῦνται=τόσα
μεγάλα κέρδη ἔχουσι.—ἐξ αὐτῆς, δηλ. τῆς τέχνης. — καθ' ἐκά-

στην ἡμέραν, ῥητορικὴ ὑπερβολή. — περὶ τῆς ψυχῆς (=περὶ τοῦ σώματος) κινδυνεύειν = νὰ διακινδυνεύωσι: τὴν ζωὴν των. — ἢ παύεσθαι... κερδαίνοντες=παρὰ νὰ παύωσι: νὰ κερδαίνωσιν.

§ 21.

ἐὰν ἀντιβολῶσι (=παρακαλῶσι) καὶ ἱκετεύωσι, συνωνυμία. — τῶν τε πολιτῶν, δηλ. τούτους (ἀν... ἐλεήσατε). — οἱ... ἀπέθνησκον, πρὸλ. § 16. — καὶ τοὺς ἐμπόρους, δηλ. ἐλεήσατε ἄν. — ἐφ' οὓς... συνέστησαν, πρὸλ. § 17. — οἷς... χαριεῖσθε = εἰς τούτους δὲ θὰ κάμητε χάριν = τούτους δὲ θὰ ὑποχρεώσητε. — καὶ (οὓς) προθ. ποιήσετε=καὶ θὰ καταστήσητε προθυμοτέρους (ὥστε οὗτοι νὰ κομίζωσι σῖτον μᾶλλον εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ εἰς ἄλλους λιμένας). — δίκην παρὰ τούτων λαμβ.=ἐὰν τιμωρῆτε τούτους (δηλ. τοὺς σιτοπώλας). — εἰ δὲ μὴ, πῶς συμπληροῦται: — αὐτοὺς, δηλ. τοὺς ἐμπόρους. — ὅτι τῶν κατήλων (=σιτοπωλῶν)... ἀπεψηφίσασθε=ὅτι ἠθψώσκατε τοὺς σιτοπώλας: ὁ ῥήτωρ καλεῖ ἐνταῦθα τοὺς σιτοπώλας κατήλους περιφρονητικῶς. — τοῖς εἰσπλεύουσιν = τοῖς ἐμπόροις (πρὸλ. § 17). — ἐπιβουλεύειν, ποίαν ἐπιβουλήν ἔκαμαν οἱ σιτοπῶλαι κατὰ τῶν ἐμπόρων :

§ 22.

ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν = τίς ἢ ἀνάγκη νὰ λέγω περισσότερη. — περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων=περὶ τῶν ἄλλων, οἵτινες ἀδικοῦσι: (=ἐγκληματοῦσι). — ὅτου (γενν. τῆς αἰτίας) δικάζονται, ἐκ τοῦ πυθέσθαι=νὰ μάθη τις ἔνεκα τίνος δικάζονται. — ἅπαντες ἐπίστασθε, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λέγω περισσότερη. — ἐὰν οὖν κτλ., τελευτῶν ὁ ῥήτωρ ὑποδεικνύει τὸ δίκαιον καὶ ὠφέλιμον, ὅπερ θὰ προκύψῃ ἐκ τῆς καταδίκης τῶν σιτοπωλῶν. — ἀξιώτερον (=εὐθηνότερον) τὸν σῖτον ὠνήσεσθε, διατί: — τιμώτερον (=ἀκριβότερον [δηλ. ὠνήσεσθε]), διότι: οἱ σιτοπῶλαι θ' ἀποθρυσунθῶσι καὶ θὰ πωλῶσι τὸν σῖτον ἀντὶ μεγαλυτέρας τιμῆς.

Δ⁶35000

FIAT

τοπίο

Handwritten scribbles and wavy lines below the word FIAT.

Τεμπέριον τής...

ηκουσμητ

δηροσ

Επιτομή...

129 αρ. 12 Σαλαμί

Παρατήρηση
αίμα

129

Σαλαμί

